

Ulwi algkool.

Ulwi p-ag.

EESTI KOOL

PEDAGOOGILINE AJAKIRI

Nr. 5

Mai 1936

II aasta

SISU:

- A. Jaakson:** Õppeaasta lõpuks.
W. Freymann: Platoni kasvatuseliseks ideaalid.
A. Varma: Kutsekoolide töö rahvuslikuks!
M. Meos: Vahendeid lugemisõpetamisel.
L. Niiler: NMKÜ Koitjärve laager.
V. Orav: Vanimaid kooliseadusi Eestis.
F. Oinas: Keskkariduse korraldusest Ungaris.
A. Raun: Soome-Ugri kultuurkongresside minevikust, olevikust ja tulevikust.
V. Viilup: Meie koolide kirjavahetusest välismaa koolidega.
J. Sander: Püsillilled kooliaias.
R. Alas: Arvuline ülevaade koolidest 1935/36. õ/a.
P. Kochitsky: Õpilasringid möödunud kooliaastal.
J. Kiivet: Rahvusvaheline koostöö tehnilise ja tööstusliku hariduse korraldamise alal.
J. Aavik: H. Rajamaa — Kuidas tarvitada uusi sõnu?
A. Parts: Mag. J. Kentsi ja A. Tamme raamatute arvustus.
G. R.: Kevadik.
Mitmesugust.

TALLINN

HARIDUSMINISTEERIUMI VÄLJAANNE

Uusi õpperaamatuid eelseisvaks õppeaastaks.

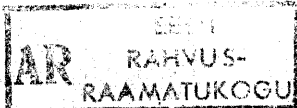
J. Aavik. Eesti rahvalaule. Koolidele ja üldsusele	1.75	K. Mihkla ja O. Parlo. Lühijutte, mälestusi ja reisikirjeldusi	1.50
J. Aavik. Eesti keele õpik ja grammatika. Ilmumas		K. Mihkla — O. Parlo — R. Viidebaum. Kirjanduslooline valimik I	2.—
J. Aavik, O. Parlo ja L. Põdras. Eesti rahvalaule ja „Kalevala“	2.50	K. Mihkla ja O. Parlo. Kirjanduslooline valimik II	2.—
J. Aavik, H. Jänes, O. Meieäär ja O. Parlo. Euroopa kirjanduse peajooni I	1.20	A. J. Mölder. Eesti kirjandus muukeelseile keskkoolidele I	1.75
J. Aavik, H. Jänes, O. Meieäär ja O. Parlo. Euroopa kirjanduse peajooni II keskkooli IV kl. (tulev. gümn. II kl.). Ilmumas.		— Eesti kirjandus muukeelseile keskkoolidele II	1.60
— Euroopa kirjanduse peajooni II, keskkooli V kl. (tulev. gümn. III kl.). Ilmumas.		— Eesti kirjandus muukeelseile keskkoolidele III	1.80
J. Adamson. Majandusteadus	2.25	— Eesti kirjandus muukeelsete keskkoolidele IV õppeaasta. Ilmumas.	1.80
Ed. Ahas. Käekirja kool I, II, III, IV, V ja VI vihk		— Eesti kirjandus muukeelseile algkoolidele I	1.25
J. Ainelo. Keeeline teatmik. Teine ümbertöötatud trükk	2.50	— Eesti kirjandus muukeelseile algkoolidele II	1.—
J. Ainelo — H. Visnapuu. Poetika põhijooni I	3.85	— Eesti keeleõpetus muukeelseile keskkoolidele	2.—
E. Asson. Vana-aeg. Keskkooli I klassi kursus (V õppeaasta)	1.60	— Eesti kirjandus muukeelseile gümn. III	3.—
— Üldine ajalugu. Uus aeg	2.25	— Eesti kirjandus muukeelseile gümn. IV	2.75
— Üldine ajalugu. Uus- ja kõige uuem aeg	2.25	A. Möller ja E. Asson. Eesti ajalugu ühes üldajaloo ja kodanikuõpetus. Algkooli VI klassi kursus	1.80
— Üldine ajalugu. XIX sajandi II pool ja XX sajandi I veerand. (Gümnaasiumi lõppklassi kursus)	2.25	E. Nurm. Ladina keele grammatika	1.90
— Suur Prantsuse revolutsioon	1.25	E. Nurm ja J. Tiedemann. Lühike rooma kirjanduslugu, gümn. viimasele kl. Ilmumas.	
E. Asson. Kesk-aeg. Keskkooli kursus II klassile	1.40	K. Otto. Tervishoiu õpperaamat	1.25
E. Asson ja A. Möller. Eesti ajalugu ühes üldajalooaga. Algkooli V kl. kursus	1.60	R. Ottenson. Piimandusaritimeetika. Piimanduse kontroll-käsiiraamat.	—,80
A. Audova. Inimese füsioloogia ja anatoomia	2.25	A. Parts. Kodu ja maailm I	1.—
A. Elango. Kasvatusteadus	2.—	— Kodu ja maailm II	1.—
A. Heydock. Tabelle zur Bestimmung des Geschlechts deutscher Dingwörter ihrer Bedeutung und Endung nach	—,25	— Juhatusi maateaduses	—,40
R. Hallimäe. Astronoomilised vaatused	2.75	— Maateaduse töö- ja õpperaamat. Algkooli IV kl.	1.—
J. Jostoff. Kaubanduse korrespondents	2.—	— Maateaduse töö ja õpperaamat keskkooli I kl. Ilmumas.	
H. Jänes. Valimik deklamatsioone	3.25	A. Perandi. Ututel teedel. Matemaatika tööraamat algkoolidele. III õppeaasta	1.80
H. Jänes, O. Parlo. Eesti grammatika ja harjutustik algkoolidele I	1.—	— Ututel teedel. Matemaatika tööraamat algkooli I klassile	1.25
H. Jänes ja O. Parlo. Eesti keele grammatika II, keskkooli II kl. Ilmumas.		— Ututel teedel. Matemaatika tööraamat algkooli II kl. Ilmumas.	
— Eesti keele grammatika III, keskkooli III kl. Ilmumas.		O. Pärlil. Ruumi algõpetus I	1.40
— Eesti keele grammatika IV, keskkooli IV kl. Ilmumas.		— Ruumi algõpetus II	2.50
E. Markus. Juhatusi välismaailmajagude käsitlemise kohta V õppeaastal	—,30	— Stereomeetria	1.35
— Maateaduse õpperaamat algkooli V klassile	1.—	— Algebra ülesannete kogu keskkoolidele I	1.50
E. Markus ja A. Parts. Maateaduse õpperaamat algkooli VI klassile	1.40	— Algebra ülesannete kogu keskkoolidele II	1.50
A. Meieäär. Feodor Dostojevski elu ja looming. Gümnaasiumi viimasele klassile	—,40	V. Riiks. Lühike maamõõte- ja loodimisõpetus	1.80
K. Mihkla. Eesti kirjanduse ülevaade I. 2. trükk	2.65	B. Sööt. Kirjandite õpetus keskkoolidele ja gümnaasiumile. Ilmumas.	
— Eesti kirjanduse ülevaade II	2.75	— Stiilistika ja poeetika ühes harjutustega, keskkoolidele. Ilmumas.	
— Eesti kirjanduse ülevaade III. 1. vihk	2.—	Prof. Schnell. Botaanika käsiiraamat	1.75
— Eesti kirjanduse ülevaade III. 2. vihk	1.15	J. V. Simtman. Bioloogilised vaatlused	—,25
— Lühike eesti kirjanduslugu kutsekoolidele I	1.40	A. Tamman. Ühistegevus	2.50
— Lühike eesti kirjanduslugu kutsekoolidele II	1.40	J. Tiedemann. Nos quoque latinuli. Ladina keele lugemik algajale	1.90
— Lühike ülevaade eesti kirjandusest, keskkooli V kl. Ilmumas.		R. Viidebaum, O. Parlo, K. Mihkla. Eesti muinasjutte ja muistendeid. Lugemik kesk- ja kutsekoolidele	1.35
— Ülevaade eesti näitiskirjandusest, gümn. viimasele kl. Ilmumas.		A. Virkhaus. Akkordid ja nende loomulik lahennimine	1.25
— Kalevipoeg, keskkoolidele. Ilmumas.			

Kõites iga raamat 20 senti kallim.

O. Ü. „Noor-Eesti Kirjastus“

Tartus, G. Adolfi 8, postk. 76. Telef. 2-66.

Ar 936 P
Eesti

EESTI ÜLICOOL

HARIDUSMINISTEERIUMI PEDAGOOGILINE AJAKIRI

Nr. 5

Tallinn, 20. mail 1936

II aasta

Haridusminister A. JAAKSON.

Kolonel Aleksander Jaakson sündis 29. jaan. 1892. a. Holdre mõisas. Lõpetanud Tartu õpetajate seminari, mobiliseeriti ta pärast mõne aastast kooliõpetaja ameti pidamist vene sõjaväkke. 1915. a. lõpetas ta Petrogradi lipnikkudekooli, 1921. a. ohvitseride kursused Tallinnas, 1925. a. kindralstaabi kursused, 1927. a. Pariisi sõjaakadeemia ja 1936. a. Tartu ülikooli õigus-teaduskonna.

Vabadussõjast võttis ta osa pataljoni ülemana ja polgu ülema abina. Viimastel aastatel oli Kaitseväge Ühendatud Oppeasutiste ülem.

Õppeaasta lõpuks.

A. Jaakson, Haridusminister.

Juba hakkab lõppema järjekordne õppeaasta, mis oli tulvil vaimset pinget meie noortele ja täis vastutusrikast tööd nende kasvatajaile.

Harmooniliseks arenemiseks noorele organismile on vaja töövaheldust — vaimsele pingele peab järgnema hetki ja aegu, kus nõudmised intellektile lõdveneavad ja asemele astub puhkus.

Pika pimedada talve järele tervitame rõõmuga valgust ja soojust. Eriti me põhjamaalased, kellele seda osaks saab vähemal määral. Kasutagu noorus meie lühikest põhjasuvel, et kasvada ja koguda jõudu edasiseks tööks. Viibigu palju värskes õhus, päikese paistel, vete voogudes. Jõukohane kehaline töö, mis paneb vere kiiremini voolama, on noortele aina kasulik. Vahetevahel leidugu neil võimalusi vestelda mõnikord ka oma parima sõbra — raamatuga. Ja siis alles tunnevad nad, kui armas on ta neile. Õppigu noored tundma meie maad ja meie loodust. Siis näevad nad, kui kaunis on üks ning kui rikkalik on teine, ja võivad vaimustuses hüüda: „Ilus oled, isamaa!“

Teie, lugupeetud õpetajad-kasvatajad, olete noori juhtinud nende arenemise teel oma parima arusaamise järele. Õppeaasta lõpul kaaluge oma kasvandikkude töötulemusi heatahtliku kaaluga. Seadke oma õiglane otsus nõnda, et võimaluse piires noortel nende otsene koolitöö lõppeks viimase õppetunniga ja algaks jälle, kui avanevad kooli ukSED uuel õppeaastal. Jäägu suvi meie noortele puhkuse, kehalise arenemise ja füüsilise tegevuse ajaks.

Nagu nähtub õpetajate organisatsioonide üritustest, ei kavatse õpetajakond kaugeltki veeta suvist vaheaega tööta. Ette nähtud on mitmesugused kokkutulekud ja kursused. Isegi ülerügilise pedagoogilise näituse korraldamine on hulk ülesehitavat tööd. Võin rõõmuga konstateerida, et Eesti õpetajakond püüab ajaga ühes sammuda, otsides uusi teid ja meetodeid õppe- ja kasvatus töös. Säärane suund hoiab vaimu värskelt ja teeb viljakamaks kasvataja vastutusrikka tööd. Selleks jõudu ja edu!

Nikolai Kann'u lahkumise puhul Haridusministri kohalt.

Käesoleva maikuu 11. päeval lahkus Haridusministri kohalt Nikolai Kann. „Eesti Kool“ hakkas ilmuma N. Kann'u ministriks olemise ajal, mida siin tunnustavalt nendime.

„Eesti Kooli“ toimetusele lubab endale siinkohal soovida lahkunud ministri Nikolai Kann'ule head tervist ja kõigi tema ürituste head kordaminekut.

Toimetusele.

Platoni kasvatusede ideaalid.

Walther Freymann.

Praegusel ajal ei tohiks mainimata jätta selle mehe teeneid kasvatusede ning hariduse alal, kes esimesena seadis üles inimkonnale kasvatusede ideaale. See mees oli Platon, kelle nimi on kuldsete tähtedega kirjutatud inimkonna vaimse arenemise loosse.

Platon ei olnud mitte ainult kasvatusedlane teoreetik, kes ideaale üles seadis, mille järgi pidi kasvatatama noori, et nendest saada kultuurinimesi, ta oli ka tegelik kasvataja, kes oma kasvatusasutuses, nii nimetatud akadeemias, kasvas noori, mõjustas nende hingi ja pööras nende silmi sellest maisest maailmast teise, vaimse maailma poole. See vaimne maailm antakse meile sügava ja põhjaliku hariduse kaudu. Teda ei ole küll võimalik tajuda, vaid ta on ainult mõeldav. See tähendab, meie mõtlemine oma viimses arenemises tabab teda nii, kui ta tõeliselt on. See vaimne maailm ehk, nagu Platon teda nimetab, ideeline maailm, oma seaduste ja struktuuridega on see tõeline maailm, kuna maine maailm on niipalju väärtuslik, kuipalju ta sõltub nendest igavestest ideelises maailmas valitsevaist seadustest. Ka kogu meie inimkonna elu väärtus on neid väärtustest, mida leiame ideede maailmast. Harilikult nimetatakse neid väärtusi, millega me erineme loomadest, ühe sõnaga kultuuriks. Sest ainult inimestel on kultuur, loomadel aga teatav loomus.

Kultuur on esialgu väliste objektide ümberkujundamine. See kujundamine sünnib niisugusel viisil, et selles objektis sisalduvaid võimalusi tuuakse esile ja kujundatakse teatava sihi suunas. Nii tekivad kõigepealt kultuurtaimed, nagu näiteks ürginimeste poolt haritud teraviljad, ja ühtlasi saavad inimeste esimesteks koduloomadeks koer ja hobune, lammaš ja veis. Kultuur aga ei ole ainult väliste objektide ümberkujundamine. Inimene ise oma alade ja võimetega saab kultuuri esimeks. Inimene oma elavate väärtustega saab nüüd vastandiks surnud loodusele. Esialgu loob inimene endale perekonnaelu, milles valitsevad täiesti teissugused vaimsed tunded kui loomadel. Vahekord mehe ja naise, ema ja lapse vahel ei esine ühegi looma juures niisugusel vaimsel kujul.

Juba primitiivsel inimesel leiame usulisi ja riiklikke kujundeid, mis väljendavad inimese vaimu teatavaid üldstruktuure. Inimese vaim loob endale oma kujundeid, mis moodustavad oma seadusepärasuses teatava vaimse maailma. See vaimne maailm ei ole aga lõppude lõpuks inimeste saavutus; inimene oma väsimata otsimises tungib vaimsesse maailma, mis oma struktuuriga jääb otsivale inimesele alati ihaldatavaks ideaaliks. Ta otsingud viivad ikka lähemale, avavad talle õige kultuuri suunad, aga inimesele on antud ainult tegelikult teatav kultuur, milles esineb teatav aja vaim. See kultuur, mis on kõigi teaduslike, esteetiliste ja usuliste väärtuste harmooniline ühtlus, ei ole antud meile inimestele valmina, vaid kestva ülesandena, mille lahendamises peame teadlikult kaasa töötama kõigi vaimsete võimetega. Objektiivsed vaimukujudid: kunst, kõlblus, teadus, religioon on astmed, mille kaudu peab indiviid sammuma, et luua endale omapärane kultuur.

Nagu mainitud, sünnib kultuuri edasiandmine hariduse kaudu. Haridus tähendab vaimu kujundamist vastava ajajärgu ja üldise kultuuri-ideaali suunas,

nagu ta areneb ühiskonnas ja ajaloos. Õige ja üldine haridus ei ole mitte ainult teatava ajajärgu vaimu omandamine, vaid ta peab olema palju enam. Haridus on Platoni järgi kogu inimese olu kujundamine niisugusel viisil, et inimese olus, nagu mikrokosmoses, kogu olu väärtused ja ideed peegelduvad. Haridus on niisiis inimese vaimu püüdmine kogu maailma struktuuridest osa võtta. Haridust taotella tähendab suure agarusega otsida seda, mis ajaloos ja looduses on igavese väärtusega ja mitte seotud juhusliku, kaduva olemasoluga. Platon oma kuulsas dialogis „Politeia“ („Riik“) — Rousseau sõnade järgi kõige parem teos kasvatuse üle — näitab meile, kuidas seda rasket ülesannet võib teostada. Ta näitab meile, et inimene areneb ainult ühiskonnas, ainult ühiskonnas inimene võib õnnelikuks saada. Kui see õige on, siis oleneb üksiku inimese õnn ühiskonna hüvest. Sest voores, mille omandamine täielikult võib rahuldada meie sisemise õndsuse igatsust, areneb ainult ühiskonnas, mis on riiklikult korraldatud. See arenemine sünnib kõige täiuslikumalt ja kõige kergemini hariduse kaudu. Seepärast peab riik enda peale võtma kogu hariduse ja kasvatuse korraldamise ja teostamise. Riigi eesotsas seisvad mehed, filosoofid, nagu Platon neid nimetab, määravad hariduse sihid.

Kõrgeim siht riikliku korra kaudu seotud inimestele on tunnetus sellest, mis on hüve. Inimese mõistusel on peaaegu võimatu tabada selle hüve olu. Ainult peale rasket filosoofilist tööd ilmutab intuitsioonis ennast hüve olu mõningaile üksikuile. Kuigi hüve ennast on peaaegu võimatu tunnetada, esineb see hüve üksiku elus, samuti nagu riigi elus teatavalt kindlais vormes, nagu õiglus, tarkus, vahvus ja mõõdukus. Nagu terves riiklikus organismis, peavad nad valitsema iga üksiku hinges, et ta saaks tublikus riigi kodanikuks ja täiuslikuks inimeseks. Indiviid ja ühiskond pole siis Platoni arvates mitte kaks vaenulist leeri, vaid mõlemad on oluliselt teineteisega seotud. Indiviidi hinges on valitsemas needsamad struktuurid mis ühiskonnas — riigis.

Hing koosneb kolmest osast: esiteks mõistusest, teiseks tahtest ja julgusest, kolmandaks himust ja meelusest. Igal hinge osal on oma erivoores: mõistusel — tarkus, tahtel — vahvus, ja kolmandal osal — himul ja meelusel — mõõdukus. Riigis leiame nendele kolmele hinge osale vastavalt kolm osist (komponenti). Riigi eesotsas seisavad valitsejad — filosoofid, kelle hinges peab valitsema tarkus, nii et nad saavad oma rasket ülesannet täita kogu riigi kasuks. Teise osise moodustavad need kodanikud, kelle ülesanne seisab riigi kaitsmises sisemiste ja väliste vaenlaste vastu. Nende voores on vahvus, mis aitab neil täita oma kohuseid. Nende kahe kõrgema kihi kõrval on olemas veel kolmas, kes oma kätetööga loob väärtusi. Ta koosneb teatavast reast allüksustest, millest igapähele on oma kindel ülesanne. Nende hulka kuuluvad peale põllumeeste kõiksugu käsitöölised, nagu pottsepad, kingsepad, rätsepad, kangrud ja teised. Nende voores on peamiselt mõõdukus, mis seisab selles, et nad on rahul oma tööga ja lubavad valitseda nendel, kellel on selleks enam eeldusi. Sest Platoni riik on tõsisel mõttes õige demokraatlik riik, igaüks võib valitsejaks saada, kui tal ainult on vastav haridus ja kasvatus. Need kaks tegurit teevad valiku ja määravad igapähele oma koha riigis. Seepärast peavad ka kõik riigi kodanikud olema õiglased, s.t. igaüks peab tema peale pandud tööd tegema riigi kasuks ja ühtlasi enese üle valitsema. See riik on nii korraldatud, et iga kodanik saab oma andeid kõige paremini välja arendada ja ühtlasi sellega

saavutada kõige suurema isikliku õnne. Riigi heakord hoolitseb terve ühiskonna eest, mitte aga ühe kihi või üksiku indiviidi eest. Selles seisab õigluse teostamine.

Õiglusele on rajatud kõik riigi asutused. Seda on võimalik teostada, kui kõik riigi kodanikud seda õiglust omavad ja arendavad, kui igaüks mitte ainult ei toimi seda, mis tal loomu poolest on kõige kohasem, vaid et igaüks ka täidab oma kohust seal, kus tarvis, ja tunneb ennast teatava terviku kasuliku liikmena: põllumees põllumehena, pottsepp, kingsepp, kaitsja, õpetaja, valitseja — igaüks oma kohal. Keegi nendest ei tohi endale seda nõuda, mida teine tunneb paremini ja millega saab toime paremini. Riik püüab seda saavutada sel teel, et ta hariduse kaudu ära määrab kodanikele ametid ja seisused. Ta korraldab seda järgmisel viisil. Kõik lapsed võetakse vanemalt ära, kasvatatakse kuni seitsme aastani erilistes kasvatusasutustes — väga karm abinõu, mis meile on vastuvõtmatu. Platoni mõte aga oli — hävitada selle abinõuga nn. „onupojapoliitika“, sest keegi ei tundnud enam oma lapsi ega sugulasi, ja pidi tahes või tahtmata ametitele välja valima kõige enam sobivaid kodanikke. Pärast lapseiga algab juba korralik õppimine. Esialgu õpivad noored lugemist ja kirjutamist, õpivad muusikat ja matemaatikat.

Matemaatikal on suur tähtsus kasvatamisel. Ta viib meid meelusest mõtlemisele, ja selle kaudu esemete juhuslikest omadustest oluliste juurde. Platon ei nõua mitte ainult aritmeetikat, vaid ka planimeetriat ja stereomeetriat. Ta rõhutab ka astronoomia tähtsust. Taevakehade igavesed liikumised viivad meie hinge sellest maisest maailmast eemale, ja tekitavad temas igatsust teise ja parema maailma vastu. Muusika aga äratab armastust ilu vastu ja ühtlasi hoiab tahet tooruste eest. Ka kehakultuur ei jää hooletusse. Võimlemine teeb kehad vastupidavaks. Ühtlasi ta karastab keha, mitte ainult keha, vaid avaldab ka mõju hingesse, kaitses teda üleliigsest hellitamisest. Umbes kuni seitsmeteistkümnenda aastani kestab niisugune kasvatus. Siis peavad kõik noored kolm aastat kuni kahekümnenda aastani sõjalist õppust kaasa tegema. Kahekümnenda aastaga algab põhjalik süstemaatiline õpetus, mille kestel üksikud õppeained viiakse üksteisega ühendusse ja seotakse ühtlasi kogu olevaga. Kes selles õppekursuses eriti häid tulemusi saavutab, sellele antakse kolmekümnendast aastast peale erilist filosoofilist kasvatust, et teda juhtida igaviku, oleva ja tõe juurde. Nendest filosoofidest valitakse, nagu mainitud, riigi valitsejad. Nad peavad aga veel viisteist aastat mitmesugustes valitsusasutustes ennast praktiliselt täiendama, enne kui neid viiekümne aastast määratakse juhtideks. Teised, kes pole kõrgema hariduseni jõudnud, määratakse kaitsjaks. Need andetud aga, kes juba esimese õppimise juures ei saa kaasa töötada, astuvad praktilisse ellu ja õpivad mingisugust ametit.

Õppimine kui niisugune ei ole mingisugune hingele võõraste teadmiste pealesurumine, vaid meeldetuletamine, taastunnetamine. Meie hinges on juba kõik olemas, ja andekas õpetaja, nagu oli näiteks Sokrates, võib küsimustega õpilastest kõik välja tuua. See tähendab, et meie hing on suguluses kogu olemasoluga, ta moodustab ühe väikese osa temas, ja peab siis paratamata kui osa sisaldama kõike seda, mis on tervikus. Iseäranis meie mõtlemine kui niisugune tungib maailma saladustesse ja leiab, et hinge olu ja maailma olu on ühtlase struktuuriga. Inimene peab siis niipalju kui võimalik meelusest loobuma, mitte usaldama tajumist ja kujutlust, ta peab mõistusega kat-

suma tungida asjade olusse, et tabada nende seesmist struktuuri ehk, Platoni sõnade järele, nende ideed.

Inimene, kellel see korda läheb, on võrdne vangiga, kes on enda ahelaist vabastanud ja pääsenud pimedast koopast päikese maailma. Elades kaua seal pimedas koopas, ta arvab, et kõik, mida ta seal all tuleriidast halvasti valgustatud koopas näeb, on tõeline. Ta arvab, et varjud seinal on tõelised asjad; pärastpoole, kui tal korda läheb põgeneda koopast, õpib ta suure vaevaga siin selles maailmas tundma õiget valguseallikat ja tunneb ära ka tõelised asjad. Ta silmadele teeb päikese valgus esialgu valu, aegamööda ta harjub nägema ja on siis üllatatud selle maailma värvidest ja ilust. Nii sünnib ka meie mõtlemisega. Harilik inimene on meeluse ori, ta tunnustab ainult seda, mida ta saab näha ja kuulda ja kompida. Ta õpib pärastpoole, et tajumine kui niisugune vajab mõtlemise kontrolli, et tajumine võib meile asjadest anda ainult välise kuju, mitte kunagi aga tungida nende olusse. Ainult mõtlemine kui niisugune katsub tungida sinna, kuhu tajumine ei ulatu, ja valgustab nii kui päike neid seni tumedaks jäänud probleeme. Seepärast peab inimene püüdma lahti saada meelusest ja kõigest himude ja tungide pahedest. Inimese peapüüd peab olema vaimne arenemine. Ja see arenemine seisab selles, et ta õpib üha enam tundma headuse olu. Kes hüve äratundmisele on jõudnud, see talitab tema nõude järele. Hüve teadmisele jõudnud, ei või meie ühelegi kaasinimesele ülekohtu teha, sest me ei teeks sellega mitte ainult teda, vaid ka iseennast halvemaks. Niisiis, Platonil isik ja ühiskond moodustavad harmoonilise üksuse.

Uuemal ajal on isik ennast katsunud vabastada sidemeist, mis köidavad teda üldsusega, ja katsub asjata õnne leida iseeneses. Isik ei taha enam olla seotud objektiivsete kujundite ja vormidega, ta tahab ennast arendada täiesti iseseisvalt, et kõik temas sisalduvad võimed ja püüded tuleksid esile. Kuna „mina“ siiaaani pidi tegemist tegema üldsusega, tuleb nüüd „mina“ iseenda teadvusele. Lähtekoha leiab ta küll iseeneses, peab aga siis uurima lähemat ümbrust, oma kodumaad, keelt ja mingil viisil ei või loobuda objektiivsete väärtuste otsimisest. Vastasel korral „mina“ kaotab täiesti oma sisu, ähvardab haihtuda tühja skepsisesse, mis võib teda viia kuni enesehävitamiseni. Platoni õpetus võib „mina“ uuesti vabastada sellest tühjusest, näidates talle, et objektiivsed väärtused on subjektiivsuse sügavaim alus.

Ajalooliselt arenenud inimene võib muutuda ainult siis kultuurinimeseks, kui talle teada on kõik sidemed, mis seovad teda teatava rahvusega ning rüügiga, aga ühtlasi ka nende igaveste väärtustega, mis Platon avastas.

Kirjandust.

- G. Santayana. Platonism and the spiritual Life. 1927.
A. E. Taylor. Platonism and its Influence. 1927.
I. Stenzel. Platon als Erzieher. 1928.
W. Jaeger. Platos Stellung im Aufbau der griechischen Bildung. 1928.
W. Jaeger. Paideia, die Formung des griechischen Menschen. 1934.
-

Kutsekoolide käsitöö rahvuslikuks!

Anni Varma.

Kutsekoolide õpetajate organisatsioon võttis oma tegevuse kavva rahvusliku töö propageerimise ja rahvuslike kirjade levitamise nii üld- kui ka kutsekoolides võimaluste piires. See ülesanne ei ole raske teostada siis, kui seda tunnistab ja heaks kiidab õpetajate pere kutsekoolides. Eesti kodukäsitöö väärib rohkem hindamist omal maal, koolis ja kodus, kui see on olnud tänini. Eesti kodukäsitöötooted on leidnud hindamist väljaspool kodumaad ja nende tarvitajaks on saanud mõnigi suurmaa ja rahvas. Kahtlemata on rahvusliku kodukäsitöö järele tarvidus tõusnud ka kodumaal, millest tunnustust annab alaliselt kasvav suur tellimiste arv kutsekooles, vastavates töökodades ja ärides.

Rahvuslik kodukäsitöö on nüüdisajal eelistatum. See baseerub meie esivanemate rahvakunsti loomingul. Viimane on rikas materjali, tehnika ja kompositsiooni mitmekesisusest. Ei ütle asjata meile tuntud ainelise vanavara korraldaja kadunud dr. I. Manninen oma teoses „Eesti rahvariiete ajalugu“, et „Muuseumis ei leidu identseid eksemplare, sedavõrd erineb üks ese teisest.“. Töötoodete mitmekesistamise tung on olnud omane vanadele eestlastele. Jälgendada eestlane ei armastanud ega armasta ka nüüd, kuna jälgendatud tööd ei hinda ka minimaalsete nõuetega tarvitaja. On ka arusaadav, miks meie rahvuslik kodukäsitöö pole saanud massiliseks, nagu see teistes maades on üsna loomulik.

Ka tänapäeval on kodukäsitöö alal tegelejal tung ikka ja jälle otsida uusi ideid, tung vähem jälgendada, tung mitmekesistada kodutööstuse tooteid materjalilt, tehnikalt ja kompositsioonilt.

Õnneks jutustab meie aeline vanavara meile meie esivanemate heast ja kõrgest maitsest, suurest ja püsivast tööst, tihedast huvist ja armastusest kodukäsitöö vastu ning eestlastele omasest ilumeelest. Otsatu palju huvitavat materjali pakub meile aeline vanavara, palju õppimisväärsset, palju hinnatavat. Ei ole kahtlust, et vanavara on rikkalikum naiste kätetööst, samuti pole kahtlust, et naised ka nüüdsel ajal on tahtnud ja osanud arendada rahvuslikku käsitööd rohkem kui mehed. Sellest annavad tunnistust naiskutsekoolid, vastavad töökodad ja ärid oma üritustega. Meestööstusala on vähem esindatud ainelis-vanavara kogus, aga siiski sellisel määral, et pakub palju võimalusi ka meeskutsekoolidele, töökodadele ja äridele, kui muuseumlike materjale tahetakse või osatakse kasutada. Oleme veendumusel, et rahvuslikul vanavaral — ka ainelisel — ja selle kasutamisel on suur kasvatuslik väärtus. Selle kaudu me viime oma õpilased-kasvandikud meie esivanemate kultuurisalvede juurde ning õpetame neid hindama esivanemate vaeva, püsivust, sitkust, töötahet, ilumeelt ja loomisvõimet. Selline hindamine virgutab tööle paljusid noori, aga äratab ka vanemaid-asjasthuvitatuid viimaste kümnete aastate uinakust.

Olude ja oskamatusel tõttu ei võidud Vabariigi algaastail palju unistada ega loota kõike sellist, mis nüüd on tõsiasjaks saanud. Kogu rahva enesetunde tõusu ja hindamisega, mida on põhjustanud kiiresti arenev ja muutuv elu, kui ka majanduslikud ja kultuurilised saavutused iseseisvuse ajastult, on kasvanud nõuded, on kasvanud ka tarvidus tunda rahvakunsti loomingut, võtta eeskujuga ja luua uut olemasolevale lisaks. Kuigi dr. I. Manninen ülal-

nimetatud teoses väidab, et naiste tööd võisid olla valmistatud saksa naiste poolt, ei põhjenda autor oma julget väidet muuga kui arvamisega, et eesti naisel võis jääda vähe aega käsitöök. Meile aga on selge, et sakslased rahvakunsti alal vähemalt Baltimail pole jätnud nimetamisväärsid jälgi. Viimased aastad on meil võimaldanud pilku heita kaugemasse minevikku, lugeda muudegi autorite uurimusi kodutööstuse ja rahvakunsti arenemise käigu üle ning leida meie kasuks palju ümberhinnatavat — rahva arvele kirjutatavat, mis kuulub rahvale. Ka tänava Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastusel ilmunud „Eesti Ajaloo“ I osas H. Kruus vihjab tugevalt eesti rahvakunsti loomingu, kui ka kõigile neile mõjudele, mis esivanemate juures võisid ilmnedu kaugemaski minevikus. Saades kinnitust niikuinii mujalt ammutatud teadmiste, oleme uhked oma esivanemate suurejoonelise loomingu ja saavutuste üle ja võtame seda omaks kui esivanemate vaeva ja pingutuste töövilja. Meeldiv ja ülev on seisatada esivanemate vanavara salvede ees ja tunda, et see on me esivanemate loomingu — ei laen, ei ka võõraste käte- ega vaimutöö.

Kutsekoolis me tegeleme peamiselt praktilise tööga, püüdes anda õpilastele teadmisi ja oskusi. Nüüdsel ajal ei ole kujuteldav, et võiksimme oma ülesandeid täita kutsekoolis, kui jätkaksime teadmiste ja oskuste andmist mõne võõra rahva mõjul — mõne võõra rahva vaimus. Oleme kaugel mõttest, et kutsekoolis peaks õpetatama vaid seda, mis rahvapärane. Elu ja tarvidus tingib niikuinii oma osa, mil pole ühist rahvapärasusega. Kuid osa kutsekooli õpinguist pühendame rahvuslikule tööõpetamisele, rahva kunsti tutvustamisele ja selle rakendamisele tänapäeva töösaavutustesse — töö rahvapärastamisele.

Tänase kirjutuse ülesandeks ei ole anda juhiseid, kuidas rahvakunsti rakendada õppekavva nõnda, et see annaks soovitavaid tulemusi, küll aga rõhutada ühe kutsekooli tüübi seisukohalt, kuidas on saanud endastmõistetavaks rahvapärase ilme andmine ja esikohale toomine naiskutsekooli töösaadustes. Oleme aastaid katsetanud rahvuslike tööde elustamise ja arendamisega Tallinna Linna Naiskutsekoolis ning jõudnud mõneastase pingutava tööga niikaugemale, et rahvuslikud tööd kõigil kutsealadel on otseselt nõutavad. Oleme põhimõtteliselt puhtal kujul jäljendamise vastu. Võtame olemasolevast materjalist ideid, loome olemasolevaist elementidest uusi kombinatsioone ja kohandame need aja- ja otstarbekohaselt kui ka vastavalt nõuetele.

Kord tarvitame vähem, kord rohkem rahvuslikku joont; kord säilitame vanades töödes esinevaid värve või tehnilisi võtteid, aga lubame neid asendada ka teistega rahvusliku töö ilme piires. Nii näiteks on võimalik säilitada üht tikandit ilmelt ja karakterilt, kuigi sinna liidetakse teisi pisteid, või tarvitada olemasolevaid teisis kombinatsioones. Samuti on võimalik ornamentikas tuua rohkesti muudatusi, ilma et kiri üldmuljelt muutuks tundmatuseni. Ka vormis kui ka tegumoes võime teha muudatusi, kui ajakohane materjal ja vastav ümbrus seda tingib. Seda võimalikult rahvariietega seotud küsimuste alul, kus olemasolevatele elementidele ehitame uued. Ka eseme ots-tarve võib muutada, ilma et ese kui selline kaotaks rahvapärasuse. Muuseumlikud saani- ja vankri vaibad pakuvad sadu võimalusi tänapäevaste tubade sisustusvahendeiks: põranda-, seina-, söngi- ja diivanivaipadeks-kateteks. Kuigi otstarve on teine ja kasutamise võimalused erinevad sellest, mis olid varem, säilitame rahvapärase joone kompositsioonis ja tehnikas uutest valmistatavates esemetes.

Kui meie esivanemad kandsid rikkalikult kirjatud sukki, sokke, kindaid ja mütsi igapäevaste tööde ja välissõitute juures, siis toodame samade esemete eeskujul ülipeeni värvi- ja kirjaküllaseid esemeid — spordiartikleid, nagu neid nüüdsel ajal tarvitab suur Ameerika. Ameeriklased külvavad meid üle meelitustega ja kiituskirjadega ja seda kõike meie naiste kätetöö arvel. Ei ole asjata siinkohal märkida, et möödunud aasta kodukäsitöö müügist Ameerikasse kahe miljoni sendi väärtuses läkitati vaid rahvapärasteid spordiesemeid. Summa pole kohutav suur, aga siiski tähelepanav kui arvestada, et see on vaid algus kodutööstuse saaduste eksportimiseks. Seejuures on ühe äri, o/ü. „Kodukäsitöö“ aastane läbimüük tõusnud peaaegu kümne miljoni sendini, kõnelemata teistest äridest, ettevõttest, organisatsioonest ja naiskutsekoolidest.

Õeldust nähtub, et rahvuslikku laadi tööalaseid arendavad ja edendavad naiskutsekoolid, organisatsioonid ja töökojad, aga vähem tegutsevad selles suunas meeskutsekoolid, neile vastavad organisatsioonid ja ettevõtted. Nii pole kujunenud rahvapäraseks töosaavutused meeste kutsete aladel, mis väärksid nimetamist, kuigi aineiline vanavara pakub ka siin laialdasi võimalusi mees-töö aladel. Meeskutsekoolid peavad siin sammu pidama naiskutsekoolidega, peavad ise looma vormi ja kirja ning ise leiutama selle kunsti, kuidas rahvuslikku joont rakendada valmistatavasse töösse.

Nüüdisaegsed õpetajad kutsekoolides pole veel küllaldaselt ette valmistatud rahvakunsti ja selle loomingulise osa tundmises ja hindamises, eriti meeskutsekoolis, mis pärast selles suunas töötamine tekitab raskusi, mis on õpetajaile vabandata. Meile tundub, et ei saa rahvuslikul tööalal ega ka vist paljudel samalaadsetel praktilistel tööaladel tööd jagada nõnda, et kompositsioonilised ülesanded täidetaks mujal, tööd ise teisel. Kui meie esivanemad valmistasid oma töid kudumise, metalli- või puutööde alal, siis ei olnud neil eeskujuks joonistusi — kirju, vaid töötegija lõi kirja, andis kuju ja valmistas töö tervikuliselt. Selline töö on ilmelt tervikuline, on omapärane ja vähe sarnane teisele olemasolevale.

Meie kutsekoolidel peab aega, tahtmist ja huvi olema meie esivanemate loomingu põhjal luua uut ja huvitavat, mida võiksimme nimetada rahvuslikuks tööks, mida võiksimme kasutada otstarbekalt, nii et see rahuldaks ühtlasi tänapäevaseid kõrgemaidki nõudeid. Rahvuslik kodukäsitöö peab teed leidma meie kodudesse, samuti nagu rahvuslik lipp. Selle ülesande täitmisel lasub raskem koorem kutsekoolidel, kuna need peavad sammuma esirinnas. Kutsekoolid esinevad tööde ja muude tellimistega traditsioonilistel koolinäitustel, kus neid külastatakse mitte ainult arvustamise, vaid ka õppimise otstarbel. Riiklikul toetusel riigi kui ka omavalitsuse kutsekoolid peavad andma parima omapärasuse rahvapärasuse kui ka kunstipärasuse alalt, ning peavad olema eeskujuks oma töödega era ettevõtetele ja töökodadele kui ka üksikuile valmistajaile.

Rahvuslikus laadis valmistatud tööde täitmise kaudu imbutame kasvandikkudesse oma esivanemate töövaimu, mis on püsivam kui võõrastelt rahvastelt omaks võetud, aga võõraks jäänud vaim. Kutsekoolides töötamine rahvuslikus suunas peab aja jooksul mõjutama üldharidusliku kooli käsitööd kui mitte otseselt, siis kaudselt. Kui rahvusliku kodukäsitöö vaimus õppinud kutsekoolide lõpetajad siirduvad peale kutsekoolide ka üldhariduslikkudesse koolidesse käsitöö-õpetajaina, siis võime loota, et mõne kümne aasta pärast on meie kooli käsitöö rahvuslik ja meie kodud varustatud rahvapäraste sisustustvahenditega kui ka dekoratiivesemetega.

Eesti Kutsekoolide Õpetajate Ühingu juhatus on asunud selle küsimuse lahendamise ja läbiviimise kaasaaitamisele ning loodab ja usub, et kutsekoolide ülalpidajad ja koolide korraldajad ei keeldu oma kaasabi andmast selle ilusa ja isegi uhke algatuse teostamisel. Siin peab ministeerium üles seadma oma nõuded õppekavade kohta kõne all olevas suunas ning aitama neid mõtteid selgitada seal, kuhu ei küüni Kutsekoolide Õpetajate Ühingu võimupiirid.

Rahvakunstiga tutvunemine ja rahvakunsti elementide rakendamine kooles õpetatavaisse toisse peab jääma loomulikult koolide omaks püüdeks ja ülesandeks. Midagi ei saa luua korraga, vaid vähehaaval; nii ka kutsekoolis peab mitmesuguste katsetamiste varal saavutatama tulemusi, millel on oma rahvapärane ilme. Omas mullas idanenud, omast mullast sirgunud ja kasvanud ning viljastunud vili peab maitsma ja maitsebki. Võõrsilt õpime vaid seda, kuidas seda taime kasvatada, et saak oleks suurem, oleks hinnatavam. Nüüdsest peale koolide käsitööd ilmetl rahvuslikeks! Seda võimaldab meie aineiline vanavara ja selleks kohustab meid esivanemate kõrge kultuur, ilu otsimine ja ilu hindamine.

Vahendeid lugemaõpetamisel.

M. Meos.

Lugemaõpetamine on olnud ja jääb ka edaspidi nii kodu kui kooli tähtsaks ülesandeks. Kodu ei suuda, võib-olla ei tahagi varustada kooliasutajaid lugemisoskusega. Ligi 50% uustulnukaist kogu riigis on analfabeedid, s.o. ei oska kooli tulles ei lugeda ega kirjutada. Ja nende lugemaõpetamisega tuleb koolil teha päris tõsist tööd, sest paljud lapsed omandavad selle kunsti õige visalt. Eriti vaevaliselt edeneb töö siis, kui õppevahendeid on vähe või neid ei osata ega taheta tarvitada, püüdes toime saada vaid aabitsaga. Nüüdisaja aabits on aga puudulik vahend lugemistehnika harjutamiseks, sest temas on vähe sellekohast materjali. Aabits on nüüd lapse esimene lugemik, sisaldades mõnesõnalisi ja -realisi lookesi. Lugemistehnika harjutamine peab toimuma ilma raamatuta mitmesuguste vahendite abil. Nii ei ole aabits lugemaõpetamise alal uue andmiseks, vaid selle tarvitamiseks, mis omandatud teisel teel.

Õppevahendeist lugemaõpetamise alal on juba varemast ajast tuttavad liikuv aabits ja lugemiskast. Neile on viimasel ajal seltsinud õige mitmed teised ja, võib ütelda, väga huvitavad. Nad ei ole aga saanud üldiselt tuttavaks kirjanduse kaudu. Üks sääraseist vahendeist, mille „leiutasin“ ja aasta 5—6 eest hakkasin soovitama oma ringkonna koolidele, on nn. „lugemismasin“. See täidab oma ülesande, nagu kogemused on näidanud, suurepäraselt. Enne aga kui tulla selle „masina“ kirjelduse juurde, märgin lühidalt, mis on tähtis ja mida tarvis silmas pidada lugemaõpetamisel.

Häälikute liitmine, eriti kaashäälikute liitmine täishäälikutega, ei ole alul sugugi kerge. Häälikute liitmisel tekivad vahe- ehk üleminekuhäälikud, mida meie kõrv vaevalt kuuleb ja mille jaoks ei ole vastavaid tähti. Järe-

likult, meie alfabeet ei sümboliseeri meie elavat keelt täielikult: elavas keeles on palju rohkem häälikuid kui alfabeedis tähti. Elavas keeles peab iga häälik kooskõlastuma oma naaberhäälikuga, et temaga orgaaniliselt ühineda. Nii tekivad üleminekuhäälikud. Häälik „e“, näiteks, on sõnas terve kogu mitmesuguste häälikute kehastus. Räägitud sõna on selle järele enam kui temas märgitud häälikute summa. Rich. Lange ütleb: „Igal kaashäälikul on niipalju hääldamisviise, kui palju häälikuid temaga ühendatakse“. Seepärast on lastel alul raske kokku lugeda kaht isoleeritud häälikut; kokkulugemise võimaldavad vahehäälikud. Täishäälikute kokkulugemisel tarvis eelmist häälikut seni hääldada, venitada, kuni suu on võtnud seisu järgneva hääliku hääldamiseks. Üleminekul teisele häälikule hääli ei tohi katkeda. Kui hääli vahepeal katkeb, siis ei saa olla häälikute kokkusulamist-kokkulugemist. —Kaashäälikute, eriti helitute, kokkulugemisel täishäälikuga tarvis kohe arvesse võtta viimane ja hääldada mõlemad häälikud korraga. Enne kaashääliku lahus-hääldamist ei tohi olla. Ülaltoodu on lugemaõpetamise saladus.

Nende põhimõtete kohaselt tuleb korraldada rohkesti vastavaid harjutusi. Vahendid selleks peaksid olema kergesti ja kiiresti käsitsetavad. Üks säärestest ongi eespool mainitud „Lugemismasin“. „Masina“ ehitus on õige lihtne, nõnda et selle valmistamine ei käi üle jõu ka algajal õpilasel. Selleks võetakse värviline vihukaane leheke, umbes 7×5 cm, tehakse sellesse kaks $2\frac{1}{4}$ — $4\frac{1}{4}$ cm pikkust lõiget, vahega $1\frac{1}{4}$ — $1\frac{1}{2}$ cm teineteisest. Lõigete vahel olev riba painutatakse tahapoole ja lõigetest pannakse läbi

kaks 1—2 cm laiust valgest paberist linti vabalt liikuma. Lõigete vahelt nähtavale jäävale lintide osale tõmmatakse lõigete järele kaks joont ja maalitakse joonte

„Lugemismasin“

vahele tähed, pisut vähema kõrgusega, kui lõigete vahe. Kõik selle võivad teha õpilased ise ja ka tähed maalida. Tähed maalitakse nendega tutvumise järjekorras. Kui on juba tuttavaid täishäälikuid, maalitakse nad mõlemale lindile ja alustatakse kokkulugemisharjutusi. Selleks jäetakse vasakpoolne lint ühe tähega pilus püsima, kuna parempoolne lint pannakse liikuma. Kui vasakpoolel püsib näiteks A, siis parempoolset linti liigutades ilmuvad „masina“ pilusse AO, AE, AI, AU jne. Selle järele tõmmatakse vasakpoolse lindiga pilusse mõni teine täht, näiteks O, ja parempoolset linti liigutades ülles ja alla saadakse OA, OE, OI, OU jne. Selle juures peetakse silmas täishäälikute kokkulugemise nõuet — kokkulugemisel häält mitte katkestada. Kaashäälikutega tutvumise järele ilmuvad need pilus vasakpoolsele lindile. Kui pilus vasakpoolel on püsimas näiteks S, siis liigutades parempoolset täishäälikute linti, saame SO, SE, SA jne. Võime ka linnid kergesti ümber paigutada ja siis saame OS, ES, AS jne. Ka siin tuleb kaas- ja täishäälikute kokkulugemise „saladust“ silmas pidada. Mida rohkem tähti maalitakse lintidele, seda enam võimalusi kombinatsioonideks. Kui kahetähealiste silpide kokkulugemine ei tee enam raskusi, siis hakatakse kokku lugema kahe-silbilisi sõnu. Selleks maalitakse natuke laiemaile lintidele silbid. Ühel lindil näiteks silbid S-ga: SI, SE, SU jne.; teisel lindil silbid N-ga: NI, NE, NA jne. Kui vasakpoolne lint püsib pilus silbiga SI, siis parempoolset linti liigutades saame: SINI, SINE, SINA jne. Võttes vasakpoolsel lindil mõne teise silbi ja liigutades parempoolset linti, saame jälle hulga uusi sõnu. Kui maalime lintidele silpe kõigi häälikutega, kui palju võimalusi saame siis kokkulugemisharjutusteks! Väiksed „masinad“ on igal õpilasel ja õpilased teevad kokkulugemisharjutusi igatüki iseseisvalt, kusjuures õpetaja vahetevahel kontrollib tööd. Harjutusteks kogu klassiga on õpetajal seesugune „masin“ hästi suuremate mõõtudega.

Millised head küljed on „lugemismasinal“? Nagu juba eespool mainitud, võimaldab ta kiires korras kombinatsioonide saamist ja veel väga rohkel arvul. Harjutustel „masinaga“ ei puudu ka huvimoment: ei tea, millise uue kombinatsiooni toob esile lindi liigutamine. Sõnade ja silpide pähejäemise ja peastlugemise oht on täiesti hüljatud. Laps peab lugemaõppimisel juba algusest peale harjutama ühes vormiga ka sisu tabama — sisust aru saama, sest — „lugema tähendab — sisu omandama“, ütleb Itschner. „Lugemismasina“ tarvitamisel saab ka seda nõuet silmas pidada. „Masinasse“ ilmuvad väga mitmesugused kombinatsioonid — sõnad. Kõiki loetakse, harjutades seega lugemistehnikat. Õpilane aga lugedes eraldab mõttega sõnad mõtte-tuist. Seda võib ta ka väga hästi teha iseseisva tööna, maalides oma vihku „lugemismasinas“ saadud mõttega sõnad ühte ja mõttetud sõnad teise posti.

Vähem võimalusi kombinatsioonide saamiseks pakuvad täringud (vürf-lid), mille kuuete küljele on maalitud tähti ja silpe. Paari kaupa neid visates loetakse kokku pealejäänud külgede tähed või silbid. Tähti või silpe täringute külgedel võib uuendada, uusi peale kleepides või maalides. Lapsed mängivad huviga seesugust „lugemismängu“. Siin võivad mängijad ka võistelda, märkides, kes saab täringuid visates rohkem „mõttega“ sõnu.

Samuil põhimõtteil võib tarvitada ka doomino-lauakesi, mille pooltele täppide asemele maalitakse tähed või silbid. Mäng ise toimuks nii nagu doomino-mängki. Võitja oleks jälle see, kes võetud lauakese rea otsa pannes saab „mõttega“ sõna.

Need oleksid uuemad vahendid lugemaõpetamisel. Nad aitavad tublisti elustada ja kiirendada vaevarikast tähetuupimise tööd.

NMKÜ Koitjärve laager.

Suvepuhkuse koht poistele.

Lydia Nüler.

Talvel on poisi peamiseks kasvatusteguriks kool, mis annab noorele, kasvavale isikule küllalt tegevust õppetöö ja omataoliste seltskonnas viibimise näol.

Suvel aga, mil poistel on vaba aega rohkesti, eriti linnapoistel, puudus meil seni kasvatustliku tegevusega eriline poiste suvepuhkuse veetmise paik. Tavaliselt võtavad vanemad oma poja kaasa kuhugi rahvarikkasse suvituskohta, kuid see pole küll tõeliselt kosutavaks puhkuseks poisile, parem on siis juba poeg maale tallu saata. Sinna aga ei pääse kõik. Parim suvepuhkus poisile on aga laagrielu. See on omapärane, eraldatud ja lihtsustatud poiste ühiskond, kus igapäev on täita oma ülesanded. Kui poiss selles ühiskonnas õpib oma kohta edukalt täitma, siis oskab ta hiljem ka tõelises täiskasvanute seltskonnas oma koha leida ja olla kasulik ühiskonnaliige.

Laager on poisile sobiv ja vajalik ümbruskond. Siin linna kärast eemal, tihedas kokkupuutes loodusega, on võimalik panna poissi tähele tema isikupäraste iseloomujoontega ja neid mõjutada tarviliselt. Juba loodus teeb oma töö. Laagri juhid ja teised poisid aitavad tasandada kõiki iseloomu konarusi: „mammapoeg“ õpib enda eest hoolitsema; ennasttäis sporditüüp kogeb, et temagi võimeile leidub võistlejaid; võistlusmängud õpetavad leidlikuks ja ettevõtlikuks, panevad kiiresti otsustama, tegutsema ja nõuavad püsivust ning vastupidavust.

Mõistlikult esile toodud usuõpetus suunab poisi mõtted kõrgemaile asjule ja õpetab ennast arvutama.

Asjatundjate poolt juhitud kehaline kasvatus ja hea söök loob tugeva tervisliku aluse, mis hilisemas elus on äärmiselt tähtis. Üks sääraseid suvituskohti poistele on Noorte Meeste Kristlike Ühingute Liidu Koitjärve laager. Selle laagri erilisi omadusi on veel soodsad tingimused ujumise õpetuseks. Järve vesi püsib siin soe, ja Ühingul on kasutada head ujumise õpetajad, mille tagajärjel enamik poisse õpib laagris olles ujuma, mis noore elu hoidmisele on väga tähtis. Arvestades kõiki neid olukordi, tohiks küll väita, et NMKÜ Koitjärve laager osutub poistele parimaks suvituskohaks, kus aeg veedetakse kosudes ja arenedes.

Maanteed mööda Aegviidust Tallinna sõites umbes kaheksandal kilomeetril oleme jõudnud nn. Vargamägedeni. Veel hiljuti olid need mäed kaetud metsaga, kuid nüüd on seal marjarahke raiesmik. Kõneldakse, et A. H. Tammsaare romaanis „Tõde ja Õiguses“ olevat juttu neist samadest Vargamägedest.

Samalt maanteelt, Vargamägede kohalt, pöördub metsa teeharu, mida mööda sõites üheteistkümneme kilomeetri järele jõuame Paukjärveni, mis osutub üheks neist ilusaist metsajärvist, mida leidub nii rohkesti selles maastikus. Paukjärveks nimetatakse seda järve seepärast, et siin pauk kajavat vastu üheksa korda.

Viie aasta eest asus siin, järvest viieminutilise tee taga, ainult üksik Metstoa talu, kuna teised paar talu asusid kahe-kolme kilomeetri kaugusel.

1931. aastast alates asetseb aga sama järve õhtupoolsel kaldal väike, omapärane külake, s. o. Noorte Meeste Kristlike Ühingute Liidu suvilaager, mis paljude heldete inimeste toetusel on ehitatud mõnusaks puhkepaigaks poistele.

Esimisel suvel koosnes laager vaid kahest tarest ja köögist. Täiendades laagrit iga aasta uute ehitustega, jõuti nii kaugemale, et laager nüüd koosneb juba neljateistkümnest tarest, köögist, mis varustatud jääkeldriga ja kaevuga, söömlast, laagrijuhi majakesest, külaliste tarest ja puhkekodust, mille suurde saali kogunevad laagri elanikud halbadel ilmadel. Eelolevaks suveks täiendatakse puhkekodu suure rõduga ja kaminaga ja ehitatakse laagri saun. Laager evib ujula, mis on otstarbekohane ja eeskujulik, spordiplatsid jne. jne. Tulevikus kavatakse ehitada haigla ja tennisplats.

Järve piiravad metsaga kaetud mäed, mis ühinevad Vargamägedega. Mägede taga algab suur laugasterikas soo, mis öeldakse olevat läbipääs-

matu. Teispool sooserval sinab kauguses taas mets ja Mustjõgi, mis tähistab Harju - Viru maakondade piiri.

Paukjärv ise on liivase põhjaga ja sooja veega järv. Näiteks möödunud, võrdlemisi külmal suvel oli keskmine vee-soojuus 20° C, kuna keskmine õhusoojuus oli 17° C.

Ning ilmastik — suured äikesevihmad möödunud tavaliselt puutumata laagrit.

Vaade järvele.

Möödunud suvel, 12. juunist — 7. augustini, oli seitseteist täiesti päikesepaistelisel, selget päeva ning pilviseid päevi vaid 7.

Kogu Paukjärve lähedane mets on täis mustikaid, kaarlaid, palukaid ja seeni. Raiesmikud kasvatavad rikkalikult vaarikaid ja maasikaid.

Puudest kasvab siin mäнди ja kuuski ning nende hulgas mõni üksik lehtpuu. Neis põlistes metsades leidis vanasti palju hunte, karusid, põtru, kitsi, rebaseid jne., kuid nüüd võib harva silmata kitsipaari.

Siia laager-külakesse soode ja metsade taha koguneb juba 1931. aastast alates hulgate poisse, kes vähemalt 10 aasta vanused. Laagris viivate poiste arv kasvab järjest, nagu näitavad statistilised andmed: 1931. aastal oli laagris 22 poissi; 1932. a. — 76; 1933. a. — 117; 1934. a. — 160; 1935. a. — 360 poissi. Poisid kogunevad laagri kaheks kuni kuueks nädalaks. Suuremalt jaolt on laagri elanikud kooliõpilased NMKÜ liikmed kui ka teised.

Enne pikaajalise laagri algust korraldatakse 2—4 päeva kestvusega lühilaagreid neile poistele, kes suvel tööl ning vaid puhkepäevil vabanevad oma töökohustustist.

Ka teiste organisatsioonide üritused on leidnud asu NMKÜ Koitjärve laagris. Mainida võiks Veespordi Liidu ujujate laagrit, mis kestis möödunud suvel 12 päeva, ja Eesti Käsiipalli Liidu korvpallimängijaile korraldatud 14-päevast laagrit.

NMKÜ-l on kavatsus tuua laagrisse tuleva suvine NMKÜ-te suvikool. Olgu tähendatud, et suvikool on NMKÜ tähtsamaid üritusi, kus antakse ettevalmistust juhtidele.

Mis otstarve ja siht on siis NMKÜ poiste suvilaagril?

Ta on puhke- ja kasvatuslaager.

Juba 1920-ndal aastal asutas NMKÜ Keila-Joale telk-laagri. Kuid juba 1926. aastal kerkis mõte ehitada kindlate elamutega laager, kuna Eesti kliima ei võimalda pikemaajalist suvitamist telkides. Ei osutunud ka sobivaks kohaks Keila-Joa oma niiske kliima ja külma mereveega. Pikaajalise intensiivse otsimise tulemusena leiti viimaks sobiv laagripaik Koitjärvele. Tallinna linnalt ja riigilt saadi põlise rendilepingu alusel maa-ala ning peagi alustati esimeste tarede ehitamist. Laager kavatseti ehitada 150-nele poisile, kuid praegu mahutab ta alles korraga umbes 120 poisi ümber.

Siin elatakse tarede, igas tares 7 poissi ja juht. Juhiks on mõni vanem poiss või noormees, kellel selleks eeldusi. Ta peab olema kuulunud nn. laagrijuhtide kursuse ja peab tundma laagrielu, olles ise varem elanud laagris; esmajoones peab ta olema inimene, kes elab NMKÜ põhimõtete ja sihtide kohaselt. Tarejuht on vastutav iga temale alluva poisi heaolu eest laagrijuhi ees, olles ühtlasi oma hoolealuste sõber ja aitaja.

Poiste elamud.

Tarede juhid ühes laagrijuhiga ja ta abiga moodustavad nõukogu, kus kaalutellakse ühiselt laagris ettetulevaid küsimusi ja ettevõtteid. Poisse-noormehi püütakse juhatada töökooli põhimõttele. Kõigil — alates laagrijuhist ning lõpetades kõige pisema poisiga — tuleb austada distsipliini ja korda, kus vääratamise korral nii üks kui teine määratud karistust kannab. Seepärast sobiva juhi leidmine on seotud raskustega, kuna paljud kõigi muude vooruste hulgas ei evi küllaldaselt autoriteeti.

Et poissi kasvatada iseseisvaks kehaliselt ja vaimselt mehiseks noormehiks, tuleb eriti silmas pidada isikupärasust. Poistele antakse rohkesti võimalusi isetegevuseks.

Mida tehakse laagris?

Kell 7.30 — tõusmine. Kell 7.40 — võimlemine, mis kestab vaid 10 minutit ning seisneb peamiselt sirutus ja painutusharjutusis. Pesemine.

Kell 8.30 — Eesti lipu heiskamine, kusjuures lauldakse rahvushümni esimest salmi. Hommikueine.

Kell 10.00 — ülevaatus, milleks tared ja ta ümbrus puhastatud ning tehtud mõned muud tööd, mis laagri korrale ja ilule tarvilikud. Selle töötunni jooksul on poisid saanud toime ka suuremate töödega: on ehitatud ujula kallas ja puhastatud see võsastikust ja kändudest, ehitatud kõik praegused laagri spordiväljad ja muud.

Töötunni lõppedes peetakse hommikupalve, millele järgneb keskustelu palves puudutatud küsimuste üle. Kuna usuküsimus on delikaatsemad, siis selle üle juteldes peab olema täiesti omavahel. On suur võit, kui on suudetud jõuda selleni oma ühiselusel, et tuntakse end täiesti omavahel, sest see tagab siirsuse.

Kell 11.30 — sportlikud mängud: korvpall, võrkpall, tennis jne., või kergejõustiku harjutused, sest igal kahepäevase perioodil peetakse kergejõustikus, ujumises ja mängudes võistlusi. Sel ajal mõned poisid, kes mitmesuguseil põhjusil ei võta osa intensiivsemast sportlikust tegevusest, kalastavad, sõuavad, matkavad, loevad või teevad mingit käsitööd. Viimane on seni olnud söödis ala, sest pole olnud alati vastavat juhatajat ja abinõusid. Sellele asjaolule vaatamata on valminud nii mõnigi riidevarn, tool ja laud. Lähemas tulevikus on NMKÜ-l kavatsus ehitada töökuur ning soetada tarvisminevad abinõud.

Tare sisemus.

Kell 12.00 — algab ujumise tund, kus õpetust antakse neljas klassis, alates vähikutega ning lõpetades vetelpäästjatega. Seni igal suvel on õppinud ujuma 75% mitteujujaist. Järelevalveta ujumine mitte ujumiseks määratud ajal on kõvasti keelatud. Selle keelu vastu eksijaid leidub vaid üksikuid terves laagri ajaloos, sest on teada, et sellele järgneb raske karistus —kojusaatmine.

Kell 14.00 — lõuna. Kuni kella 16.30 — puhkus. Need, kes ei soovi puhata sel ajal, tohivad minna marjule, sõuda järvel jne. Algajaile ujulaile on parema ujuja saateta sõudmine keelatud. Puhkeajal pole sportlik tegevus laagris lubatud.

Kell 16.30 — mängud, võistlused. Kell 18.00 — ujumine. Kell 19.00 — õhtueine. Kell 20.00 — mängud, võistlused. Kell 21.00 — lipu lange-tamine Eesti hümni viimse salmi laulmisel. Järgneb lõkketuli, kus vesteldakse lõkkejutte ja lauldakse isamaalisi ja teisi ilusaid laule. Päev lõpeb ühise lauluga: „Kalla, kallis Isa käsi, rahu minu südame“ ning „Meie Isa palvega“.

Kell 22.50 — esimene signaal rahuks.

Kell 23.00 — teine signaal, mille järele kõik vaikseks peab jääma.

Oli meeliülendav, kui kord laagris viibis juht, kes puhus trompetit. Hommikul äratas ta hommikulauluga, puhus võimlema ergutava signaaliga ning õhtul uinutas õhtulauluga.

Mõned nooremad laagrisolijad ei oota kella 23.00, vaid lähevad juba varem magama, sest päevatöö on võrdlemisi väsitav.

Igal kahenädalasel perioodil korraldatakse poistele pikem matk, kuhu minnakse hommikul ning jõutakse laagrisse tagasi alles õhtul.

Väljaspool laagri tavalist päevakorda korraldatakse mäng poiste intelligentsuse ja osavuse harjutamiseks nn. „varanduse otsimine“, milleks kulub terve päev. Mäng seisneb selles, et antakse lahendada mõni ülesanne kahekümne-kolmekümne märgusõna abil. Ülesande lahendamiseks tuleb sageli käia mitmeid kilomeetreid, õppida pähe laule, lahendada mõistatusi jne. Kolme esimest võitjat ootab autasu.

Kord laagri perioodi kestusel korraldatakse öömäng, mis algab kella 22.00 paiku ja kestab kella 1—2-ni öösel. Vahel seisneb see mäng salakaubitsejate ja politsei vahelises võitluses, vahel peetakse sõda, kus kaotades mehi püütakse leida vastaspoole lipp või midagi sarnast.

Peale sääraseid erakorralisi päevi algab järgmise päevakava hiljem, võimaldades seega poistele hea puhkuse väsitava võitluse või matka järele.

Võiks kõnelda veel laagri mõnest tähtsast „ametnikust“. Üks neist on nn. „arst“, kelleks seni on olnud mõni velsker või vanem samariitlane.

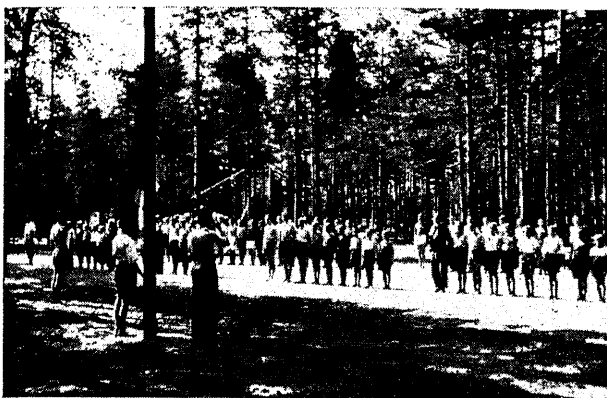
Nimetamisväärt amet on ka „kokapoistel“. Sel alal peavad tegutsema kõik poisid järjekorras, olles vabastatud muust laagritegevusest sel ajal. „Kokapoiste“ ülesandeks on katta lauda, pesta sööginõusid ning aidata kõigiti laagri kokka.

Möödunud-suviste andmete põhjal iga laagris viibinud poiss keskmiselt võttis kaalus juurde 1 kg. Oli ka neid, kes kaotasid oma kaalust, kuid need olid enamikus liiga tüsedad poisid, kellele see kaotus oli terviseks.

Poiste ja noormeeste uue elu pärast tahetakse olla siin väljas. NMKÜ loodab laagrist endale häid juhte, kes töötaksid edasi ta põhimõtteil.

Laager tahab teenida kõiki poisse lootuses näha neid korralike ja asuate riigikodanikena ning veendunud kristlasina.

NMKÜ kui ka ta laagri olemasolu on õigustatud seni, kuni tal on see veendumus ja ta sellele vastavalt taotleb oma eesmärgi.

Lipu heiskamine.

Vanimaid kooliseadusi Eestis.

Ladina keelest tõlkinud

V. Orav.

Märkimisväärset pedagoogilist huvi pakuvad Tallinna rae poolt 300 aastat tagasi (22. I 1636) Gustav Adolfi gümnaasiumis kehtima pandud seadused. Neis peegeldub rootsiaegse keskkooli õpetegevuse vaim, õpilase töö ja käitumine koolis ja väljaspool kooli. Selleaegsed eksimused koolikorra vastu ja nende karistusviisid. Mainitud seaduste „elulähedusest“ kõneleb ms. see asjaolu, et mitmed punktid on kohandatavad ja rakendatavad nüüdisajalgi. Siiski nii õpetajaile kui õpilasile nähtub alltoodud seadusist, kui palju humansemaks on muutunud kooliolud Eestis viimase 300 aasta vältel.

1. Kooliõpilase mureks olgu esmajoones vaga elu, milleta õppimisel ei ole mingit tõsist ega kindlat tulemust.

2. Ühisest palvest ja piiblilugemisest, millega töö peab algama, ei tohi keegi eemale jääda; kõik ja igaüks peab enne määratud tundi kohale ruttama ja täie hardusega ning tähelepanuga kõrvad ja hinged palvele pöörama.

3. Keegi ei tohi jumalateenistusest puududa ega sinna hilistuda; igaüks peab laulust ja palvest osa võtma, ilma kärata, sosinata ja lobisemiseta; kirikus ei tohi keegi kantorit ega teisi muusikamehi kuidagi segada.

4. Need, kes on vilunud vokaalmuusikas, peavad kantorit toetama, mis neile ei ole mitte häbiks, nagu arvavad selles kunstis vilumatud, vaid on Jumala kiituseks ja auks.

5. Valevanne, needmine ja jumalavallatud kõned on kõigil keelatud.

6. Kui vanemate klasside kasvandikud kavatsevad minna armulauale, siis peavad nad ilmuma rektori ja teiste professorite ette, et pärast eksimuste ja haavamiste andekspalumist neid manitsuste kaudu julgustataks ja kohustataks tõsisele eluparandusele.

7. Koolis peab igaüks kooli sisseseadet ja õppevahendeid korras ja käepärast hoidma.

8. Asjatu edasi-tagasi ja ringi jooksmine on keelatud. Keegi ei tohi koolist luba saamata puududa ega pettuse teel lasta end ära kutsuda.

9. Igaüks peab oma mälu innukalt arendama, et ta kõike ülesantut naabri või raamatu abita kergesti ja täpselt võiks vastata.

10. Määratud ajaks peab igaüks koolis (avalikult) antud ülesanded valmis tegema.

11. Vanemais klassides peab alati tarvitama ladina keelt, ja ükski ei tohi sellest õilsast ja paljudes kohtades tarvitusel olevast kombest loobuda.

12. Õpilased peavad armastama ja austama oma õpetajaid, täites viivitamata ja tõrkumata nende meeldetuletusi ja soove.

13. Kui õpetajad peale tunni lõppu harilikult endid üksteisega vahetavad või neid mõnikord tähtsate asjade pärast ära kutsutakse, siis ei tohi õpilased lärmitseda, vaid peavad kas eelolevale tööle ette valmistuma või varem õpitud meelde tuletama ja selle üle järele mõtlema; vanemad õpilased peavad vahepeal nooremate vallatusi jälgima ja õpetajaile sellest teada andma.

14. Peab hoiduma kui katkust kokkupuutumisest ja läbikäimisest jumalakartmatute inimestega; seevastu otsitagu keskustelu ja sõprust nendega, kelledest oleks tulu kas haridusele või voorusele.

15. Kui õppetöös jääb midagi arusaamatuks, siis õpilased pöördugu nõuküsimisega viisakasti õpetajate poole, kes siis nõrkadele appi tulevad ja asja nii korraldavad, et see ei muutu koormavaks, vaid kergeks ja nende jõu kohaseks näib tehtavat.

16. Need, kel ei ole vähimatki vaimuannet ega otsustusvõimet, valigu endile aegsasti mõni teine vastav elukutse.

17. Visa arusaamisega õpilased ärgu heitku meelt, vaid usina tööga asendagu seda, mis loodus neile on puudu jätnud.

18. Headele kommetele ja vooruslikule eluviisile peab panema mitte vähem rõhku kui õpinguile.

19. Auväärseid ja tähtsaid mehi ning oma ülemusi peavad õpilased viisakasti kohtlema ja nende ees kohe püsti tõusma.

20. Igasugune tembutus peab olema kõrvaldatud heast seltskonnast.

21. Rahu ja üksmeelt kõikjal taotelles, hoidugu õpilased tülidest, põlaku lööminguid ja kaklusi, ärgu tekitagu rahutusi ega sõimaku teisi, veel vähem võivad nad tarvitada vägivalda, vaid käitugu rahulikult ja vaikselt nii omavahel kui ka teiste suhtes. Tekkinud tüli püüdku summutada kohe algeos kas ise või teadustagu õpetajaile, aga iialgi ärgu tarvitagu omakohut.

22. Igasugu relva tarvitamine, mis on leiutatud inimkeha hävitamiseks, on keelatud. Keegi, millisest seisusest ta ka oleks, ei tohi relvastatult (möögaga) ilmuda gümnaasiumi ega professorite ruumi („muuseumi“).

23. Kõik hoidugu tühiseist ja häbistavaist valedest.

24. Kasinus ja puhtus valitsegu igas kõnes, liigutuses ja teos, kui tahtakse Jumala õnnistust oma õpinguile.

25. Õpilased olgu mõõdukad ja karsked ning hoidugu eemale jooma-seltskonnist, joominguist, kõrtsidest, õllepoodidest ja igast kahtlasest kohast.

26. Ei tohi ööbida väljaspool vanemate või eestkostjate korterit ja hoidutagu öösiti ümberhulkumisest ja lärmitsemisest.

27. Kui kaaluvail põhjusil mõnel on tarvis pulmapeost osa võtta, siis olles saanud loa rektorilt ei tohi nad unustada viisakust, komblust ja tagasihoidlikkust.

28. Vargusest, röövimisest ja petmisest ei tohi keegi osa võtta.

29. Kergemeelne ja lapsik ostmine, müümine ja vahetamine on keelatud.

30. Teiste tehtud laimukirju ei tohi levitada ega ise samasuguse häbematuslega teiste au teotada.

31. Peab hoiduma täringimängust ja teistest hasartmängudest.

32. Keegi ei tohi külmaga supelda ega ujuda.

33. Gümnaasiumi aknaid, ahje, kateedreid ega pinke ei tohi keegi rikkuda. Keegi ei tohi seda, mida vanasti pühaks peeti, lõhkuda ega milgi moel määrada.

34. Keegi ei tohi trotslikult vastu vaielda, kui ta hoolimatuse ja lohakuse tõttu saab laistust, vaid igatüki peab alistuma distsipliinile ja kohe jääma rahule.

35. Ainult tähtsail põhjustel ja õpetaja loal on võimalik koolitööst puududa.

36. Need, kes soovivad teha midagi kasulikku ja tahavad õppida gümnaasiumis, peavad ilmuma rektori juure ja sooritama eksami. Selle järele

peavad nad rektorile ja teistele professoritele käeandmisega kinnitama sõna-kuulelikkust kooliseadusile.

37. Need, kes soovivad asutusest lahkuda, peavad rektorilt paluma tunnistuse oma käitumise ja õppimise kohta. Abituriendid jätku jumalaga avalikul koosolekul (aktusel), teised — erateel (nelja silma all). Siis võiks veel igatüki oma seisukohalt üles näidata tänulikkust saadud heategude eest.

38. Et iseäranis vaesemad õpilased, kellele rektor ja professorid mõnikord tasuta oma abi annavad, liiga suurte maksude pärast on avalikkude kõnekoosolekute vastu, siis võivad nad oma lahkumiskõnesid pidada ka ilma instrumentaalmuusikata ja ilma kogu saali vaipadega ehtimata, välja arvatud ainult kateeder; mõnikord isegi ei ole tarvis trükitud programme, mille asemel võib olla kirjutatud ja gümnaasiumi uksele kinnitatud teadaanne, välja arvatud ainult need juhud, kui kõne peetakse Kuningliku Majesteedi auks.

39. Enne 4 aasta möödumist või vähemalt, kui õpilane on eriti andekas, mille üle otsustab rektor ja professorid, enne 3 aasta möödumist ei tohi keegi gümnaasiumist lahkuda (üliskooli astumiseks), jättes I klassi lõpetamata, sest see oleks riigile ja lahkujale endale pigemini kahjuks ja gümnaasiumile häbiks.

40. Keegi ei tohi milgi ettekäändel, isegi vanemate soovil, asutusest lahkuda, kui ta eksimuste eest kannab karistust.

41. Igatüki on kohustatud professorite poolt ülesantud teemasid välja töötama (kirjandeid kirjutama) ja valmilt neid avalikult ette kandma igakord, kui õpetajad seda heaks arvavad.

42. Kui mõni koolilõpetajaist soovib koduõpetaja kohta, siis ei tohi ta seda rektori loata vastu võtta ega vahetada. Kui mõni on saanud niisuguse koha, siis peab ta tegema, mis ta kohus on.

Karistused.

Karistusena mõlemas nooremas klassis on kerge noomituse, põrandal istumine, koha kaotamine ja vitsad. Kui eksimus ei olnud liiga suur ega korduv, siis on lubatud poistel mõnda neist karistusest lunastada ka Taaveti laulude või õpetajate poolt erakordselt määratud jutustuste ülesütlemisega.

Teises klassis on karistuseks kergemate ja mitte tihti korduvate eksimuste eest kerge noomituse; kergemate, kuid üha sagedamini korduvate, samuti raskemate eksimuste puhul on kepihoobid ja vitsad. Mõnel puhul võib karistuse asemel süüdlasele anda kirjutamiseks eksimust käsitlev teema (kirjand). Võib ka määrata Cornelius Nepos'est, Cicerost või teistest klassilisest autoritest üksikosade päheõppimist ja vastamist.

Hilistujad maksavad ühe hõberaha, puudujad — kaks iga kolme tunni eest, kusjuures ei võeta arvesse ühtki muud vabandust kui ainult lastevanemate poolt seadusepärast tehtud tõendus.

Need, kes tarvitavad emakeelt (ladina keele asemel), maksavad pool vaskööri. Kel aga raha ei ole, see lunastagu end ihunuhtlusega.

Esimeses klassis karistatakse kergemat eksimust erateel või avaliku noomitusega ja samuti asendades karistust kõne valmistamisega ja ettekandmisega tehtud eksimuse üle.

Hilistujad maksavad 4 vaskööri, puudujad aga iga 3 tunni eest kolm hõberaha, ja need, kes emakeelt tarvitavad, ühe vaskööri.

Muude eksimuste eest, nagu joomapeost osavõtt, relvades löömingud, öised ümberhulkumised, läbikäimised kõlvatute isikutega, ümberjooksikute

ja põlualustega, kahtlaste kohtade külastamised, pahatahtlikud laimdused ja teised sedalaadi üleastumised, määratakse karistuseks süüteo suuruse järgi kas kergem vangistus või valjem kartser.

Jumalakartmatuile ja jumalateenistuse segajaile määratakse karistus eksimuse raskuse järgi.

Vasuhakkajad heidetakse koolist välja.

Koolist põgenejad ja kuuenda käsu rikkujad pannakse põlu alla.

Kes kateedreid, pinke, aknaid ja ahje omavoliliselt rikub, see parandab (tasub) mitte ainult tehtud kahju, vaid teda karistatakse veel teiste nuhtlus-tega eksimuse suuruse järgi.

Lõpuks, nende nimed, kes õpetajaid jumalaga jätmata koolist on lahku-nud, kirjutatakse tänamatute tahvlile.

Keskhariduse korraldusest Ungaris.

Felix Oinas.

Käsitelles Ungari Keskastme koole, tuleb kõnelda kahest põhi-liselt erinevast koolitüübist, mis toetuvad mõlemad 4-klassilisele algkoolile: rahvakoolist (polgári iskola) ja gümnaasiumist. Neist esimene, mis asutati haridusminister parun József Eötvösi poolt 1868. a. madalama üldhariduse andmise sihiga, vastab umbkaudu meie reformijärelemisele keskkoolile. Kuna aga keskkool Eestis on algkooli ja gümnaasiumi vahel vältimatuks lüliks, on Ungari rahvakool määratud ainult neile, kes gümnaasiumis õpinguid ei jätka, kuid soovivad laiemat haridust, kui algkool seda suudab anda. 4-aastane rahvakool annab peamiselt praktilise laadiga haridust, 8-aastane gümnaasium aga kõrgemat üldharidust ja valmistab ette ülikoolile ning teistele kõrgekoolidele.

Rahvakool oli poistele varem 6-, tütarlastele 4-klassiline. Kuna poiste-kooli kaks viimast klassi ajajooksul elujõulisteks ei suutnud kujuneda, 4-klassiline rahvakool aga suurt poolehoidu võitis, muudeti 1927. a. seadusega kõik rahvakoolid 4-klassiliseks. Viimase seaduse järgi on rahvakooli sihiks anda õpilasele usulises, moraalses ja rahvuslikus vaimus praktilise loo-muga üldharidust ja valmistada kas otseselt tegelikule elule või keskastme kutsekoolidele ette. Tütarlaste koolide ülesandeks on sellele lisaks veel hari-tud ungari perenaise kasvatamine. Rahvakoolid on seega keskklassi massi-lise — eeskätt praktilises suunas — harimise teenistuses.

Üldsuse tarvidus rahvakoolide järgi nähtub nende arvu kiirest kasvami-sest: ainuüksi pärast maailmasõda on asutatud juurde umbes 150 kooli. 1933/34. õ. a. oli Ungaris 399 rahvakooli 5 179 õpetaja ja 92 949 õpilasega. Kõik kogukonnad, millede elanike arv on suurem kui 5000, on kohustatud rahvakooli ülal pidama.

Nagu algkoolid, nii on seaduse järgi ka rahvakoolid poeg- ja tütarlastele eraldi. Kuna siin praegu tegelikel põhjusil siiski veel koedukatiivsed algkoolid domineerivad, on säärane kompromiss rahvakoolides tundmatu. See on võimatu juba rahvakoolide sugupoolte järgi lahkuminevate kasvatussihtide, õppe- ja tunnikavade tõttu.

Toome allpool poeglaste rahvakooli tunnikava.

Nr.	Õppeained	K l a s s i d				Kokku
		I	II	III	IV	
1	Usuõpetus	2	2	2	2	8
2	Ungari keel	5	4	4	3	16
3	Saksa keel	3	3	3	3	12
4	Ajalugu	—	2	3	3	8
5	Maateadus	3	2	3	2	10
6	Aritmeetika ja geomeetria	4	4	4	2	14
7	Raamatupidamine	—	—	—	1	1
8	Botaanika ja zooloogia	3	3	—	—	6
9	Mineraloogia ja keemia	—	—	—	3	3
10	Füüsika	—	—	3	—	3
11	Tervishoid	—	—	—	2	2
12	Majandus ja õigus	—	—	—	2	2
13	Põllumajandus ja tööstus	1	1	1	1	4
14	Laulmine	1	1	1	1	4
15	Joonistamine	3	3	3	2	11
16	Võimlemine	3	3	2	2	10
17	Käsitöö	2	2	1	1	6
		30	30	30	30	120

Erakordsete õppeainetena võib rahvakoolis õpetada veel üht elavat keelt, masinakirja, muusikat jne.

Tütarlaste koolide õppekava erineb eeltoodust oluliselt seega, et siin klassitundide nädalanormi alandamisega 4 võrra on mitmete õppeainete tunde vähendatud; suurendatud on üksnes käsitöö tunde. Peale selle puudub tütarlaste koolides raamatupidamine, majandus ja õigus, põllumajandus ja tööstus, mis on asendatud ilukirja ja majapidamise ning pedagoogikaga.

Rahvakooli lõpetamine annab õiguse edasi minna teistesse kaskastme koolidesse: õpetajate-seminaridesse, kõrgemaisse kaubandus-, põllumajandus- ja tööstuskoolidesse. Ühtlasi võimaldab see astuda madalamale ametikoh-tadele, nagu raudtee-, posti- jne. teenistusse. Üleminek rahvakooli IV klassist gümnaasiumi V klassi on võimalik ainult täiendava eksami sooritamisel, mis on tingitud kummagi õppeasutise nõuete erinevusest.

Siirdudes rahvakoolilt keskkooli (gümnaasiumi) korralduse vaat-lemisele, tuleb tähendada, et Ungari keskkooli-korraldus on elanud aja jook-sul üle hulga põhjanevaid reforme. Ainuüksi maailmasõja järele on see läbi käinud kolm muutust: a. 1924 reformiti poeglaste- ja a. 1926 tütar-laste-koolid, kuna viimane, nii poeg- kui tütarlaste keskkooli ühtlaselt haarav reform teostus Ungaris alles a. 1934. Et aga 1934. a. seadus alusel loo-dud nn. ühtlane keskkool (egységes közép iskola) alles kujunemisel on ja samm-sammult teostub — käesoleval õppeaastal töötab ainult reformitud güm-naasiumi I klass —, on tarvilik vaadelda nii reformieelset kui ka järgnevat olukorda.

1934. a. eelset Ungari keskkooli iseloomustab koolitüüpide rohke dife-rentsatsioon: (poistele) gümnaasium. reaalgümnaasium ja reaalkool, (tütar-lastele) gümnaasium, lütseum ja kolleegium. Kuna neist enamik veel õpi-

laste huvide ja soovide kohaselt harunes, siis tõusis koolitüüpide arv mitmekordseks. Selle keskkooli isa, haridusminister krahv Kuno Klebelsbergi seisukoht oli, et üldharidus olgu sisuliselt mitmekesise värvinguga. Rahvuslikud ained — ungari keel ja kirjandus, ajalugu jne. — peavad olema kõigile ühised, teiste kultuurvarade — elavad keeled, matemaatika, loodusteadus — esi- või tagaplaanile asetamine võib aga erineda koolitüüpide järgi. Pääsis maksvusele see kultuurpsühholoogiline seisukoht, et igal õpilasel olgu võimalus oma huvide ja kalduvuste kohaselt koolitüüpi valida.

Keskkooli ülesandeks oli kasvatada õpilast usulisel alusel kõlbeliseks kodanikuks, anda isamaalises vaimus suuremat üldharidust ja ette valmistada kõrgemais koolides tarvilikule vaimsele tööle. Peale ühiste rahvuslike ainete taotles gümnaasium seda sihti mitmesuguste humanistlike õppeainetega, esmajoones ladina ja kreeka keele ning kirjandusega, reaalgümnaasium peamiselt ladina ja uute keelte ning kirjandusega, reaalkool eriti uute keeltega, samuti matemaatika ja loodusteaduslike ainete põhjalikuma õpetamisega. Olgu võrdluseks tähendatud, et Ungari reaalgümnaasium oma ladina ja kahe uue keelega vastas Eesti humanitaar-gümnaasiumile, kuna Ungari reaalkool ladina keele puudumisega, kahe uue keele ja reaalaainete suurema rõhutamisega oli Eesti reaalgümnaasiumi vaste. Avaldame alamal 1924. a. peale kehtinud Ungari gümnaasiumi tunnikava:

Nr.	Õppeained	K l a s s i d								Kokku
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
1	Usuõpetus	2	2	2	2	2	2	2	2	16
2	Ungari keel	5	4	4	3	3	3	3	3	28
3	Ladina keel	6	6	6	6	6	5	5	5	45
4	Kreeka keel	—	—	—	—	6	6	5	5	22
5	Saksa keel	—	3	3	4	3	3	2	2	20
6	Ajalugu	—	—	3	2	3	3	3	3	17
7	Maateadus	3	3	2	1	—	—	1	—	10
8	Looduslugu	2	2	—	4	2	3	—	—	13
9	Füüsika	—	—	2	—	—	—	4	4	10
10	Matemaatika	6	4	4	4	3	3	3	2	29
11	Filosoofia	—	—	—	—	—	—	—	2	2
12	Joonistamine	2	2	2	2	—	—	—	—	8
13	Võimlemine	3	3	3	3	3	3	3	3	24
Kokku tunde		29	29	31	31	31	31	31	31	244

Peale kavas esitatu kuulub gümnaasiumi tunnikavva veel kohustusliku, kuid õpilaste üleviimisel järgmisse klassi mitte arvesse tuleva õppeainena laulmine I ja II klassis ühe nädalatunniga ja tervishoid VII ja VIII klassis kahe tunniga.

Õppeainete ulatus reaalgümnaasiumis ja reaalkoolis ühtus eeltooduga usuõpetuses, ungari keeles, ajaloos, filosoofias, võimlemises, laulmises ja tervishoius. Muis aineis esines koolitüübist olenevalt väiksemaid või suuremaid erinevusi. Kogusummas oli humanistlikke aineid gümnaasiumis 160, reaalgümnaasiumis 154, reaalkoolis 126 nädalatundi; reaalaaineid gümna. 76, reaalkoolis 126 nädalatundi; reaalaaineid gümna. 76, reaalkoolis 126 nädalatundi.

gümnaasiumis 107 ja realkoolis 79 tundi nädalas.

Õpilaste huve ja kalduvusi suuresti arvestav Ungari keskkool võimaldas veel terve rea õppekavas nimetatud ainetega õpetamist vabatahtlike ainetena: saksa keele kõneharjutused, kiirkiri, käsitöö jne., koguni vehklemine ja tants. Õpilaste ülekoormatuse vältimiseks oli võimaldatud nende osavõtt igal õppeaastal ainult ühest vabatahtlikust ainetest.

Ülalnimetatud koolitüübist oli Ungaris kõige populaarsem ja soositum realgümnaasium. Seda näitavad ka arvud: 1933/34. õ. a. oli siin 74 realgümnaasiumi, aga kõigest 29 gümnaasiumi ja 18 realkooli. Viimane tüüp sattus millegipärast seltskonna alaväärtustamise alla. Kõige kolme koolitüübi õpetajate arv oli kokku 2712 ja õpilaste arv — 52157.

Tütarlaste keskkoolide tekkimine Ungaris seisab lähedas seoses naisliikumisega. Veel möödunud sajandi viimasel veerandil oli naiste ainsaks keskhariduse allikaiks (tütarlaste) rahvakool ja õpetajate-seminar. Ülikooli astuda ei võimaldanud kumbki, samuti ka hiljem avatud riiklik kõrgem tütarlastekool mitte. Kui naised 1895. a. aga said ülikooli kolme fakulteeti — filosoofia, arsti-, rohuteaduskonda — astumise õiguse, võisid nad poeglase keskkoolides küpsuseksami sooritada. Poeglase koolidele vastavate õigustega tütarlaste keskkoolide asutamine langeb alles käesoleva sajandi algusse.

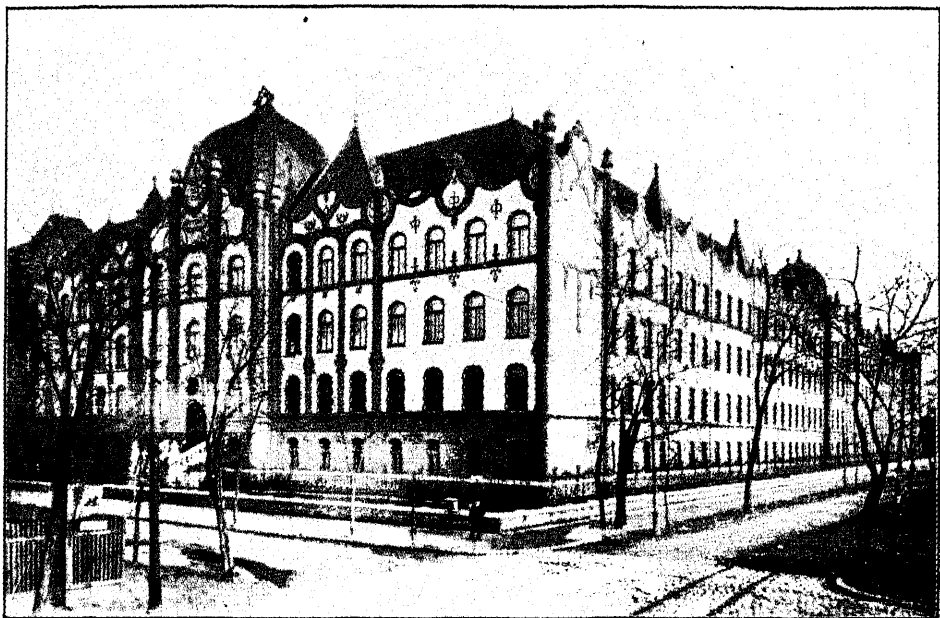
Enne 1934. a. reformi oli tütarlaste keskkooli kolme liiki: tütarlaste gümnaasium, lütseum ja kolleegium. Neist esimesed kaks viisid ülikooli, viimane — kolleegium — aga oli mõeldud nende jõukamate perekondade jaoks, kes tahtsid anda oma tütreile kõrgemat üldharidust, valmistada ette seltskondlikule elule ja naise kutsele, mitte aga ülikoolile. See koolitüüp, mis oli eelmiste sarnaselt 8 õppeaastaline, õppeainete ulatuse poolest aga kitsam, ei suutnud Ungaris üldiselt alahinnatuna mitte koduneda: kogusummas asutati siin ainult üks tütarlaste kolleegium, mis viimaks gümnaasiumiks ümber muudeti. Olgu tähendatud, et 1933/34. õ. a. oli Ungaris 45 tütarlaste keskkooli, neist 23 gümnaasiumi ja 22 lütseumi, kogusummas 1036 õpetaja ja 14 615 õpilasega.

Pealiskaudsel silmitsemisel näib tütarlaste gümnaasium ladina ja uute keelte rõhutamisega vastavat realgümnaasiumile, lütseum uute keelte ja loodusteaduslike ainetega — realkoolile. Ometi oleks ekslik pidada neid poeglase keskkoolide koopiaiks, kuna neil kõigil oli oma erilme. Silmatorkavalt eripalgelised olid lütseum ja tütarlaste kolleegium, mille kavas domineerisid naisehingele esteetiliselt kalduvusile vastavalt uute keelte kõrval esteetiliselt ained: laulmine ja kunstiajalugu. Laulmine esines kohustusliku aiena ka tütarlaste gümnaasiumis, ainult väiksema tundide arvuga. Huvitav oli aga naiskäsitöö puudumine tütarlaste gümnaasiumi kui ka lütseumi õppekavas, mida on põhjendatud Saksa kõrgemate tütarlaste-koolide eeskujuga. — Vabatahtlike õppeainetena õpetati tütarlaste gümnaasiumis kreeka, lütseumis ladina keelt ja kirjandust.

Eelkäsiteldud koolikorraldus kuulub aga osalt juba minevikku. Praegu töötavad sellest veel II—VIII klassid, kuid iga aastaga peab see 1934. a. reformiga loodud uue keskkoolitüübi ees taganema. Reform täies ulatuses teostub 1942. a. Missugused asjaolud aga põhjustasid järjekordse reformi? Ja milles see seisab?

Peapõhjuseks reformi vajadusele on koolitegelaste poolt toonitatud koolitüüpide liiga suurt mitmekesisust. Ei piirdunud see ainult kolme

poeglaste ja kolme tütarlaste keskkooli tüübiga, vaid nende raamides kujunesid aja vältel mitmed kompromissvormid. Nii lubati asendada gümnaasiumis kreeka keelt mõne uue keelega, võimaldati vanemate pealekäimisel reaal-koolis ka ladina keele õpetamist, kuna protestandi kirik omalt poolt nõudis kreeka keele õpetuse sisseviimist ka reaalgümnaasiumi. Osa tütarlaste gümnaasiume sai loa kreeka keele õpetamiseks, lütseumidesse viidi osalt ladina keel. Selle kõige tagajärjeks oli koolitüüpide kahenemine mõne aasta jooksul ja üldine virr-varr. Seejuures jäi keskkoolide samaväärtuski ainult paberile: ülikoolid oma autonoomsuses eelistasid vastuvõtmisel enam ühest kui teisest koolitüübist tulnud. Ülikooli ringkonnis tõusis tugev protest tütarlaste ja poiste liigselt erineva ettevalmistuse vastu. Neil asjaoludel tekkis

Elisabethi tütarlaste gümnaasium Budapestis.

keskkooli reformimise tarvidus ühtlaseks kooliks, mille haridusminister prof. Bálint Hóman 1934. a. seadusega teostaski, muutes kõik olevad keskkoolid gümnaasiumideks resp. tütarlaste-gümnaasiumideks. Nii on Ungari keskhariduse korraldus jõudnud pärast pikka ringkäiku jälle tagasi selle ainsa koolivormi juurde, kust see 18. sajandil lähtus.

Aga uus gümnaasium on loodud hoopis uues vaimus, kui paar sajandit tagasi. Selle peanõue: mitte kosmopoliitilist üldharidust, vaid rahvuslikku haridust! Iga õppeaine — isegi klassilised ained — peavad võrsuma Ungari minevikust ja olevikust ja kiirgama rahvuslikku vaimu. Seetõttu on redigeeritud ka keskkooli sihti: endises sihiseades rõhutatud kasvatamine „isamaalises vaimus“ on asendatud kasvatamisnõudega „Ungari rahvusliku hariduse vaimus“. Uut keskkooli on nimetatud koolitegelaste poolt „tõeliseks Ungari rahvuslikuks gümnaasiumiks“.

Reformiseadusega on teostatud see hariduspoliitiline nõue, et õpilased kuni murdeeani peavad osa saama ühtlase vaimu ja õppematerjaliga õpetusest. Sellepärast on kõigi gümnaasiumide õppekava I—IV klassini põikamatult ühine. Diferentsurumine toimub alles V klassist alates, kus tingimisi võib kreeka keele asendada uue keelega ja ladina keele asemel õpetada kujutavat geomeetriat ja keemiat. Seega ei lammuta 1934. a. radikaalsena näiv reform mitte täielikult endist süsteemi, vaid säilitab gümnaasiumi raamides nii (klassilise) gümnaasiumi, reaalgümnaasiumi kui ka reaalkooli, olgugi miniatüüris. Et aga seaduseandja Ungari keskkooli ideaali näeb klassilises gümnaasiumis ja seda valitsevaks koolitüübiks tahab kujundada, nähtub tingimusest, millega piiratakse klassilisist aineist loobumise võimalusi. Seaduse järgi võib kreeka ja ladina keele asendamine ülahimetatud õppeainetega toimuda ainult koolitüülpidajate poolt haridusministrilt nõutatud loal. Loa andmisel kreeka keele asendamiseks uue keelega võetakse arvesse „üldisi kasvatustlike seisukohti, kohapealseid asjaolusid ja uut keelt õppida soovijate arvu“. Ladina keele asendamine reaalaainetega on veelgi enam raskendatud, kuna see võib toimuda ministri poolt „ainult erilisel põhjendatud juhtudel“.

Uute gümnaasiumide tunni- ja õppekava pole veel valmis. See valmineb aasta-aastalt, seda-mööda kuis reform teostub. Kogusummas on gümnaasiumis õppeaineid 21. Uute ainetena viiakse sisse käsitöö, kiirkiri ja ilukiri, viimane seks, et arendada välja rahvuslikku käekirja. Esimeseks võõrkeeleks on saksa, teiseks kas inglise, prantsuse või itaalia keel.

Mõningad märkused keskkoolide sisemise korralduse kohta, milles reform pole toonud muutust.

Nagu tütarlaste keskharidus viimase reformi eel erines poeglase omast, nii erineb see naise kutsele vastavate ainete suurema rõhutamisega ka uue seaduse järgi. — Koedukatiivsuse põhimõte pole Ungaris pinda leidnud. Ainult erandjuhtumeil, kui vastavas rajoonis tütarlaste keskkoolid puuduvad, on tütarlastel kooliringkonna ülemdirektori, usutunnistuste poolt ülalpeetavais koolides aga vaimuliku ülemuse loal võimalik astuda vabakuulajana poeglase keskkooli. Aga sedagi ainult siis, kui koolil on nende jaoks olemas eri kogunemise jt. ruumid ja kui vanemad maksavad nais-ülevaataja tasu. Sääraseil vabakuulajail ei ole võimalik osa võtta võimlemise ja erakorraliste ainete tundidest, samuti kooli väljasõitudest. Tütarlaste protsent poiste koolides ei või tõusta klassi õpilaste arvust üle 10. Tegelikult on see üsna väike: 1933/34. õ. a. kõikus see eri koolides 1,5—2,4% vahel.

Üleminekul klassist teise puuduvad nii alg- kui ka keskkoolides eksamid. Õpilaste üleviimine toimub aasta jooksul tehtud töö edukuse alusel, mida hinnatakse — nagu käitumistki — neljaastmelise skaalaga: kiiduväärne (1), hea (2), rahuldav (3), puudulik (4). Küll korraldatakse aasta lõpul kõigis aineis avalikke kordamispäevi, mille ülesandeks on peale aine sünteserimise tutvustada asjasthuvitatuid, esmajoones muidugi lastevanemaid, aastase töö tulemustega. Selektiooni teostamiseks ülikooli astumisel on juba ammuselt ajast keskkooli lõpetamisel sisse seatud küpsuseksamid, mis korraldatakse ungari, ladina ja saksa keeles, ajaloo, matemaatikas ja füüsikas. Küpsuseksami te suusõnaline osa toimub mais, kirjalik juunis — vastava rajooni ülemdirektori resp. kirikliku ülemuse eesistumisel.

Gümnaasiumi I klassi võetakse vastu ainult neid õpilasi, kes on lõpetanud algkooli 4 klassi ja kes on vanad vähemalt 10, mitte aga üle 12 aasta.

Puuduliku edasijõudmise korral on võimalik sama klassi kursust kordama jääda ainult üks kord. Õppetöö kestab 8. sept. kuni 17. juunini. Tundide arv päevas ei tohi tõusta üle 5.

Keskkooliõpetaja tundidenorm on Ungaris 18, direktoril maksimaalselt 8. Õpilaste arvu paljusest ja koolimajade (klasside) suhtelisest vähesusest tingitult kannatasid Ungari keskkoolid mõned aastad tagasi õpilaste liigrohkuse all. Uute klasside avamisega on aga suudetud õpilaste arvu keskmine klassis 60-st 40-ni alandada.

Maailmasõda oli Ungari hariduselule raskeks löögiks. Trianoni rahu- lepingu põhjal kaotas ta tervelt üle 50% keskkoolidest. Kuid maailmasõjale järgnevatel aastail on Ungari kiiresti ja jõuliselt kosunud. Praegu on siin kogusummas 166 keskkooli 3 748 õpetaja ja 66 772 õpilasega, sellest meesõpilasi 76% ja naisõpilasi 24%.

Otseselt rahvakoolil baseeruvad nn. keskkutsekoolid. Säärased on kõrgem kaubandus-, kõrgem põllumajandus- ja tööstuskool, mille õppekursus kestab 4 aastat ja mis võimaldavad edasi õppida majandus-ülikoolis. Rahvakooli lõpetamine võimaldab astuda ka õpetajate ja lasteaednikke seminaridesse. Olgu tähendatud, et võrdlemisi suur protsent rahvakooli lõpetanud naisõpilasist muretsevad endile õpetajadiplomi.

Ungari keskkool on rännanud kogu aja otsingute teil nagu meiegi oma. Viimase reformiga, mis teostus huvitaval kombel nii Ungaris kui Eestis üheaegselt, on meie koolikorraldused endisest veidi enam jõudnud üksteisele lähemale. Kuid pigem sattumisi kui kavatsuslikult. Peale tiheda koostöö põhjapoolse suguvenna koolimeestega oleme jätnud unarusse vennasrahva kaugel lõunas, kus haridusprobleem on kujunenud rahvuslikuks keskseks probleemiks ja kust keeleliste takistuste võitmise korral võiksime nii mõndagi õppida.

Budapest, aprill 1936.

Soome-Ugri Kultuurkongresside minevikust, olevikust ja tulevikust.

A. Raun.

Käesoleva aasta 26.—28. juunini peetakse Tallinnas Soome-Ugri Kultuurkongress, mis arvult juba viies. Esimene selline peeti a. 1921 Helsingis, teine a. 1924 Tallinnas, kolmas a. 1928 Budapestis ja neljas a. 1931 jälle Helsingis.

Eelseisva kongressi puhul tahaksime heita põgusa pilgu möödunud kongresside tööle ja tulemusile, seejuures kasutades Sihtasutuse „Fenno-Ugria“ nõukogu abiesimehe G. Olliku trükkimata kõnet, mis ette kanti hõimunõupidamisel 1933. a. juunis Tallinnas.

Tunnustusega tuleb rõhutada, et algatus soome-ugri kongressideks on tulnud pedagoogidelt. 12.—22. maini 1920 korraldas Haridusministeerium väiksemale haridustegelaste rühmale õppereisi Soome. Enne eks-

kursiooni tagasisõitu 21. mail 1920 peetud koosviibimisel löi hõimuvaimustus sellisele lõkkele, et otsustati järgmise, 1921. a. suvel korraldada koolikongress, millest võtaks osa peale soome ja eesti võimalust mööda ka ingeri, ida-karjala ning kaugemategi hõimrahvaste koolitegelasi. Kongressi eesmärgiks pidi olema: nüüdsel hõimrahvaste ärkamisajal koguda oma vaimseid jõude, seeläbi kinnitada hõimutunnet ning edendada ühissoome kultuuri. See „Ühissoome Koolikongress“ teostuski, nimelt 20.—22. juunini 1921. Kongressil võeti vastu järgmised otsused:

1. Ühissoome Koolikongress palub Soome Valitsust, et Helsingi ülikoolis asutatakse ungari ja eesti keele lektori kohad.

2. Ühissoome Koolikongress palub Ungari Valitsust, et Budapesti ülikoolis asutatakse soome ja eesti keele lektori amet.

3. Ühissoome Koolikongress palub Soome, Eesti ja Ungari Koolivalitsusi, et alg- kui ka keskhariduse andmisel endisest enam tähelepanu pöördaks hõimrahvaste elu-olule.

4. Ühissoome Koolikongress loob kuueliikmelise toimkonna, kelle hooleks edaspidi jääb ühissoome koolikongresside korraldamine.

3. punkti täitmiseks eriti palus kongress, et vastavate maade haridusministeeriumid heaks arvaksid: 1) kutsuda kooliõpetajaid enam kui enne õpetuse andmisel hõimrahvaste elu-olu tähele panema, 2) kanda hoolt tarvitusel-olevate õpperaamatute ja atlaste uuendamise eest nimetatud sihis ja 3) nõuda mainitud soovide täitmist uute õpperaamatute tarvitusele-võtmisel.

Toimkonna liikmeiks valiti: Ungarist prof. Gyula Zolnai ja dr. Aladar Ban, Eestist prof. Peeter Põld ja haridusministeeriumi kooliosakonna juhataja Gustav Ollik, Soomest tarkastaja Matti Pesonen ja tarkastaja Alfred Jotuni.

Teine Soome-Ugri Hariduskongress otsustas 21. juunil 1924:

1. Valida Eesti, Soome ja Ungari poolt igast rahvusest kolm esindajat, kes on volitatud ja kohustatud vastavalt oma maa oludele looma organisatsiooni, mis oleks soome-ugri hõimude lähenemispüüete kandja, süvendaja ja levitaja ning kongressi korraldustööde tegija.

2. Valida esindajaiks: Eesti poolt haridusministeeriumi kooliosakonna juhataja Gustav Ollik, prof. Peeter Põld ja Riigikogu liige Konstantin Päts; Soome poolt tarkastaja Matti Pesonen, tarkastaja Alfred Jotuni ja ministeeriumi nõunik Yrjö Loimaranta; Ungari poolt dr. Aladár Bán, dir. József Quint ja lektor Sándor Ispanovits.

3. Paluda Soome esindajaid leida võimalusi ajakirja loomiseks, mis oleks soome-ugri hõimude lähenemispüüete keskkohaks ning väljendajaks ja millele kõik hõimrahvad jõudumööda kaastööd teeksid.

Kolmandal kongressil Budapestis 1928 aasta 13. juunil otsustati: Haridusminister krahv Kuno Klebelsbergi poolt kongressi pidulikl avamisel väljendatud ülitähtsat mõtet täielikult omaks võttes püüda mõjuda, et venasrahvaste kultuuri vastastikuse tutvustamise eesmärgil Eestis, Soomes ja Ungaris asutataks soome-ungari instituudid. Viimased kindlustaksid Eesti, Soome ja Ungari vahelise vaimse ühenduse püsiva alalhoidmise, intensiivsema edendamise ja muu seas avaksid ka tee teadlaste ja üliõpilaste vahetuse käimapanemiseks.

Neljandal kongressil Helsingis 18. juunil 1931 kongressi korraldavad eesti, soome ja ungari toimkonnad leppisid kokku järgmistes punktides:

1. Eestis, Soomes ja Ungaris pühitetakse hõimupäeva iga aasta oktoobrikuu kolmandal laupäeval. Eriti sooviti, et iga maa aegsasti teataks hõimupäeva pühitsemisest oma rahva välismaile asuvaile liikmeile.

2. Kultuurkongresside normaalseks vaheajaks võeti 5 aastat, kuid maa, kus kongress tuleb pidamisele, võib seda aega, kokkuleppel teiste maade toimkondadega lühendada kõige enam kahe- või pikendada ühe aasta võrra.

3. Järgmine kultuurkongress peetakse eestlaste kutsel Eestis.

4. Elava sideme pidamiseks kongresside vaheaegadel tulevad kultuurkongresside toimkonnad kokku igal aastal, soovitavalt hõimupäeval. Neil koosolekuil otsustatakse põhimõttelised küsimused sel viisil, et igal maal on üks hääl. Esimene toimkondade koosolek peetakse Soomes 1932. aastal, järgmiste koosolekute kohad määratakse eraldi.

5. Toimkondade koosolekule ei valita juhatajat, vaid juhatajaks on selle maa toimkonna juhataja, kus koosolek toimub.

6. Selle maa toimkond, kus kongress peetakse, kogub ja avaldab kongressil peetud esitused ja kõned.

Nendel kongressidel vastuvõetud otsustega liituvad toimkondade koosolekute resolutsioonid. Ühisel nõupidamisel 1932. a. juunikuus Helsingis otsustati paluda Eesti ja Soome valitsusi korraldada, et kõigis eesti ja soome keskkooles õpetatakse vastavalt soome ja eesti keelt, kuid mitte iseseisva ainena, vaid selle õpetamine tuleks ühendada emakeele õpetamisega vanemais klassides, suurendades selleks paari tunni võrra nädalas emakeele tundide arvu ja vastavalt muutes õppekavu. Ungari keele õpetamist Eestis ja Soomes ja eesti ja soome keele õpetamist Ungaris tuleb asendada vastavate rahvaste kirjanduse ja ajaloo tõhusama õpetamisega.

1933. a. juunis Tallinnas korraldatud nõupidamisel tehakse põhimõttelisi otsuseid eriti hõimumaade ülikooliõppejõudude ja üliõpilaste-praktikantide vahetuse kohta. Arutatakse ka hõimukursuste korraldamist koolinoorsoole ja kunstiesemete vahetamist.

Budapestis juunis 1934 peetud nõupidamisel otsustati, et soomeugri kultuurkongressidel üldettekanded peetakse ettekandjate emakeeles ja et põhjalikud kokkuvõtted ülejäänud kahes keeles saadetakse kongressi liikmeile kätte juba aegsasti enne kongressi.

Punkaharjul 1935. a. juunis korraldatud nõupidamisel käsitleti eriti õpilaste tutvustamist hõimrahvastega ja õpperaamatute vastastikust kontrollimist ning rõhutati õppesündiumide tasakaalustamise vajalikkust.

Nüüd mõni sõna kongresside otsuste täitmisest Eestis.

Organiseerimise küsimused on lahendatud täiel määral. Vastavalt teise kongressi otsusele on loodud sihtasutus „Fenno-Ugria“, kellega on liitunud 45 organisatsiooni ja asutust ning kes korraldas osavõttu kolmandast ja neljandast kongressist ja pidevalt ajab hõimuasju, pidades ülal alalise hõimubüroo. Rea aastaid „Fenno-Ugria“ andis välja ajakirja „Eesti Hõim“, mil on suured teened hõimuaate propageerimise ning hõimupäevade korraldamise alal.

Täidetud on ka kongresside otsused, mis puudutavad ülikooli. Eesti Vabariigi Tartu Ülikoolis töötab hea eduga soome keele lektor, kes meie keskkoolidele on annud soome keelt valdavaid eesti keele õpetajaid. Samuti on Tartu Ülikoolis ametis ungari keele lektor. Kolmanda kongressi otsuse kohaselt on asutatud Soome-Ugri Komitee, kuhu kuuluvad prof. Ju-

lius Mark juhatajana, prof-d Juulius Mägiste ja Albert Saareste ja ülikooli õppejõud dr. Oskar Loorits ning mag. Ferdinand Linnus. Komitee saab toetust kultuurkapitalist ja riigi eelarvest ning on võimaldanud õppimist Eestis ungarlastel ja soomlastel.

Vähem tähtmist on leidnud kongresside otsused ja soovid alg- ja keskkoolide suhtes, kuigi neid on arvestatud koolide õppekavades ja muus haridusministeeriumi korraldusis. Algkoolide õppekavades on välja tõstetud hõimrahvaste ajalugu ja maadeteadus ning laulude hulgas leidub palju soome laule ja mõni ungari laul. Kahjuks on algkooli-lugemikes soome palasid vähe ja ungari tooted puuduvad pea täiesti. Keskkoolide õppekavas on soome kirjandusele antud tähtis koht ning lugemispalade hulgas on nimetatud „Kalevala“, Juhani Aho „Raudtee“, Õpetaja proua“, „Laastud“, Aleksis Kivi „Seitse venda“.

Soome keelt on õpetatud eraviisil vaid üksikuis keskkoolis, kus on erilist huvi asja vastu ja kus on leidunud soome keelt valdavaid õpetajaid.

Hõimupäevade pühitsemine, mis algas 1931. aastal, on võtnud järjest suuremat hoogu. Eriti koolides osutatakse sellele päevale suurt tähelepanu, milleks on kaasa aidanud ka Haridusministeeriumi heatahtlik soovitus.

Lõpuks tuleb veel esile tõsta kutsealaliste hõimuorganisatsioonide loomist: sõprusliidu sõlmimist Eesti Õpetajate Liidu ja Suomen Opettajayhdistyse vahel 26. VI 1935. a., edasi Eesti-Soome-Ungari Rohuteadlaste Ühingu asutamist (registreeritud Soomes 30. XII 1935, Eestis 14. I 1936). Peale selle on asutatud ka Soome-Ungari-Eesti Arstideselts, mille korraldus eri hõimumais siiski veel vajab tihendamist. Edasi on loodud Eesti ja Soome (Luteri) Kirikute Vaheline Toimikond, mida sooviksime näha laiendatuna Eesti, Soome ja Ungari Kirikute Vaheliseks Toimikonnaks.

Nende sooviavaldustega juba olemegi jõudnud eelseisva kongressi kava ja ülesannete juurde. Harrastusringe ehk sektsioone, mida eelmisel kongressil oli 17, on eelseisval kongressil 20.—21. Alguses oli neid kavatsetud koguni 26. Tegeliku rakenduse juures aga selgus, et mõned neist ei suuda täita neile pandud lootusi. Tuleb soovida ja püüda, et harrastusringidest kasvaksid välja erialalised hõimuühingud, nagu neid juba ülemal nimetatud. Vähemalt oleks vajalik, et hõimumaade eri kutsealade esindajate vahel ka kongresside pikkadel vaheaegadel mingit kontakti, väljaannete vahetust jne. oleks.

Eelseisev kongress arvatavasti saab pöördepunktiks ka teadlaste, üliõpilaste ja õpilaste vahetuse korraldamise küsimuses. Kuuldavasti saabub kongressile Ungari hardusminister Bálint Hóman, kellele Ungari Valitsuse poolt on ülesandeks tehtud sõlmida kultuurkonventsioon Eesti ja Soomega. Kahtlemata sel teel viidaks kõik mainitud vahetusküsimused laiemale ning kindlamale alusele.

Üldse ootame ning loodame kongressist palju head: loodame hõimuvaimustuse uuendatud lõkkeleelõmist, loodame igasuguste arusaamatuste selgitamist ning lahendamist aate valguses. Arusaamatused sageli ju tekivad nii, et asja pole ikakülselt kaalutud. Suure aate ees peavad vaikima ning kummarduma kõik eri huvid, muidu iialgi ei pääseta väikesist vastuoksusist.

Eesti õpetajaskond on seisnud soome-ugri kongresside hälli juures, kõige innukamad kongressist osavõtjad on olnud pedagoogid. Oleme veendunud, et õpetajad ka tänapäeva murde-ealise (15 aastase!) kongressi-nooruri oma hoolde võtavad ja et kongressi hea kordamineku puhul eriti just pedagooge on põhjust tänada!

Meie koolide kirjavahetusest välismaa koolidega.

Viktor Viilup.

Kirjades anname teistele edasi oma muljeid, meeleolusid, mõtteid ja seisukohti, millega ühenduses kirjades alati avaldub osa meie isiksusest. Mida väljakujunenum on isiksus, mida stabiilsemalt esinevad ta tõekspidamised elu ja ümbruse suhtes, mida selgemad ta seisukohad asjade kohta, seda mõjuvam, tihti ka kasulikum ta on temaga läbikäimises olevaile inimestele. Mõtlen, et koolide kirjavahetust, selle ürituse eesmärgipärasuse tõttu, tulebki mõista ja juhtida isiksuse endaavaldamise vaatevinklist. Kuigi kooli kirjavahetus koosneb kümnete õpilaste kirjadest, töödest, albumeist ühes õpilaste individuaalsustega, erinevate soovide ning maitsetega, peab siiski olema neis kirjades ning töödes, õpilaspere erinevais mõtteavaldusis neile kõigile midagi ühist ja üldist, mida võidaks nimetada kooliilme ja kooli tegevuses selgunud suundade vastukajaks, nagu ütlesime seda leiduvat isiksuse kirjavahetuses. Et õpilaste tegevuse kaudu võidaks näha kooli õiget kasvatuslikku palet, selleks on tarvilik, et koolis õpetatavad või käsitletavad eluvaated ning mõtted oleksid selged ning ilmekad, et nad sügavalt lõikaksid õpilaste müllu ja oleksid suutelised mõjutama õpilase mõtlemist ka veel siis, kui ta on koolist lahkunud ja elab iseseisvat elu. Kooli poolt areneva õpilase isiksuse mõjutamise ning suunamise võimalus ongi abinõuks, mille alusel on õigus õpilaskonna esinemistes, praegusel juhul kirjavahetuses, oodata mõtete, vaadete, seisukohtade avaldamist, mida võidaks nimetada õpilaskonna üldiseks seisukohaks, ja mille poolst õpilaskonda võidaks pidada ühtlaseks.

Ent kool õppe- ning kasvatusasutisena olles avaliku elu teenistuses ei ole iseseisev oma seisukohtade ja eesmärkide valikus ega ka mitte piiramatu vaba viimaste teostamisviisides. Suunad koolile, mille järele ta peab käima, eesmärgid, mida kasvandikes peab teostama annab rahvas tema poolt loodud valitsuseasutuste kaudu. Sihid ning eesmärgid on meie kõikide, noorte ja vanade, kogu rahva ühise vaatluse ning mõtlemise, meie olude ning suhete kogu maailma olude ning suhetega võrdlemise tulemus.

Nii näeme, et ka kool on rahva tahte eneseteostamise mooduseid ja sellepärast on koolile ta ülesannete täitmise mõttes parem, mida selgemalt ja ühtlasemalt, üldisemalt ja sügavamalt koolile antud eesmärkides ning sihtides on tabatud rahva taht.

Kuid mis on rahva tahe tänapäeval, see on meile hästi tuttav. Rahva tahe on riigi rahvuslik edasiehitamine kõigi meie loominguiliste avalduste üksikasjades. Rahva tahe on näha iseenast võimalikult täiuslikumalt väljakujunenud rahvana, isiksusena, kõigi rahvuslike omapärasuste ning individuaalsustega, olla igavesti iseseisev, et alati võia oma elule ise anda vormi ja sisu. See rahva tahe on kujunenud me kooli peamiseks kasvatuslikuks eesmärgiks ja selle tahte kohaselt valitseb üle maa meie kooli kasvatuslikes eesmärges ühtlus ja selgus. Nüüd aga küsime, kuidas kool oma üksikuis üritusis, praegusel juhul kirjavahetuses peaks toimima, et ta neis üritu-

sis, näiteks kirjavahetuses püsiks oma kasvatuslike ülesannete kõrgusel. Mõtlen, kõne all olevas ürituses s.t. kirjavahetuses kool jätkaku senist suunda rändenduste ja parandustega. Ilusate ja hästisisustatud albumitega tutvustatagu meie riigitegelasi, kauneid maakohti, linnu ning tähelepanuväärsemaid ehitusi välismaa koolidele. Kirjades, niipalju kui õpilane seda oskab, kirjeldatagu elu-olu ning tööd meie kodudes, kuid ei midagi eitavat, ei enesest, oma kodust ega oma maa tegelasist. Ei ka mitte kiitlemist, vaid asjalikke ja rohkem positiivseid iseloomustusi. Võõrastele halisemist meie kirjades ei pea olema, mis adressaadile mõjub adressanti alavääristavalt. Täiesti lubamatuks tuleks pidada meie õpilaste kirjades umbes järgmised väljendused: — „meie maa on vaene, vilets ja iluta, oleme kuulnud, et Teil on väga ilus ja hea“. Niisuguseid mõttetusi olen juhtunud nägema välismaile saadetavasi kirjades ja seda meie riigitegelaste ning kauneimaist maastikupiltidest luksuslikult sisustatud postfoolote saatekirjades. Esiteks niisuguseis kirjades ei ole vajadust rääkida maa vaesusest või muust sarnasest. Mis on võõramaa õpilasil sellega tegemist, kas meie maa on väike või suur, kas oleme rikkad või vaesed. Meie kirjavahetus ei pea endas kandma võõrastelt almuse ootamise märke. See hädaldamine vaesusest ja ilutusest on ülekohus maa suhtes, mis meid toidab ja katab paremini kui paljud suured riigid ehk maad oma kodanikke. Lastele tuleb seletada, et riikide suurus ja vägevus või viletsus, samuti nende maade ilu on ainult suhteline. Mainitud mõttes pole leida üksteisest õnnelikumat rahvust ega riiki. Rahvuste õnne ja rõõmu otsitakse nende iseseisvas loomingus, rahvuste elu edasiviivas kultuuritöös, mille kindlustab igale rahvale ta isamaa. Selles mõttes oma koduolude tunnetamist, s.t. rõõmu tundmist tööst ja elust oma kodudes olen juhtunud kirjades ka lugema. Kaaskirjades postfoolotele mõned koolid lausuvad: Teie näete neil piltidel meie riigivanemat, ülemjuhatajat jne., näete ülesvõtteid meie maa ilusaist kohtadest ja linnadest. Meil on niisuguseid ilusaid kohti palju. Meie armastame oma maad ja austame oma riigi tegelasi. Mõtlen, et niisugune sõnastus on õige ja terve väljendus meie maast ja meie inimestest ja niisuguseist kirjadest kajastub ka välismaa noorsoole meie koolist soovitatav vaimsus ning niisugune vaimsus rõstab meie kooli võõraste silmis. Veebruarikuus s.a. Eesti Õpetajate Liidult, Harju Maakoolivalitsuselt ja Eesti Noorte Punase Risti juhatuselt saadud andmete järele oli meil 170 alg- ja keskkooli (gümnaasiumi) kirjavahetuses 31 välisriigiga, nimelt 57 Soomega, 19 Ungariga ja 106 teiste riikidega. See on küllalt suur adressaatide arv, mis Soome suhtes praegusel hetkel on võib-olla poole suurem. Nimetatud arv koole oli kontaktis 429 välismaa kooliga, nendest umbes 100 Soome, 19 Ungari ja 310 teiste riikide koolidega.

Soome ja Ungari koolidega, iseäranis Soome koolidega meie koolide kirjavahetus on kindlailmeline. See kirjavahetus on hõimuaate teenistuses ning siin ei ole enam ülemat soovida. Kuid kirjavahetus teiste riikidega, mis meil tuntud rahvusvahelise kirjavahetusena, vajab täiendavate ehk uute suundade juurdetoomist. Rahvusvaheline kirjavahetus, nagu näeme alljärgnevast tabelist, on ülemaailmse ulatusega ja ühenduses sellega on rahvusvahelise orientatsiooniga. Selles ei ole midagi halba, kuid oleks kasulik meie noorsugu ka siin koondada ühe aate ümber, et ta oma huvides ei valguks ääretusse ja kasutusse laiusesse. Välismaises kirjavahetuses rahvusvahelise orientatsiooni kõrval võiks ka esineda rahvuslik orientatsioon. Siin oleks soovitatav, et meie koolinoored oma kirjad kirjutaksid väliseestlastest õpilas-

Eesti koolide kirjavahetus hõimu- ja teiste välisriikidega Eesti Õpetajate Liidult, Eesti Noorte Punase Risti osakonnalt ja Harju maakonnavalitsuselt saadud andmete järele.¹⁾

Kirjavahetuses olevate koolide arv	Rüügid, kellega ollakse kirjavahetuses, kontaktide arvu enamuse järjekorras																		Kontaktide summa															
	Soome	Ameerika	Jaapani	Poola	Ungari	Prantsusmaa	Läti	Austraalia	Rootsi	Itaalia	Tšehhoslovakkia	Jugoslaavia	Helveetsia	Leedu	Kanada	Kreeka	Süüam	Türgi		Austria	Belgia	Inglismaa	Norra	India	Taani	Uus-Meremaa	Aafrika	Argentina	Brasiilia	Hispaania	Rumeenia	Saksa		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18		19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31		
Järvamaa . . .	4	17	4	—	1	2	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36			
Harjumaa . . .	29	6	3	3	3	2	1	1	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	54			
Läänemaa . . .	11	4	2	4	2	1	2	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31			
Peserimaa . . .	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31			
Pärnumaa . . .	3	11	6	5	—	2	—	—	—	1	1	1	—	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	34			
Saaremaa . . .	—	13	9	4	2	—	3	2	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40			
Tartumaa . . .	7	12	3	3	2	3	3	1	1	1	1	2	2	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	46			
Valgamaa . . .	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2			
Viljandimaa . . .	3	2	3	—	—	—	1	2	—	—	1	1	1	—	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	20			
Virumaa . . .	4	15	7	3	2	4	3	1	4	1	3	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51			
Võrumaa . . .	3	6	5	3	1	2	—	2	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	28			
Narva . . .	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4			
Tallinn . . .	30	11	7	2	6	1	1	—	2	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	68			
Tartu . . .	1	4	—	1	2	—	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11			
Kokku koole . . .	170	125	45	100	99	53	29	19	18	17	11	10	9	9	5	5	5	4	4	4	3	3	3	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	429

¹⁾ Eesti Õp. Liidu ja Harju maakonnavalitsuse andmed käivad ainult Eesti ja Soome kohta, kuna E. N. R-i andmed teiste riikide kohta.
²⁾ Sulgudes arvud tähendavad neid kooli, kes kirjavahetuses ka Soomega.
³⁾ Sulgudes arvud tähendavad keskkoole.

tele, selle asemel et nad neid saadavad ükskõik missugustele Jaapani, Siiami, Uus-Meremaa, India jne. õpilastele. Meie koolide kirjad, koondatud väliseestlaste kätte, toovad meile enestele kahekordset kasu. Esiteks väliseestlastest õpilased võiksid mitte halvemini kirjutada selle maa, kus nad elavad, elust-olust, koolidest meile õpilastele, nagu seda saadakse või loodetakse pärismaalastelt. Samuti on neilgi võimalus saata postfooliaid maastiku, linnade jne. piltidega. Teiseks need kirjad saaksid elavaks kontaktiks kodu- ja väliseestlastest noorte vahel. Meie koolide kirjad niisugusel korral oleksid väliseestlastest noortele aegajaliseks meeldetuletuseks nende kaugest isamaast hoiaksid üleval nende huvid eesti keele vastu. Ning meie noored ise niisuguse tendentsiselge sihiteenistusse organiseeritud tööga õpiksid juba varakult mõtlema eesmärgipäraselt, elama ka printsübi pärast. Seegi korraldus ehk töö õpetaks meie lapsi juba noorelt mõtlema, et eestlane on siis täiseestlane, kui ta igalpool julgeb tunnistada omaks selle, mis on ta oma, ja selle, mis on ta oma, igal ajal suudab endale ka säilitada. Väliseestlaste säilitamine Eestile on iga kodumaa eestlase ülesanne. Kui kool väliskirjavahetusele suudab anda eelnimetatud ilme ja mõtte, siis meie kool selles ürituses ülima jõu ning tarkusega teenib oma rahva tahtet.

Meie koolide kirjade toimetamine väliseestlastest õpilastele võib sündida HM Koolivalitsuse ja võib olla ka Eesti Noorte Punase Risti vahetalitusel. Kirjad, milles on avaldatud soove astuda kontakti väliseestlastest õpilastega, saadetakse meie poolt Väliseestlaste Seltsidele, võib-olla ka mõnedele konsulaatidele, kus siis leitakse otsitud adressaadid. Teid leidub asja juhtimiseks, kui leidub asjast huvitatuid. Lõpetades kirjutust veel kordan kolme eespool mainitud soovi: meie koolide kirjavahetus välismaa koolidega olgu ainult positiivne oma kodude ja oma inimeste suhtes, julgemini senisest jätkatagu hõimukirjavahetust ja loodagu tihe ning kestev kontakt väliseestlastest koolinoortega. See kõik tuleb suureks kasuks meie rahvale, meie noortele enestele.

Püsililled kooliaias.

J. Sander.

Kooliümbruse kaunistamisel on tähtis osa lilledel. Paar nägusat lillepeenart klassi akende all köidavad õpilaste ja õpetajate pilku ja äratavad külastajaiski kauneid elamusi ja huvi oma koduümbruse korraldamiseks ja kaunistamiseks.

Kooliaia lilledeks sobivad kõige enam püsililled kui vähem hoold ja oskust nõudvad ilutaimed. Püsililled talvitavad enamuses katmatult, paljunduvad kergesti põõsalahutusega ja lepivad halvema pinnasega. Seejuures rõõmustavad nad meie silma aastaid ja aastakümneid kauni õievärviga.

Seni on meie kooli- ja kodusõuades püsililledest esinenud nii vähe liike ja sorte, et nendest peaaegu võimatu on moodustada korralikku lillepeenart.

Püsililled liigi- ja sordilevikule peaksid eriti koolid pöörama tõsist tähelepanu. Seejuures ei olegi alati vajalik otse aiaäridest taimi osta, mõndagi uut ja ilusat leidub ka õpilaste kodudes. Vastastikune vahetus ja kinkimine koolile ja kaasõpilasile aitab mitmekesisemate püsililledel koostist kodude kaunistamisel.

Aiaäridest saab püsililli paljundamise ajal mõnekümne sendiga osta ja kui emataimed kord olemas, siis toimub paljundamine kerge vaevaga. Mõne aasta möödudes aga võime uhkusega ütelda, et meie koolid ja kodud otse „upuvad lilledesse“.

Miks püsililled kasvatus igal pool suurt poolehoidu on leidnud, selle üheks põhjuseks on nende lihtne paljundamine. Kui suvililled kultuur algab seemnekülviga külvikasti või lavasse, siis paljude püsililledel seemned külvatakse otse päriskohta (magun, tokkroos, päevalill, hundiuba (lupiin), habenek, kukekannus jt.). Seemneist aga püsililli tavaliselt ei paljundata, sest õitseajal toimuv risttolmlemine üksikute sortide vahel rikub enamasti puhtaid sordiomadusi. Hoopis lihtne ja tagajärjekas on püsililledel paljundamine põõsalahutamisega, mis toimub taimede puhkeajal, kevadel aprillis, mai alul ja sügisel augustis-septembris. Paljud püsililled on põõsalahutusest paljundatavad ka suvel peale õitsemist.

Põõsa lahutamiseks jagatakse taime juurepall ühes vartega mitmesse ossa, kärbitakse pikemaid juureotsi ja varsi ning istutatakse saadud taimed kohe selleks valmistatud peenardele. Põõsaste lahutamine toimub tavaliselt käsitsi; eriti tiheda, tugevalt läbi kasvanud juurepalliga püsililli lahutame noaga. Põõsaid ärgu püütagu teha liiga väikeseks, sest säärased tugevasti vigastatud juurtega taimed vajavad mitu aastat korraliku juurekava kasvatamiseks ja tubliks õitsemiseks.

Põõsa lahutusega on paljundatavad peaaegu kõik meie tuntumad koduaia püsililled, nagu: leeklilled, lupiinid, raudrohud, jaanikakrad, kirikakrad, kurekellad, kukekannused, päevakübarad, püsiastrid, pojengid, hanerohud, priimulad, käokingad jt.

Et püsililled jäävad mitmeks aastaks ühte kasvukohta, seepärast vajavad nad istutamiseks korralikku maaettevalmistamist. Püsilille peenar, mille laius peaks olema vähemalt 1,5 meetrit, kaevetakse läbi kahe labidakeele sügavuselt — ca 50 cm. Seejuures peab pealmine mullakiht ka pärast ümberkaevamist peale jääma. Kaevamisel kõrvaldatakse umbrohu juured ja kivid ja antakse tugev laudväetis kõdunenud veise- või hobusesõnniku näol. Väetis kaevetakse 10—15 cm sügavuselt mullasse.

Kergelt liiva- ja kruusamaad on vajalik kaevamisel savi või turbamulla lisamisega parandada. Raskeid savimaid aga tuleb parandada liiva või turbamulla lisandiga ja väetada hobusesõnnikuga.

Muruse, puude- või põõsarühmade ette asetatavate püsililledel istutuspesad tuleb eriti puhastada umbrohu juurtest ja puude ning põõsaste poolsed servad kaitsta sissetungivate juurte eest lauatiikikeste, laastude või katuse papiga. Samuti tuleks eraldada püsilillepeenar ka hekist, kui see on peenrale ligemal kui 1 meetri.

Mägिताima (alpiinumi) püsililled (hanerohud, aubrietiad jt.) vajavad ümbertöötamata, kivise aluspinnaga maad. Nendele jätkub küllaldaselt ka ainult pealiskastamisest.

Peenrad on soovitatav valmistada paar nädalat enne istutamist, kevadiseks istutamiseks koguni sügisel.

Istutamine on tagajärjekas, kui taimede juured on märjad. Kui vanud juurtega, kaugele kohale toodud püsililledel juuri, tuleb enne istutamist mõni minut savises vees leotada. Sama tuleb teha ka istutamise ajal püsivalt kuivade ilmade puhul. Istutusauk olgu küllalt suur juurepalli vabaks mahutamiseks. Taimed tuleb istutada veidi sügavamale endisest, muld juurte ümber tugevasti kinni vajutada ja igat taime eraldi õhutemperatuurini soojenenud veega tublisti kasta. Püsiva kuiva puhul tuleb kastmist paari nädala jooksul 3—4 korda korrata ja peenrad õhukeselt õlgjase sõnnikuga katta.

Sibullilledel (nartsisside, tulpide jt.) paljundamine toimub igal 3—4 aasta järele hilissuvel vanade sibulate külge kasvanud nn. tütar-sibulaist. Et kõik sibullilled korralikuks kasvatamiseks vajavad rammusat, liivasegast, vett hästi läbilaskvat maad, siis on soovitatav nende istutamiseks maa eriliselt ette valmistada.

Selleks kaevame peenra 30—40 cm sügavuselt välja ja asetame põhja ca 6 cm paksuse kruusa või kivipruugi kihile, selle peale paari cm paksuselt puhast sõredat liiva ja alles siis täidame peenra kõdunenud sõnnikuga väetatud liivaga segatud mullaga. Suuremad sibulad istutatakse 10—20 cm sügavusele (tulbid, nartsissid, liiliad), väikesed sibulad (lumikellukesed, märtsikellukesed, sinililiad) 3—6 cm sügavusele. Üldiselt tuleb kergemas maas istutada sügavamalt ja raskemas õhemalt. Liiliasibulaid tuleks istutamata tolmutada sõe puruga ja hoiduda sibulate pigistamisest ja vigastamisest. Liiliad paljundatakse ca 10 aasta järele varasügisel.

Esimeseks talveks peale istutamist on soovitatav kõiki peenrail talvitavaid püsililli katta kas lehtede, õlga sõnniku või kuuse oksadega.

Eriti tuleb hoolitseda selle eest, et püsililledel peenardele ei koguneks sügisel ja kevadel seisvat vett, mis varsti tekitab juurte, juurikate ja sibulate mädanemist.

Suvine hoolitsemine seisneb umbrohu hävitamises, maapinna kohendamises pärast vihma ja kastmist ja pealiskastamisega väetamises. Pealiskastist vajavad püsililled eriti istutamisele järgneval suvel korraliku juurekava ja hiljem õiepuugade moodustamiseks. Vedelväetiseks võib tarvitada mõni päev lahtises nõus seisnud virtsalahu, võttes 1 osa virtsa 15 osa vee kohta, või nitrofoskat — 1 supilusika täis pange vee kohta. Vedelväetisega tuleb kasta

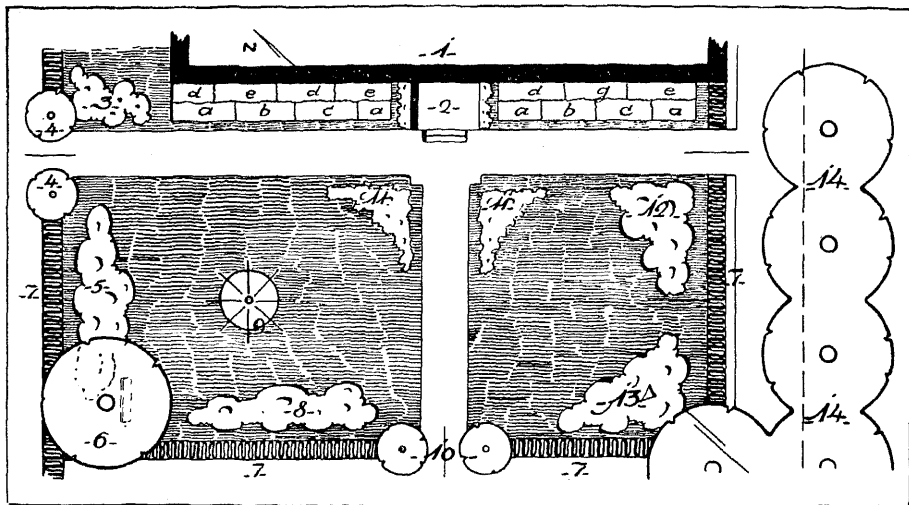
õhtuti paar korda enne ja pärast õitsemist. Nõrgemaid, pikavarrelisi püsililli tuleb varustada tugikepikestega ja pikakasvulisi, normaalset kasvupiiri ületavaid kärpida. Mõnedele püsililledele mõjub kärpimine ka õitseaiga pikendavalt. Kui näiteks leeklille — *Phlox deccussata* — kasve juuni alul kärpida, õitsevad nad kuni hilisseptembrini, seega kuu kuni kaks üle normaalaja.

Samuti võime aedkummeli — *Pyrethrum roseum hybr.* — ajada teistkordselt õitsema augustis-septembris, kui peale esimest õitsemist kasve 3—4 cm pikkuselt tagasilõikame.

Ühtlasi võib püsililli, mis korraga ja lühikest aega õitsevad, lõikusega noori võrseid kasvatama sundida ja seega nende õitseaiga pikendada.

Püsilille peenarde ja rühmade moodustamisel tuleb arvestada kooskõlaga ja sobivusega üksikute taimede kasvukõrguse, lehekuju ja eriti õitseaia ja õitevärvi suhtes. Püsilille peenar on kaunis kui õitsevate taimede õitevärvid moodustavad harmoonilise terviku ja peenar on pidevalt õites varakevadest hilissügiseni. Et seda saavutada, selleks peame oma hoolealuseid põhjalikult tundma õppima. Tegelik taimekasvatust annab siin mõne aasta jooksul parimaid oskusi.

Juuresolev kooli iluaia kavand ei ole mõeldud musterkavandiks, vaid ainult üheks planeerimise võimaluse näiteks paljude hulgast. Erinevad kohapealsed olud ja tingimused, kavandi koostaja isiklik maitse ja paljud muud asjaolud dikteerivad igal üksikjuhtumil kooli iluaia erineva ilme.

1. Koolimaja. 2. Tuulekoda, mille seinad kaunistatud metsviinapuuga — *Parthenocissus quinquefolia*. 3. Van Houttei enelad — *Spiraea Van Houttei*. 4. Tüvikviirpuud — *Crataegus oxyac. fl. ros.* 5. Kuldvihm — *Laburnum vulgare*. 6. Leinasaar — *Fraxinus excelsior f. pendula*. 7. Püstja ligustri — *Ligustrum vulgare f. erecta r.* — hekk 1 realt 30 cm vahedega. 8. Lemoinei jasmiiinid — *Philadelphus Lemoinei erectus grandifl.* 9. Siniookaline torkiv kuusk — *Picea pungens f. glauca*. 10. Punaõielised tüviksirelid. 11. Rosa centifolia muscosa „Blanche moreau“ ja „Persian Yellow“ 12. Forsütiad — *Forsythia suspensa*. 13. Valged sirelid — *Syringa alba*. 14. Põetud pärnade puistee. Viirutatud aladel—ilumuru.

Püsililled:

a) Kitsekakrad — *Doronicum caucasicum* — kollane — mais. b) Sulgnelgid — *Dianthus plumarius* — punane, — juunis. c) Saks võhumõök — *Iris germanica* — sinine, — mai—juuli. d) Leeklilled — *Phlox paniculata hybr.* — valge, — juuli—sept. e) Keisrikroon — *Fritillaria imperialis* — punane, — juuni—juuli. g) Lupiiniid — *Lupinus polyphyllus* — kreem, — juuni—juuli.

Kirjandust:

- I. Port — Iluaiaid ja koduümbruse kaunistus. Tartu, 1933. a. Hind kr. 1.—.
 Ajakiri „Aed“, Tallinn.
 G. Schönborn — Die schönsten Stauden und ihre praktische Verwendung im kleinen und grossen Garten. Erfurt, 1926. Hind ca kr. 5.—.
 N. Kitšunov — Tsvetovodstvo. Moskva, 1934. Hind ca kr. 3.50.

Arvuline ülevaade koolidest 1935/36. õppeaastal.

Rud. Alas.

Haridusministeeriumi Koolivalitsuse poolt 1935. a. sügisel kogutud andmeil töötab käesoleval, s.o. 1935/36. õppeaastal üldse 1 508 kooli, neist linnades 312 — ja maal 1 196 kooli.

Algkool on 1 238, neist 1 217 avalikku — ja 21 erakooli, kokku 3 384 klassikomplektiga. Kuni 7. novembrini 1935. a. oli algkooli ilmunud 105 450 õpilast. Neist kuulusid koolikohustuse alla 99 611 last, kuna ülejäänud 5 839, või 5,5% üldisest algkoolis käijate laste arvust, olid koolikohustusest vabad. Viimastest oli: alla 8 aastaseid 2 419 ja üle 14 aastaseid 3 420. Koolikohustuslikest lastest ei olnud veel 7. novembrini kooli ilmunud 1 726 last, mis moodustab 1,7% koolikohustuslike laste üldarvust. Kooli mitteilmumise põhjusteks mainitakse: vanemate vaesust 212, karjaskäimist 156, põllutööd 50, haigust 886 ja muid põhjuseid 422 lapsel.

Täienduskool on 51. Neis on 89 klassikomplekti ja 1 901 õpilast. Tüüpide järgi on: naiskäsitöö, majapidamise ja kodumajanduse alal 26, põllumajanduse alal 13, tööstuse alal 3, kaubanduse alal 2, kalanduse alal 1 ja üldhariduslikke 6 kooli.

Uusi keskkool (1934. a. seaduse alusel) töötab tänavu 60, 246 klassi ja 9 656 õpilasega.

Vanu keskkool (1922. a. seaduse alusel) on jäänud töötama samuti 60. Klasse on neis 224 ja õpilasi 5 867, neist lõpuklassides 1 657.

Kutse- ja erikoolide arv on tõusnud 99-ni, kus õpib 7 606 õpilast. Tüüpide järgi jagunevad kutsekoolid: pedagoogiame — 2, kunsttööstuskool — 1, tehnikume — 1, merekool — 2, tööstuskool — 12, tööstus- ja majandusõpilastekool 10, naiskutse- ja kodumajanduskool 23, põllutöökool 22, kaubandus- ja kaupmeestekool 13, ning muid erikooli 13.

Allpool toodud koolide arvustikust on jäetud välja andmed alaliste lasteadeade kohta. Olgu siinkohal vaid märgitud, et neid töötab käesoleval õppeaastal üldse 68, — 3 527 lapsega. Kui arvame ka lasteaiad koolide hulka, siis saame üldkokkuvõtteks 1 576 kooli 134 007 õpilasega.

Koolide ja õpilaste arv käesoleval õppeaastal.

1. Tallinnas	109 kooli	17 622 õpilasega	1. Harjumaal	138 kooli	9 101 õpilasega.
2. Tartus	50 "	8 475 "	2. Järvamaal	77 "	5 045 "
3. Narvas	21 "	3 298 "	3. Läänemaal	115 "	7 008 "
4. Pärnus	20 "	2 880 "	4. Saaremaal	81 "	5 968 "
5. Nõmmel	8 "	1 558 "	5. Pärnumaal	106 "	7 918 "
6. Viljandis	16 "	2 036 "	6. Võrumaal	190 "	12 267 "
7. Valgas	15 "	1 829 "	7. Tartumaal	180 "	12 797 "
8. Rakveres	15 "	1 746 "	8. Viljandimaal	76 "	5 400 "
9. Võrus	8 "	1 014 "	9. Valgemaal	34 "	2 866 "
10. Haapsalus	10 "	809 "	10. Võrumaal	106 "	8 544 "
11. Kuressaares	8 "	790 "	11. Petserimaal	93 "	7 608 "
12. Petseris	7 "	946 "			
13. Tapal	3 "	614 "			
14. Paides	8 "	640 "			
15. Türil	3 "	449 "			
16. Tõrvas	4 "	464 "			
17. Põltsamaal	6 "	655 "			
18. Paldiskis	1 "	133 "			
			Kokku maal	1 196 kooli	84 522 õpilasega

Kokku linnades 312 kooli 45 958 õpilasega

Alg- ja täienduskoolid.

	A l g k o o l i d							Täienduskoolid				
	Koole		Klassi- komplekte	Õpilasi kuni 7. XI 1935	Neist:		Õpetajaid	Koole		Klassi- komplekte		Õpilasi
	Aval.	Era			Alla 8 aast.	Üle 14a.		Aval.	Era	Aval.	Era	
Linnades.												
1. Tallinnas	28	10	258	8869	477	577	378	4	1	12	2	351
2. Tartus	20	2	132	4444	194	327	208	2	—	4	—	123
3. Narvas	10	1	70	2203	19	113	94	—	1	—	2	18
4. Pärnus	10	—	47	1644	96	57	66	—	—	—	—	—
5. Nõmmel	5	—	36	1232	75	43	45	1	—	1	—	45
6. Viljandis	6	—	28	1055	52	61	49	—	1	—	1	12
7. Valgas	7	—	34	1042	27	63	60	—	—	—	—	—
8. Rakveres	4	2	27	898	13	51	38	1	—	2	—	64
9. Võrus	3	—	14	452	37	23	23	—	1	—	2	10
10. Haapsalus	3	—	13	382	15	7	22	1	1	2	2	31
11. Kuressaares . . .	2	—	11	323	8	15	18	—	—	—	—	—
12. Petseris	2	—	13	482	2	18	15	1	—	2	—	60
13. Tapal	1	—	10	363	15	32	12	—	—	—	—	—
14. Paides	2	—	11	262	5	20	20	1	—	1	—	26
15. Türil	1	—	7	228	16	2	8	—	—	—	—	—
16. Tõrvas	1	—	6	217	8	3	8	1	—	2	—	58
17. Põltsamaal . . .	2	—	7	284	—	13	14	1	—	2	—	50
18. Paldiskis	1	—	5	133	1	3	8	—	—	—	—	—
Kokku linnades	108	15	729	24513	1060	1428	1086	13	5	28	9	848
Maal.												
1. Harjumaal	118	1	275	8352	101	180	294	11	—	17	—	307
2. Järvamaal	71	—	166	4763	111	106	178	3	—	6	—	109
3. Läänemaal	103	3	228	6782	84	100	245	3	—	4	—	59
4. Saaremaal	77	—	184	5863	82	176	184	2	—	2	—	42
5. Pärnumaal	95	1	241	7390	140	220	253	5	—	8	—	166
6. Virumaal	179	—	402	11574	239	322	423	2	—	4	—	101
7. Tartumaal	171	—	415	12348	255	404	440	2	—	4	—	64
8. Viljandimaal . . .	72	1	165	5229	93	178	168	1	—	2	—	58
9. Valgemaal	31	—	88	2719	57	81	90	1	—	2	—	62
10. Võrumaal	101	—	254	8363	117	183	261	2	—	2	—	56
11. Petserimaal . . .	91	—	237	7554	80	42	240	1	—	1	—	29
Kokku maal	1109	6	2655	80937	1359	1992	2776	33	—	52	—	1053
Üldse	1217	21	3384	105450	2419	3420	3862	46	5	80	9	1901

Kutse- ja erikoolid.

	K o o l e							Kokku kooli	Õ p i l a s i
	Pedagoogiume	Tehnikum, kunst- tööstuskool, mere- kooli ja tööstuskooli	Tööstus- ja ma- jandusõpilaste kooli	Naiskutse- ja kodumajandus- kooli	Põllutöökooli	Kaubandus- ja kaupmeeste- kooli	Muid kutse- ning erikooli ja õppe- töökodasid		
Linnades.									
1. Tallinnas	1	4	3	5	—	5	7	25	2649
2. Tartus	1	2	1	2	—	1	1	8	1026
3. Narvas	—	1	1	1	—	1	—	4	486
4. Pärnus	—	—	1	1	—	1	1	4	466
5. Nõmmel	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6. Viljandis	—	—	1	1	—	2	—	4	290
7. Valgas	—	1	1	1	—	1	—	4	271
8. Rakveres	—	—	1	1	—	—	—	2	190
9. Võrus	—	1	—	1	—	—	—	2	144
10. Haapsalus	—	1	—	—	—	—	—	1	73
11. Kuressaares	—	2	—	—	—	—	—	2	134
12. Petseris	—	1	—	—	—	—	1	2	62
13. Tapal	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14. Paides	—	1	—	—	—	2	—	3	138
15. Türil	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16. Tõrvas	—	—	—	—	—	—	—	—	—
17. Põltsamaal	—	1	—	—	—	—	—	1	89
18. Paldiskis	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kokku linnades	2	15	9	13	—	13	10	62	6018
Maal.									
1. Harjumaal	—	—	—	3	3	—	1	7	327
2. Järvemaal	—	—	—	1	2	—	—	3	173
3. Läänemaal	—	—	—	1	4	—	—	5	135
4. Saaremaal	—	—	—	1	1	—	—	2	63
5. Pärnumaal	—	—	1	—	2	—	—	3	141
6. Virumaal	—	1	—	1	2	—	1	5	193
7. Tartumaal	—	—	—	1	3	—	—	4	208
8. Viljandimaal	—	—	—	—	2	—	—	2	113
9. Valgemaal	—	—	—	1	1	—	—	2	85
10. Võrumaal	—	—	—	1	1	—	1	3	125
11. Petserimaal	—	—	—	—	1	—	—	1	25
Kokku maal	—	1	1	10	22	—	3	37	1588
Üldse	2	16	10	23	22	13	13	99	7606

Keskkoolid.

	Uued keskkoolid								Vanad keskkoolid							Õppejõude kõi- gis keskkoolides
	Koole		Klassi- kompl.		Õpilasi				Koole		Klassi- kompl.		Õpilasi			
	Aval.	Era	Aval.	Era	Klassides				Aval.	Era	Aval.	Era	Klassides			
					I	II	III	IV					III	IV	V	
Linnades.																
1. Tallinnas . . .	10	10	51	38	710	656	1217	899	11	10	43	28	823	710	738	446
2. Tartus . . .	8	1	37	2	329	220	637	468	8	1	38	6	472	384	372	123
3. Narvas . . .	2	—	8	—	75	85	102	89	2	1	7	3	98	66	76	49
4. Pärnus . . .	2	1	11	4	137	121	148	125	2	1	7	3	99	66	74	54
5. Nõmmel . . .	1	—	4	—	50	40	49	41	1	—	3	—	32	29	40	17
6. Viljandis . . .	2	—	8	—	107	87	104	90	2	1	12	2	121	89	81	58
7. Valgas . . .	1	1	6	2	55	51	108	96	1	1	6	3	78	76	52	40
8. Rakveres . . .	1	2	6	4	51	43	150	114	1	2	6	6	89	78	69	51
9. Võrus . . .	1	—	6	—	54	43	102	65	1	—	6	—	62	47	35	21
10. Haapsalus . . .	1	1	4	1	44	39	80	45	1	1	3	3	56	33	26	29
11. Kuressaares . . .	1	1	4	2	50	50	61	59	1	1	3	3	48	35	30	26
12. Petseris . . .	1	—	7	—	48	24	79	67	1	—	6	—	52	40	32	23
13. Tapal . . .	1	—	4	—	47	32	58	34	1	—	3	—	38	27	15	16
14. Paides . . .	1	—	4	—	27	36	50	31	1	—	3	—	26	24	20	18
15. Türil . . .	1	—	4	—	39	39	50	26	1	—	3	—	30	24	13	18
16. Tõrvas . . .	1	—	3	—	26	—	50	42	1	—	3	—	28	20	23	11
17. Põltsamaal . . .	1	—	4	—	49	31	58	35	1	—	3	—	25	20	14	14
18. Paldiskis . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kokku linnades	36	17	171	53	1898	1597	3103	2326	37	19	155	57	2177	1768	1710	1103
Maal.																
1. Harjumaal . . .	1	—	3	—	28	40	47	—	—	—	—	—	—	—	—	10
2. Järvamaal . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3. Läänemaal . . .	1	—	1	—	—	—	32	—	—	—	—	—	—	—	—	7
4. Saaremaal . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5. Pärnumaal . . .	1	—	4	—	35	29	54	35	1	—	3	—	32	18	18	14
6. Virumaal . . .	2	—	8	—	56	56	99	72	1	1	3	3	55	32	29	30
7. Tartumaal . . .	1	1	2	4	14	18	77	40	—	1	—	3	8	5	15	17
8. Viljandimaal . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9. Valgemaal . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10. Võrumaal . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11. Petserimaal . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kokku maal	6	1	18	4	133	143	309	147	2	2	6	6	95	55	62	78
Üldse	42	18	189	57	2031	1740	3412	2473	39	21	161	63	2272	1823	1772	1181
	60		246		9656				60		224		5867			

Õpilasingid möödunud kooliaastal.

P. Kochtitsky.

Viimasel ajal on noorsoo organiseerimise küsimusest palju kirjutatud, sellega ühenduses ka koolialiste noorte organiseerimisest. Peatuma siin kohal õpilasingide vajaduse või vormi juures, vaatleme õpilasingide ja noorteringide seisukorda, nagu see oli möödunud 1934—35. õppeaastal ning mis suunas liikus ringide tegevus, võrreldes eelmiste aastatega.

Teatavasti pani Haridus- ja sotsiaalministeerium 1933. a. lõpul õpilasingide kohta maksma korralduse, mis normeeris õpilasingide tegevust koolides, eriti aga avardas organiseerimise võimalust kooli lõpetanute seas — noorteringides. Möödunud 1934.—35. kooliaastal oli ringide tegevuses HSM korraldus juba täiel määral maksev ja selle tulemusi võib alamal järgnevas ülevaates jälgida.

Riigi Statistika Keskbüroo andmeil töötas 1934.—35. õppeaastal koole järgmiselt:

	Koolide arv.	Koolide %, kus töötasid ringid.		Koolide arv.	Koolide %, kus töötasid ringid.
Algkooli maal	1 114	69,4	Kaubanduskooli	9	88,9
algkooli linnas	132	62,9	keskkooli	54	70,4
õhtu algkooli	3	—	gümnaasiume	64	73,4
hoolekandekooli	3	66,6	Kokku	127	73,2
täienduskooli	57	45,6			
Kokku	1 309	67,5			

Peale eelpool mainitud koolide töötasid veel järgmised õppeasutused:

tööstuslikke kutsekoole	41
merekooli	2
muusika- ja kunstikooli	10
muid mitmesuguseid õppeasutusi	12
Kokku	65

Nende viimaste kohta puuduvad andmed ringidest aruande lehtedel.

Alg- ja täienduskoolides tegutses 1934.—35. õppeaastal (võrdluseks toodud ka 1933.—34. õppeaasta) õpilasinge järgmiselt:

1. Üldkasvatustlike sihte taotlemaid.

a) Kindla kasvatustliku ilmega:

	1934/ 35. a.	1933/ 34. a.
lootusringe	258	287
E.N.P.R. ringe	207	202
enesearenduse- (kasvatuse-) ringe	2	4
	467	493

b) Mitmesuguseid üldringe:

õpilasinge (õpilasinguid)	38	44
õpilasperesid	4	2
vabataotlejate toimkondi	15	23
vilistlasiringe	5	1
noorteringe	6	10
maanoorte ringe	10	2
nimeta ringe	—	1
	78	83

c) Skautlikke rühmitusi:

noorkotkaid	477	257
kodutütteid	377	140
skaute	75	23
gaide	22	9
	951	429

2. Õppimisega ja lugemisega tegelevaid:

õpiringe	7	4
lugemisringe (-laudi)	13	14
raamatukogu-ringi	1	1
kultuur-ajalooringe	—	1
loodusteaduse-ringi	1	—
emakeele ringe	—	1
võõrkeelte ringe	2	1
matemaatika ringe	2	1
	26	22

3. Kunsti-, keha- ja vaimusporti jm. huvialasid harrastavaid:

	1934/ 35. a.	1933/ 34. a.
kirjandus- (ja kunsti-) ringe	18	29
ajakirja- (seinalehe-) toimkondi	13	4
näiteringe	8	7
kõneharjutajate ringe	—	1
muusikaringe (orkestreid)	25	26
lauluringe	4	5
ekskursiooni ringe	1	1
noorte matkajate klubisid	—	1
spordi- (võimlemise) ringe	23	25
terviseringe	1	1
maleringe	6	7

	1934/ 35. a.	1933/ 34. a.	4. Ühistegevuse ja majanduse alalt:	
loomakaitse ühinguid	8	9	kooperatiive	90 79
usulise ilmega rühmitusi	12	10	ühispanku	— 1
korrapidajate ringe	—	1	töö- (käsitöö) ringe	7 3
fotoringe	1	1	aianduse (juurvilja kasvatuse) ringe	8 11
hõimuringe	—	1	maatulunduse klubisid	4 6
looduse armastajate ringe	—	1	majapidamisringe	— 1
huviringe	1	—	talutütarde ringe	1 —
muruplatse	—	1		
	121	131		
			Kokku ringe	1 735 1 259

Lootusringide arvus on näidatud ka karskusringid, arvult 22 (eelmisel aastal oli neid 36).

Seega oli õpilasringide arv alg- ja täienduskoolides (juurde arvatud hoolekande koolid) 1934.—35. õppeaastal 1 309 koolis 1 735 ringi; ringid tegutsesid 887 kooli juures, mis moodustab 67,8% koolide üldarvust. Aasta varem oli samades koolides 1 259 ringi. Liikmete üldarv kõigis ringides oli 1934.—35. õppeaastal 46 630, aasta varem — 40 422.

Ringide arvulises kõikumises alg- ja täienduskoolides paistab kõigepealt silma suur kodutütarde ja noorkotkaste, aga ka skautide ja gaidide arvuline juurdekasv; kokku on neid rühmitusi juurde tulnud üle 120%. Vähenenud on lootusringe, enesearenduse ringe, õpilasringe ja vabatöötoimkondi. Lootusringide nimelisele vähenemisele on mõjunud, peale muu, ka nimede vahetus: mitmed lootusringid on end õpilasringiks ümber nimetanud. E.N.P.R. ringes on väike juurdekasv — 5 ringi. Ka õpilaspered on kahelt neljale tõusnud. Vilistlasringe on endise ühe asemel viis, noorterigid on kümnelt neljale vähenenud, maanoorte ringid aga kahelt kümnele kasvanud; seega on kokku noorterings juurdekasvu olnud ligi 62%. Teistes ringides on järgmisi muudatusi märkida: juurde kasvanud on ajakirja-toimkonnad (rohkem kui kolmekordseks), õpiringid, kooperatiivid ja tööringid; vähenenud on kirjanduseringid, aianduseringid ja maatulunduse klubid. Uue ringina on juurde tulnud „Talutütred“ (Harjumaal).

Lootusringid ja E.N.P.R. ringid töötavad endiselt tihedas kontaktis, kuues kohas on nad ühiselt registreeritud (aruandes on need kahes kohas arvestatud).

Maakondade ja suurlinnade järgi oli õpilasringe järgmiselt:

	Koolide %, kus olid ringid 1934/35. a.	Ringide arv 1934/35. a.	Ringide arv 1933/34. a.
a) Algekoolides:			
Harjumaal	74,6	224	163
Järvamaal	73,3	115	72
Läänemaal	93,5	202	149
Petserimaal	41,8	74	61
Pärnumaal	65,1	116	82
Saaremaal	83,1	142	96
Tartumaal	54,4	182	143
Valgamaal	66,7	54	47
Viljandimaal	92,8	153	58
Virumaal	54,6	204	142
Võrumaal	78,8	154	109
Tallinnas	70,0	54	52
Tartus	71,4	25	28
b) Täienduskoolides	45,6	26	47

Kõige suurem on koolide %, kus õpilasringid töötavad, Läänemaal (93,5%), Viljandimaal ja Saaremaal, kõige väiksem aga — Petserimaal (41,8%).

Arvuliselt on ringe algekoolides kõigis maakondades juurde tulnud, ainult Tartu linnas on ringide arv vähenenud. Täienduskoolides on ringide arv tugevasti vähenenud.

Harjumaal omapärased ringid — vabatöö-toimkonnad näitavad vähenemist kahekümnekolmelt viieteistkümnelt.

Liikmeid oli 1934.—35. õppeaastal alg- ja täienduskoolides töötavates ringides järgmiselt:

	1934/35. õ/a.	1933/34. õ/a.
1. Üldkasvatustlikke sihte taotlevais ringes:		
lootusringides	9 007	11 684
E.N.P.R. ringides	9 983	10 794
mitmesugustes teistes üldkasvatustlikes ringes	2 555	2 959
noorkotkaid	7 460	3 841
kodutütteid	6 425	2 722
skaute	1 328	385
gaide	517	154
Kokku	37 275	32 539
2. Õppimisega ja lugemisega tegelevais ringis — mitmesuguste nimedega kokku	873	471
3. Kunsti-, keha- ja vaimusporti jm. huvialasid harastajais ringes — mitmesuguste nimedega kokku	3 186	3 883
4. Ühistegevuse ja majanduse alal tegutsevais ringes — mitmesuguste nimedega kokku	5 296	3 529
	46 630	40 422

Liikmete arv ringides ei ole ühtlane. Kõige suurema arvilisemad on õpiringid, loomakaitse ringid, E.N.P.R. ringid, lootusringid ja kooperatiivid (keskmiselt 40—70 liiget ringis). Skautlikes rühmitustes on keskmine liikmete arv alla 20.

Kaubandus- ja keskkoolides ning gümnaasiumides tegutses 1934.—35. õppeaastal õpilasringe järgmiselt:

1. Üldringid, enesekasvatus, usuline maailmavaade:

	Kaubanduskoolides	Kesk-koolides	Gümnaasiumides	Kokku 1934/35. õ/a.	Kokku 1933/34. õ/a.
õppurühmuid (üldringe sektsioon.)	2	1	8	11	10
kultuuriringe	—	2	3	5	3
enesearenduse (-kasvatuse) ringe	1	1	4	6	5
„Poiste Hääl“	—	—	1	1	1
noorsoo (koolinoorsoo) ringe	—	—	1	1	2
karskusringe	2	6	9	17	11
E.N.P.R. ringe	—	7	8	15	5
maailmavaate ja käitlusõpetuse ringe	—	—	1	1	1
usulise ilmega ringe (Piibli lugejad, usul. eetil., noorte kristlaste)	—	2	2	4	4
rahvuskultuurilisi ringe	—	—	1	1	1
hõimuringe	—	1	1	2	1
loomakaitse ringe	—	—	1	1	1
sõprade ringe	—	—	1	1	—
Kokku	5	20	41	66	45

2. Skautlus:

noorkotkaid	2	6	6	14	3
kodutütteid	—	6	6	12	5
skaute	2	6	6	14	4
gaide	—	5	5	10	—
Kokku	4	23	23	50	12

3. Teadus, keeled:

üldisi teaduste (humanit.-, t., reaal.)	1	1	5	7	7
loodusteaduslikke (natural., füüs.-keemia, matemaat.-loodust.)	—	4	5	9	4

	Kaubanduskoolides	Kesk-koolides	Gümnaasiumides	Kokku 1934/35. õ/a.	Kokku 1933/34. õ/a.
ajaloo	—	1	3	4	3
võõrkeelte	—	—	1	1	2
koduuurimise	—	—	1	1	—
Kokku	1	6	15	22	16

4. Kirjandus, kunst:

kirjanduse	2	9	17	28	14
näite (draama, „Heldraama“)	1	3	7	11	4
muusika (laulu, orkestri)	1	2	12	15	7
kunsti (kujutava k., kunsti-reklaami, kunsti-teaduse, kunsti-kirjanduse)	—	1	5	6	5
foto	—	—	1	1	1
Kokku	4	15	42	61	31

5. Sport, mängud:

spordi (võimlemise)	5	20	38	63	38
vehklemise	—	—	1	1	1
korvpalli	—	—	—	—	1
„Lautruppe“ kirjade viimiseks	—	—	1	1	1
male	2	4	11	17	12
Kokku	7	24	51	82	53

6. Ühistegevus, töö:

kooperatiive	3	3	8	14	4
laenu-hoiu kassa	—	—	1	1	1
käsitöö (kunstikäsitöö)	—	3	1	4	1
tehnikat	—	—	1	1	1
Kokku	3	6	11	20	7
Kokku ringe	24	94	183	301	164

Keskkoolide eraldamisel gümnaasiumidest on ringide arv neis kokku tugevasti tõusnud, sest mõlemis töötavad samanimelised ringid näidatakse statistikas iseseisvatena. Sellega on peamiselt seletatav ringide arvuline tõus eelmise aasta 164-lt aruande aastal 301-le. Kõigis ringides kokku oli liikmeid 10 221 (eelmisel aastal oli 8 494). Kõige rohkem liikmeid oli spordiringidel (2 538) ja kirjanduse ringidel (1 214). Liikmete üldarvust oli liikmeid ringides: gümnaasiumides 7 679, keskkoolides 1 931, kaubanduskoolides 611.

Nagu alg- ja raienduskoolides, nii ka keskkoolides ja gümnaasiumides on märgatav juurdekasv skautlikes rühmitustes. Juurde kasvanud on veel arvuliselt näite- ja muusikaringid, kooperatiivid ja käsitööringid. Teistes ringides suuremaid muudatusi ei ole.

Üldiselt selgub eelmistest arvudest, et õpilasingid koolide juures on laialdaselt levinud; tihti töötavad ühe kooli juures mitu ringi. Koolide arv, kus töötasid ringid, moodustas 68,2% mõlemi astme koolide üldarvust; 1 436 koolis oli kokku 2 036 mitmesugust organisatsiooni.

Eelmisel (1933.—34.) õppeaastal oli koolides, kust teateid saadud, 1 428 ringi; kuigi koolide arv oli vähem (1 274 kooli), on ringide juurdekasv siiski õige märgatav. Koolide ja ringide arvu suurenemist on mõjutanud keskkoolide eraldamine gümnaasiumidest, ringide arvu suurenemist peale selle aga veel tugev skautlike rühmituste juurdekasv.

Ringi on vähe muulaste koolides ja neis algkoolides, kus töötavad ainult nooremad klassid või kus klassikomplektid mitmest klassist koosnevad. Ka on suurlinnades ringe hõredamalt kui maal.

Rahvusvaheline koostöö tehnilise ja tööstusliku hariduse korraldamise alal.

Joh. Kiivet.

Rahvusvaheline koostöö tehnilise ja tööstusliku hariduse korraldamise alal teostub Rahvusvahelise Tehnilise ja Tööstusliku Hariduse Büroo kaudu, mis töötab 26. septembril 1931 Pariisis Rahvusvahelisel Tehnilise ja Tööstusliku Hariduse Kongressil vastu võetud põhikirja alusel. Büroo asub Pariisis (2, Place de la Bourse, Paris 2me) ja kannab lühendatud nimetust B. J. E. T.

Büroo ülesandeks on koordineerida üksikuid maid tehnilise ja tööstusliku hariduse korraldamise, arendamise ja täiendamise otstarbel. Büroo aitab hankida materjale kõigi maade kutseharidusliku seaduseandluse, tehniliste ja tööstuslike ainete ning oskuste õpetamise ulatuse, laadi, meetodite, samuti kutsevaliku nõuande organiseerimise kohta. Büroo arendab töökultuuri kogumaailmas ja korraldab rahvusvahelisi tehnilise ja tööstusliku hariduse kongresse.

Büroo liikmeiks on riikide valitsused ja toetajaiks liikmeiks asutused, ühingud, üksikisikud, kes tasuvad määratud aastamaksu.

Bürool on kaitsekomitee, millesse kuuluvad nende maade vastavate ministeeriumi valitsuste juhid, kes kuuluvad Büroosse, alates 1-sest jaanuarist 1931.

Büroo nõukogu koosneb 19 liikmest, nimelt: nõukogu poolt valitud kolm liiget; riikide esindajate poolt kongressil neljaks aastaks valitud kümme liiget; B. J. E. T. peadirektor; põhikirja allakirjutajate poolt valitud kolm neljaks aastaks valitud liiget, nendest üks ametnike ja üks oskustöölise või ametnike poolt; kaks toetajate liikmete neljaks aastaks valitud liiget.

Büroo juhatus koosneb peadirektorist, peasekretärist, kahest direktorist ja laekahoidjast, peale selle veel kuuest osakonna juhatajast, kes alluvad direktoritele, kuna aga kõik alluvad peadirektorile. Peadirektor valitakse nõukogu poolt seitsmeks aastaks. Tema juhatusel teostub ka ajakirja toimetamine.

Üks direktoritest on üldosakonna, teine teaduseosakonna juhiks.

Üldosakond koosneb kolmest jaoskonnast (sektsoonist), nimelt:

1) seadused ja määrused riikide järgi tehnilise ja tööstusliku kutsehariduse alal — koolide organiseerimine, sisekorra määrused, kutseharidus, propageerimine, kirjastamine;

2) kutsevaliku nõuanne — tööstusõpilaste eelõpetus, kutsevaliku nõuanne mitmesugustel kutsealadel, mahajäänud ja anormaalsete õpilaste õpetamine;

3) tehniline ja kutsealaline õpetamine: meetodid, järelikool kutsete alal; kasvatusel küsimus.

Teaduseosakond koosneb samuti kolmest jaoskonnast:

1) tegelaste — õppejõudude valik ja ettevalmistamine, õppejõudude edasiharimine, välismaaõppereisid ja õppejõudude vahetused, pedagoogilised ja tehnilis-tööstuslikud ülesanded, side teiste jaoskondadega ja tehnilis-tööstuslike asutuste ning organisatsioonidega;

2) rakendusteadused — tehnoloogia ja teiste eriainate õpetamine, õppekavad;

3) õppeained ja tööriistad — katsematerjali proovimine, ühendus eri maade vahel, side kauplustega, seaded tööstuses, kooliruumid, koolimööbel, tehniline ja kodumajapidamise õpetus.

Nõukogu võib asutada uusi jaoskondi teiste küsimuste jaoks. Sellekohane otsus vabab kongressi heakskiitmist.

B. J. E. T. aastaelarve koostatakse nõukogu poolt. B. J. E. T. tulud moodustatakse liikmete (riikide ja riiklike asutuste) toetustest, toetajate liikmete (vabahariduslike asutuste ja õppeasutuste, patronaalsete asutuste, tööstuslike, majanduslike, ühiskondlike ja muude organisatsioonide) aastamaksudest ja annetustest.

Valitsused, kes on liikmeks, maksavad aastas 0,002 franki vastava riigi iga elaniku kohta, kusjuures nõukogu on vähendanud moodustatava summa 10 000 frangini, kui ta ei lange elanike arvu kohaselt alla seda.

Et olla toetajaks liikmeks (toetajaks liikmeks võib olla ka riik), tuleb maksa aastamaksu, mille alammäär on 2 500 franki (nõukogu on seda alammäära erandjuhtudel ka alandanud).

Liikmeks oleva maa valitsus määrab omalt poolt tööstusliku ja tehnilise hariduse alal kompetentse korrespondendi (B. J. E. T. korrespondent), kelle kaudu teostub sideme pidamine B. J. E. T. sekretariaadiga ja kes saadab ülevaateid ja uurimuste tulemusi oma maa hariduslikest oludest.

B. J. E. T. peakoosolek kutsutakse kokku nõukogu poolt kord aastas.

Tehnilise ja tööstusliku hariduse kongress korraldatakse iga kahe aasta järele. Sel aastal on ka peakoosoleku aeg kõrvuti kongressi ajaga.

Seni on peetud kolm kongressi: Pariisis, Brüsselis ja 1934 aasta suvel Barcelonas. Järgmine kongress on määratud käesolevaks 1936 aastaks. Aeg ja koht selgub lähemal ajal (arvatavasti sügisel või aasta lõpul Roomas).

Tehnilise ja tööstusliku Hariduse Büroo B. J. E. T. avaldab informatsiooni teateid ja pikeamid kirjutusi tehnilise ja tööstusliku kutsehariduse üle Büroo ajakirjas „Les Informations du B. J. E. T.“, mis hakkas ilmuma 1933. aasta suvel. Ajakirjas on toodud kirjutusi Büroo nõukogu koosolekuist, kongresside päevakorrast ja kodukorrast, kongresside eel-töödest ja kongresside tööst ning otsustest, sellega seotud ankeetidest ja ankeedi kokkuvõt-teist jne. Siis on toodud ja tuuakse kokkuvõtlikke ülevaateid kutsehariduse ja seal kõrval tarvilisel korral ka üldhariduse korraldamisest üksikuis riikides: Saksamaa, Inglismaa, Prantsusmaa, Ameerika Ühendriigid, Poola, Brasiilia, Egiptus, Hispaania, Holland, Eesti, Austraalia, Latvia, Haiti, Iirimaa, Soome, Süüria, Tšehhoslovakkia, Itaalia, Uruguai ja teised. Reformide puhul tuuakse täiendused. Nii on ka Eesti kohta toodud kirjutus praegu vananenud sisuga ja peatselt, pärast kutsehariduslike õppeasutuste seaduse maksmapanemist, saadetakse

ülevaade koolikorraldusest, mis vastab oludele pärast reformi. Ajakirjas antakse loetelu kirjandusest kutsehariduse korraldamise kohta üksikuis maades.

Kõige viimane tehnilise ja tööstusliku hariduse kongress peeti Barcelonas 17., 18. ja 19. mail 1934. a. Kongressist võttis osa rohkem kui 700 liiget, kes kuulusid 22-te eri rahvusse. Ka Eesti esindaja oli märgitud nimekirja, kuigi tegelik osavõtt oli takistatud.

Barcelona kongressi päevakorras esinesid järgmised küsimused, mille kohta võeti vastu resolutsioonid: 1) tehnilise hariduse ülesanne, lähtudes majanduslikust ja sotsiaalsest seisukohast; 2) kutsevaliku nõuanne (kuidas kasutada selleks õpilase viimset õppeaastat, arsti ülesanne selles küsimuses, tööstusõpilase õppusesse astumine kutsevaliku nõuande põhjal); 3) tööstusõpilase õppus (õppekavad ja meetodid oskuse õpetamisel töökojas, tehnoloogia õpetamine pedagoogilis-didaktilisest seisukohast ning side joonestamisega ja tööoskuse õppusega); 4) tööstusõpilaste õppus ja tööpuudus; 5) kõrgema astme kutsetele ettevalmistamine (kõrgema tehnilise hariduse andmine ja insenerikutse kaitse); 6) tööstusõpilase leping.

Mitmed ülalnimetatud küsimustest on võetud uuesti päevakorda järgmiseks kongressiks, kuid nende küsimuste käsitlemine ja ulatus on nüüd sügavam kui oli möödunud kongressil. Kahe kongressi vahel 1935. aastal korraldas B. J. E. T. laialdase ankeedi kõigis maades küsimuste kohta, mis algatati 1934-nda ja mis tulevad jälle päevakorda 1936-nda aasta kongressil. Eriti suureulatuseline ankeet esitati kutsevaliku nõuande kohta, mille vastamine tekitas meie oludes kaunisti raskusi, kuna kutsevaliku nõuande korraldamine ei ole Eestis veel arenenud laialdaselt ega ole ühtlustatud. Kutsevaliku nõuanne on nüüd Lääne-Euroopas tööstusliku ja tehnilise hariduse alal põletavamaid päevaküsimusi.

Käesoleva aasta kongressi päevakorras on, peale B. J. E. T. teadaannete, alamaltoodud küsimused:

1. Tööstuslik ja tehniline haridus ning majanduslik elu.
2. Kutsevaliku nõuanne ja selle pidevus.
3. Õppejõudude ettevalmistamine tööoskuse õpetamiseks töökodades.
4. Naise ettevalmistamine tema eriülesandele majanduslikus elus.

Olnud kongresside protokollid kongressidel peetud kõnede täielise tekstiga on avaldatud trükis (prantsuse keeles) ja nendega võivad soovijad tutvuda Haridusministeeriumis. Hiljem deponeeritakse need raamatud kodutööstuse muuseumi, mis esialul avatakse kodutööstuse mudelite kogu nime all.

Eestist on astunud B. J. E. T. liikmeks: 1) Haridusministeerium — Eesti Vabariigi esindajana; 2) Riigi tööstuskool; 3) Eesti Kutsekooliõpetajate Ühing; 4) Tehnilise Hariduse Edendamise Selts.

Side Rahvusvahelise Tööstusliku ja Tehnilise Hariduse Bürooga ja Büroo liikmeks olemine on suureks hõlbustuseks informatsiooni ja tarvisminevate andmete saamiseks kutseharidusest välisriikides. Ühtlasi on Büroo kaudselt Eesti kui noore riigi tutvustajaks oma häälkandja, kirjavahetuse ja Büroo poolt korraldatud kongresside kaudu.

Oigu veel lõpuks märgitud, et Büroo Nõukogu presidendiks on Edmond Labbé, Tööstusliku ja Tehnilise Hariduse au-peadirektor Prantsusmaal. President E. Labbé abil ja üllahkel vastutulekul ning juhatusel oli nende ridade kirjutajal 1924 aastal võimalik võrdlemisi põhjalikult tutvuda Prantsusmaa kutsehariduse korraldusega ja kutsehariduslike õppeasutustega.

Büroo peadirektoriks on M. Hiernaux, Charleroi Töölikooli peadirektor, ja peasekretäriks A. Lomont, Pariisi Kaubanduskoja Õppetöökodade peadirektor.

ARVUSTUSI

H. R a j a m a a. **Kuidas tarvitada uusi sõnu?** Kirjastus „Kool“. Tartu, 1936.
Hind 1 kr.

See 144-leheküljeline raamat sisaldab ligi 1000 uut sõna, millede tähendused antakse ja reksioonid, s.o. nõutavad käanded osutatakse. Miihästi ühtesid kui teisi valgustatakse mõnede näidetega. See ongi raamatu pedagoogiliselt kõige väärtuslikum külg, sest just näite kaudu, elulises ühenduses lauselise mõttega saab sõna tähendus ning tarvitusviis elavaks ja omandatakse õppija poolt. Seetõttu on H. Rajamaa raamat väärtuslik lisa meie praktilise keeleõpetuse kirjandusele ja ta kindlasti kaavitab nii mõndki uut sõna propageerima ning omašemaks tegema keelest ja kirjandusest huvitatud ringkonnis. Kuna aga neisse ringkondadesse kuuluvad päämiselt õpetajad ja õppiv noorsugu, siis on „Eesti Koolis“ eriti põhjust selle raamatukese puhul soovituseks sõna võtta. Ühtlasi juhitage raamatu tarvitajate tähelepanu mõnele väikesele korrekatuurile, mida neil selles tuleks teha. Need on järgmised. *Teadliku* reksioon pole mitte „milleski“, nagu raamatus antakse, vaid „millestki“. Seepärast mitte: „Tema on selles *küsimuses* küllalt teadlik“, nagu kõlab näidelause, vaid: „Tema on sellest *küsimusest* küllalt teadlik“. See „teadlik milles“-viga (pro „millest“) on väga üldine ja kahju, et see muidu nii häa raamat seda viga, nagu karta on, hakkab omaltki poolt propageerima ja edendama. Päälegi paneb tsiteeritud näidelause kahtlustuma selles ka veel tähenduslikku viga: sõna *teadlik* ei tähenda „teadjat, asjatundjat“, nagu seda sõna on viimaseil aastail hakatud valesti tarvitama, millist valetähendust ka antud näidelause sugeerib, — vaid *teadlik* tähendab „selgesti tajuv“. Seepärast tuleb näide nii muuta: „Tema on selle küsimuse tähtsusest täiesti teadlik“ (= selle küsimuse tähtsus on temale täiesti selge, ta on sellele mõelnud, see ei ole temalt tähelepanemata jäänud).

Teine reksiooniviga on sõnal *kulgema*: „tahaksin *silla* kulgeda“ — peab olema: „tahaksin *üle silla* kulgeda“. Viga on saadud E. Muugi sõnaraamatust, mis jätab selle sõna reksiooni ebamääraseks. E. Muuk, tunnustab ise seda puudust, nagu see selgus isiklikust keskustelust temaga selle sõna puhul. Sõnal *kulgema* on sama reksioon mis sõnadel *käima* ja *edasi liikuma*, millede sünonüüm ta on. Päälegi ei tähenda *kulgema* ilma muuta „millestki läbi, üles minema“, vaid selle tähenduse andmiseks tuleb talle vastavalt lisada sõnad „läbi, üle“: „joon A B kulgeb läbi või üle joone C D“, aga mitte lihtsalt objekti-reksiooniga: „joon A B kulgeb joont C D“. Samuti: „planeet kulgeb *mööda* ekliptikat“ (mitte: „... kulgeb ekliptikat“).

Huvitav märkida, et see viga on juba kirjandusse tunginud: E. Roosi raamatus „Ülevaade rooma kirjandusest“ esineb lause: „... teos ... käsitleb ... kodusõda *Rubico kulgemisest* nn. Aleksandria võitluste alguseni“ (lk. 35). Peaks olema: „... minekust *Rubico üle kuni ... võitluste alguseni*“. Päälegi ei sobi *kulgema* ühekordse ülemineku väljendamiseks üle silla, sest *kulgema* väljendab enam kestvat, pidevat tegevust: „tee kulgeb üle silla“. Kellegi isiku ühekordse ülemineku puhul üle silla tuleks lihtsalt ütelda: „tahaksin üle silla minna (joosta, sõita)“.

Lk. 82 on lause: „Raiasmikud *tulevad* uuesti metsata“. Peab olema: „Raiasmikud *tuleb* uuesti metsata“; sest *tuleb* tähenduses „vaja“ on alati ainsuses.

Sõnade valik tundub paiguti ebaühtlane ja juhuslik: ühelt poolt on välja jäetud uusi sõnu, mis vajaksid seletamist, nagu *ahistama*, *kehtama*, *kehutama*, *maikima*, *viipama*. Kui kord antakse *häälestama*, siis oleks pidanud andma ka *hääletama* ja *hääldama*. Teiselt poolt on toodud mõningaid vähem tarviliisi sõnu, nagu näit. *kröönima*, või niisuguseid, millede tähendus ja reksioon on kõigile iseenesest selge, nagu *armuma*.

Ka on antud mõningaid nende ridade kirjutaja arvates halbu sõnu või sõnakujusid: *levinema*, parem lihtsalt *levima* (vormi *levinema* pole üldse vaja), *lisandama* (parem lihtsalt *lisama*), *veene* (halb sõna, parem *veendumus*, mida viimast kahjuks üldse ei anta).

Halb sõna on ka *lahutuma* tähenduses „end lahutada laskma“: „ta *lahutus* oma mehest“; parem: „ta lahutas end oma mehest“, või: „lasi end oma mehest lahutada“.

Halb sõna on *kujutama* tähenduses „redigeerima“, parem juba selle asemel võõrsõna *redigeerima*.

Sõna *jälitama* tähenduses „taga kiusama“ on äpardunud keelend, millest nüüd haka-taksegi loobuma, sest selle asemel on nüüd *vaenama* (v. E. Muugi „Väike õigekeelsus-sõnaraamat“).

Eriti halb sõna on ka *üllitama* tähend. „välja andma“. Imestan, et niisugune soome keele tundja kui hr. Rajamaa võib leppida sõnaga *üllitama* selles ebakohases tähenduses! Kui *üllitama* tarvitusele võtta, siis sobib see ainult soome *yllyttää* tähenduses, s. o. „üles kihutama, ässitama“.

Sõna *taanduma* ei tähenda „uuesti tulema“, vaid ainult „tagasi tõmbuma“. Sõna *taastuma* ei sobi minu arvates antud tähendustes, vaid pigem tähenduses „millegi juure tagasi viima“ (saksa „auf etwas zurückführen“), näit.: „selle võid *taastada* üsna lihtsale algpõhjusele“.

Hää ei ole ka uur sõna seletada teise uue sõnaga, näit *nentima* sõnaga *sedastama*, mida viimast päälegi vähem üldiselt tuntakse ja mida autor oma sõnastikus ei seletagi.

Sõna *nõudlema* — muide küll halb sõna — tähendab ainult „pretendeerima, nõudeid esitama“, mitte „nõudlik olema“. Täiesti eksliku kujutelma sõnast annab näidelause: „*tüse* (p. olema *tubli*, sest *tüse* = kehakas, paks) *nõudleb* oma uurimismeetodeid.“

Ebakohased näited on ka: „See raamat ei *käsitä* seda küsimust“ See näide sobib paremini sõna *käsitä* illustreerimiseks, sest sõna *käsitä* mõistetakse siin kindlasti *käsitä* tähenduses. Teine näide: „Liiv *koostub* jämedamaist ja peenemaist teradest“ — siin sõna *koostub* tajutakse kahtlemata sõna *koosneb* tähenduses.

Sõnade *evima* ja *omama* objektretksioonid oleks tulnud täpsemalt ära määrata. Nüüd aga antakse *evima* täisobjektiga, aga samatähenduseline *omama* osaobjektiga samul tingimusil objekti suhtes.

Ka oleks tulnud anda sõna *kade* retksioon (kad *kellelegi*, mitte *kellegi pääle*, nagu üldiselt halvasti räägitakse ja kirjutatakse).

Hää on, et *suhtuma* puhul antakse -sse kõrval ka le- retksioon. See osutab kiidetavat uuendusmeelsust autori juures.

Kui ülemal käsitletud väikesed puudused kõrvaldada H. Rajamaa sõnastikust, siis saab sellest väga häa käsiraamat. Aga ka oma praegusel kujul on see häa raamat, mida kõigiti võib soovitada.

Joh. Aavik.

Mag. J. Kents: **Kooligeograafia olemus, sisu ja meetodid.** E. Õpetajate Liidu kirjastus, Tallinnas 1936. 92 lk. Hind kr. 1.50.

A. Tamm: **Eesti algkooli lõpetaja oskused ja teadmised maateaduses.** Haridus- ja sotsiaalministeeriumi Koolivalitsuse väljaanne. Tallinn, 1936. 48 lk.

Käesolev aasta rikastas meie pedagoogilist kirjandust nimetatud kahe uudisteosega, milledest mõlemad kuuluvad maateaduse õpetamise alal hädavajalike ja teretulnute hulka. Kuna teosed seisavad sisult teineteisele väga lähedal, siis vaatleme neid koos.

Nagu pealkirjas tähendatud, koosneb mag. J. Kentsi „Kooligeograafia“ kolmest osast. Neist selgitab esimene osa kooligeograafia olemust, teine osa tema sisu (loetleb minimaalkava, mida alg- ja keskkooli lõpetaja peab tundma), kuna kolmas osa annab lühikese ja üldise ülevaate kooligeograafia meetoditest. Sellest näeme, et teose kandvaimaks ja huvitavaimaks

osaks on esimene, mis ka mahult kõige suurem. Peamise tähelepanu suunab siin autor teadusliku geograafia ja kooligeograafia suhete selgitamisele, ning jõuab otsusele, et geograafia kooliõppeainena kujutab enesest täiesti iseseisvalt *lokaalse iseloomuga* üldhariduslikku distsipliini, mis omab suurt osatähtsust lapse silmaringi laiendamisel ja maailmavaate kujundamisel.

Edasi loeme, et geograafia kooliõppeainena ühendab endas peale „puhta geograafia“ ehk maastikuteaduse suurel määral paljude teiste teaduste, nagu loodusteaduse, kartograafia, ühiskonnateaduse, astronoomia algeid ehk elemente, millistega liituvad lõpuks veel üldpedagoogilised ja praktilise elu nõuded rahvusliku, riikliku, poliitilise, esteetilise kasvatusena. Et viimased ülesanded mõnikord võivad omandada domineeriva koha ja otsesed õpetamisülesanded suruda tagaplaanile, selle kohta esitab J. Kents näitena a. 1933 Venes ilmunud maateaduse õpikuid. Sellele võib lisada, et samalaadi käsitlust püütakse praegustes geogr. ajakirjades peale suruda ka saksa maateaduse õpikuile ja õpetusele.

Mis esimeses osas J. Kentsi poolt oleks vajanud pikemat käsitlemist ja kooligeograafia olemuse selgitamisel omab suuremat tähtsust kui prof. Granö „puhta geograafia“ detailide eritlemine, on minu arvates kooligeograafialiste erivoolude küsimus. Mõeldamises mõnda esindajat nimetades jätab autor käsitlemata kooligeograafias väljapaistvate erivoolude sisu ja suunad, kuigi neil on suur tähtsus kooligeograafia kujunemisel. Tähtsamaist vooludest oleks võinud iseloomustada üht kui teaduslik-geograafilist, teist kui ühiskondlik-poliitilist ja kolmandat kui metoodilis-pedagoogilist. Selgitamata on jäänud ka, millist mõju avaldavad kooligeograafia uued pedagoogilised voolud, ideed ja meetodid, näiteks kas või tuntud laboratoorne meetod ning üldse loodusteaduslike meetodite tarvitusele võtmine, õpetamise tase, õpetaja jne. Arvan, et seda oleks pidanud tegema sellepärast, et siis komplektseeritud kooligeograafia olemuse küsimus oleks saanud arusaadavaks ka teose harilikule lugejale ja mitte ainult eriteadlastele.

Veidi ootamatult mõjub, et J. Kents oma teoses kooligeograafia uute põhialuste otsingul jõuab välja kooli *geograafia reformi* vajadusele. Reformi nõuab ta õpilase seisukohast maateadusele vaadates. Õpilasele olevat senini tehtud liiga, kuna ei olevat uuritud, mis õpilast õieti huvitab. Selle ülekohtu parandamiseks paneb autor ette asuda õpilase psühholoogia uurimisele ja siis uurimuse järele kooligeograafia reformile. Ilma et siin tarvis oleks eitada säärase uurimise vajadust, juhni siiski tähelepanu asjaoludele, mida autor ei näi arvestavat. Esitakse tuleks J. Kentsil pidada silmas, et ka praegune moodne kooligeograafia seisab kindlasti metoodilis-pedagoogilistel alustel, mille all õieti mõistetaksegi õppeaine igakülgselt kohandamist lapse huvidele ja võimetele. Teiseks peab ka säärase põhjalikkude uurimuste järele maateadus kooliõppeainena jääma ikkagi teaduslikkuse ja eluläheduse alusele, ilma milleta ta muutuks väheväärtuslikuks ja vasutvõtmatuks nagu möödunud sajandi kooligeograafia.

Nõnda siis oleks vist küll asjata lootus, et ette võetavad psühholoogilised uurimused võiksid anda jalustrabavaid praktilisi tagajärgi kooligeograafia olemuse ja sisu selgitamisel, pigemini võiks neist olla kasu küll metoodilisel alal.

Viimased leheküljed oma teoses on J. Kents pühendanud maastikuprintsiibi rakendamisele koolis. Neist ridadest paistab, et autor peab võimalikuks ka kodumaa käsitlemist looduslike ühikute järgi, kui seda toimetatakse õpilase arenemisastme kohaselt. On küllalt põhjust arvata, et see põhimõtteline seisukoht „Kooligeograafia“ autori poolt tuleb kasuks meie kooligeograafiale.

Koolinõunik A. Tamme teos tutvustab meid maateaduse õpetamise tagajärgedega, andes värske läbilõike 6-klassilise algkooli lõpetaja teadmistest maateaduses. See läbilõike põhjeneb testil, mis korraldati 148 koolis 1652 õpilase osavõtul 1934. aastal. Test koosnes 100 küsimusest; neist oli umbes 30 kodumaa, 40 Euroopa, 20 välismaailmajagude ja 10 küsimust matem. ning füüsilise geograafia kohta. Vastamiseks lubati aega 50 min. ehk poolminutit igale küsimusele.

Teatavasti on testid meie koolides alles uudseks hindamisvahendiks ja nende koostamise ning kasutamise oskus jätab seepärast mõndagi soovida. Eriti on see maksev maateaduse testide kohta, mis senini müügile on lastud. Neis leidub sääraseid kurioosume, mis on silmapaistvaks patuks pedagoogiliste nõuete ja õpilase vastu. Ka mainitud A. Tamme koostatud testi sirvides näeb mõningaid puudusi. Kõigepealt tuleks seada nõudeks, et testi ei satu küsimused, mis ületavad kehtiva õppekava ulatuse, sest forsseerida küsimustega säärasel korral ei ole mõtet. Käesolevas testis ületavad aga algkooli õppekavade piire näit. küsimused nr. 33, 36, 44, 60, 79. Ka puuduliku väljendusega ja lastele tundmata sõnastusega küsimused ei tohiks aset leida. Säärasteks tuleb lugeda ülesanded:

Nr. 14. Suurim maakond Eestis on? (Mispoolest suurim, kas pindalalt, rahvarvult või millegi muu poolest?).

Nr. 18. Suurimad tsemendivabrikud asuvad ... maakonnas? (Kuna meil on üks töötav tsemendivabrik, siis viib mitmuse tarvitamine kindlasti segadusse).

Nr. 24. *Rajariigest ei oma ühispiiri Venemaaga vaid?* (*Rajariik on algkooli õpilasele võõras mõiste, mistõttu testi täitja võib sattuda segadusse ja spekulerima.*)

Nr. 27. Soome vähemusrahvaist on tähtsaim ...? (On arusaadav, et siin tähtsaim ei sobi ja kogu teissugusele mõttele viib, kui seda testi koostaja arvab. Samast testist näeme, et valevastuseid on antud ligi kaks korda enam kui õigeid selles küsimuses. — Vististi mõtlesid lapsed siin küll lastele, kuna need pole põrmugi teistele sarnased ja seega muidugi „tähtsaimad“ Soomes.)

Samuti võib pidada sobimatuiks Euroopa rahvaarvu ja pindala suuruse küsimusi käesoleva testi jaoks ning veel mõningaid muidki, kuid lõpuks pole see sugugi nii oluline nagu fakt, et kogu õpilase oskuste ja teadmiste hinnang rajatakse testis lapse mehaanilise mälu võimele ning maateaduse kui õppeaine saavutiste või taseme üle tahetakse otsustada päheõppitud nimede rohkuse järgi. Kuidas siia hästi sobib J. Kentsi eelnimetatud teosest hinnang endise veneaja maateaduse kohta: „... mehaaniline nimede tuupimine, mille ülesandeks oli jätta õpilase mälu võimalikult palju jõgede, mägede, linnade ja provintside nimed. Selline kooligeograafia elab praegugi meie vanempõlve haritlaste mälestuses ja tungib sealt vahetevahel kodukäijana meie elusse. Nüüd on igal maal mõndagi muutunud ja kooligeograafia ilmegi on hoopis teine, kui see oli aastat paarkümmend tagasi“.

See olukorda õieti tabav iseloomustus väärrib täielikku tunnustamist. Pärastõjaaegne kooligeograafia on kahtlematult elanud läbi tähelepanuväärse murrangu, muutudes endisest entsüklopeedilisest teoreetiliste teadmete kogust omapärase käsitlusviisiga kooli õppeaineks.

Kõike seda arvestades oleks muidugi endastmõistetav, et säärane suur muudatus selle õppeaine sisu, väärtuses ja meetodikas peaks mingil kombel kajastuma ka nendes hindamisalustes ja nõudmistes, mis õpilastele esitatakse selle õppeaine teadmiste ja oskuste suhtes. Käesoleva testi nõudmistes ja ülesannetes see muudatus kahjuks küll kuidagi ei avaldu, kuigi õppekavades väljendatud pedagoogilised põhimõtted ja vaated peaksid olema juhtnõuiks ka testikoostajale ja hindajale.

Kokkuvõttes olgu hr. Tamme teose kohta siiski märgitud, et nendele *põhimõttele* lahkarvamistele vaatamata pakub ta õpetajale maateaduses rohkesti praktilisi näpunäiteid.

A. Parts.

Toimetuse märkus. A. Tamme töö eesmärgiks on anda pilt 1934. a. algkooli lõpetaja teadmistest ja oskustest maateaduses. Objektiivset materjali selle pildi loomiseks andis massiliselt läbiviidud test, mille tulemused on suure hoolega läbi töötatud ja avaldatud. Test ise on korratav, millega võimaldub tulevikus avastada edu või tagasiminekut uuritaval alal. Ka vähimagi puuduseta testilt ei saa nõnda rohkem, kui ta pakkuda suudab. Ründav arvustaja võib lubada endale tähtsalt mähkuda üldsõnalisusse à la „kooligeograafia on muutunud endisest entsüklopeedilisest teoreetiliste teadmete kogust oma-

pärase käsitlusviisiga kooli õppeaineks“. Arvustatava teose autor vastab selge sõnaga küsimusele, mis seati tõelikkusele testi abil: mil määral 1934. a. algkooli lõpetaja teadis üht, teist, kolmandat maateadusest? Kõnealune test koostati mitme pedagoogi ja eriteadlase-geograafi kaasabil, kellele moodne kool pole võõras, kuid kes veel pole jõudnud modernitseva seisukohani, et mälu pole looduse kalleid andeid ja memoreerimist koolis tuleb hukka mõista. Inimene vajab teadmisi, neid püüab anda kool ja test näitas, mil määral eesti algkool suudab varustada oma lõpetajat teatud teadmistega. Test polnud lõpetaja saatust määravaks eksamiks, seepärast pole tähtis, kas üks või teine küsimus ületab kava või mitte: on mitmeti huvitav, et küsimustest, milles arvustaja näeb õppekava rikkumist, mitmele anti lastelt 70% õigeid vastuseid (näit. nr.nr. 44,79). Missugused meetodid valitsevad meie algkoolis maateaduse õpetamisel, seda test muidugi ei näita. Kuid ka selle kohta leidub andmeid A. Tamme teoses.

„Kevadik“ — noorsoo enesekasvatuse ja elureformi ajakiri.

Vastutav toimetaja dr. phil. A. Koort, tegevtoimetaja F. Olup.

Õigusega kurdame noorsoo kirjanduse puuduse üle. Parem pole lugu ajakirjandusega. Ometi väärivad noorte ajakirjadest mõned suuremat tähelepanu, kui neile siinamaale osaks on saanud. Üks selliseid on Noorsoo Karskusliidu väljaandel ilmuv „Kevadik“. Oleme harjunud võtma karsklasi eluvõõraste unistajatena. See tekitab eelarvamuse ka „Kevadiku“ vastu. Kuid täiesti põhjendamatu: kevadist värskest ja nooruslikku elurõõmu hoovab siit vastu. Puudub dotseeriv pealetikkuvus, ka karskusküsimustes. „Kevadik“ pole kitsas karskusaate propageerija, vaid avar elureformi küsimusi käsitlev ajakiri. Temas kirjutavad noored ise, kirjutavad nende noorehangelised sõbrad, algkooli õpilastest kuni ülikooli rektorini.

Ajakiri on mõeldud murdeest välja jõudnud noortele, kes tõsiselt võtavad enesekasvatust. Neilt ja neile tuuakse artikleid kõigilt aladelt, mis köidavad noori ja on neile otse elut esikohale nihutatud küsimusteks, olgu see keha ja vaimu tervishoid, maailmavaate kujundamine, enesekasvatus või noorsooliikumine. Kaaluv koht antakse kunstiküsimustele, eriti kirjandusele. Avaldatakse noorte töid sellelt alalt. „Kevadik“ ei lähe mõõda ka ühiskondliku elu nähetest ega jäta heitmata pilku teaduste maailma. Peale selle annab ajakiri informatsiooni noorte ettevõttest ja nende tulemustest ning toob väärtuslikke ülevaateid kirjandusest. Sealjuures läbib kogu ajakirja optimistlik elusuund.

Andku väikese pildi ajakirja sisust järgnev juhtartiklite loetelu möödunud aastakäigust:

Mõttest teole — rekt. J. Kõpp, Uutele radadele siirdudes — O. Ibius, Karakterist ja karakteri kujundamisest — dir. J. Tork, Rahvuslikust maailmavaatest — H. Pellu, Raamat ja noored — Ed. Hubel, Juhtide probleem noorsooliikumises — B. Kuks, Th. Masaryk'i isiksusest — prof. P. Tarvel, Masaryk riigitegelasena — prof. A. Piip, Kõneoskuse õppimisest — V. Adams, Karskustöö murdeeaalise noorsoo seas Soomes — V. Karpio, Kehalisest kasvatuses — R. Allpere.

Muidugi sooviks kõrvaltvaataja mõndagi teisiti. Nii tahtnuks näha rohkem süsteemi sisus, ühiskondliku elu tähtsamate sündmuste peegeldust, tihedamat sõela noorte tööde valikul jms. Natuke vara on lubada „ autori kirjaväisi“ kasutamist noortele, kes maadlevad õigekeelsuse põhiküsimustega. Need kõik on aga pisiasjad, mis ei vähenda ajakirja väärtust ja on kergesti kõrvaldatavad.

„Kevadik“ on kohaseks ajakirjaks keskkooli ning kutsekooli vanemale klassile ja gümnaasiumis õppivatele noortele. Teda peaksid lugema aga ka teised erksamad noored, keda huvitab enesekasvatus, kes tahavad heita pilku kõrgemale ja kaugemale hallist igapäevsusest. Ta väärib ka kasvatajate tähelepanu.

„Kevadik“ ilmub 6 korda aastas. Tellimishind on 75 senti.

G. R.

MITMESUGUST

Loodusekaitse alla võetud taimed.

Looduskaitse Nõukogu võttis looduskaitse alla 11. mail s. a. järgmised taimed:

1. Püramidaalne akakapsas (*Ajuga pyramidalis* L.). 2. Mägi-kilbirohi (*Alyssum montanum* L.). 3. Koerakäpp (*Anacamptis pyramidalis* Rich.). 4. Pikalehine tolmepea (*Cephalanthera longifolia* Fritsch). 5. Punane tolmepea (*Cephalanthera rubra* Rich.). 6. Mägi-kadakkaer (*Cerastium alpinum* L.). 7. Taani merisalat (*Cochlearia danica* L.). 8. Pisi-käpp (*Epipogium aphyllum* Sw.). 9. Rand-ogaputk (*Eryngium maritimum* L.). 10. Lõhnav kõoraamat (*Gymnadenia odoratissima* Rich.). 11. Luuderohi, eefeu (*Hedera helix* L.). 12. Kobarpea (*Ligularia sibirica* Cass.). 13. Arukäpp (*Orchis morio* L.). 14. Leedri-lehine käpp (*Orchis sambucinus* L.). 15. Mägi-lippernes (*Oxytropis campestris* DC.). 16. Vill-tulik (*Ranunculus lanuginosus* L.). 17. Mustakas sepsikas (*Schoenus nigricans* L.). 18. Pihkane põisrohi (*Silene viscosa* Pers.). 19. Tuhkpihlakas (*Sorbus salicifolia* Hedl.). 20. Jugapuu (*Taxus baccata* L.).

Nende taimede kogumine, lõikamine või raiumine, asjatu hävitamine ning igasugune meelega kahjustamine on keelatud, välja arvatud juhud, mis olenevad karjatamisest, heina- niitmistest või teissugusest põllu- või metsamajanduslikust kasutamisest.

Kõik looduskaitse alla võetud taimed on Eesti taimestikust väga haruldased ning neid leidub vaid üksikutes kasvukohtades, mõned, nagu alpi kadakkaer, mägi-lippernes, pihkane põisrohi, leedrilehine käpp ja vill-tulik asinevad ainult ühelainsal leiukohal. Teis- test kasvavad suurem osa Saaremaal või mandri läänepoolses osas. Enamikus kasvavad need niitudel või ka karjamaadel. Nagu seadusest näha, ei takista nende kaitse heina- niitmist ja karjatamist.

Edasi otsustati keelata järgmiste taimede müük üle kogu riigi:

1. Väikesõiene kuremõök (*Gladiolus imbricatus* L.). 2. Kuldking (*Cypripedium calceolus* L.). 3. Sinine võhumõök (*Iris sibirica* L.). 4. Näsiniin (*Daphne mezereum* L.). 5. Talvik (*Chimaphila umbellata* DC.). 6. Vareskold (*Lycopodium complanatum* L.).

Nende taimedega kauplemine on keelatud, selle peale vaatamata kust ja kelle päralt olevalt maal-alalt need korjatud.

Need taimed on kõik püsikud ja ei paljune ruttu. Oma õite ilu või lehtede vastu- pidavuse pärast närtsimisele on need turul sagedasti müüdüvad taimed, mispärast on karta nende kiiret hävinemist. Osa neist on praegugi juba võrdlemisi haruldased. Näit. on vareskold Tartu turul alaliseks müügiobjektiks — seal metselupuu ehk põdrasarvede nime all — kuid Tartu ümbrusest on ta juba peaaegu kadunud ja teda tuuakse müügile ena- masti Võru- ja Petserimaalt.

On soovitav, et ka koolid omalt poolt kõigiti aitaksid looduskaitse alla võetud taimede kaitstmist teostada.

Kooliuuenduspäevad Tartus 19.—20. aug.

Eesti Õpetajate Liit korraldab 19.—22. aug. 1936 Tartus kooliuuenduspäevad, mis on mõeldud esijoones E. Õ. Liidu juures töötava kooliuuendusrühma liikmeile, aga ka teis- tele asjast huvitatule. Päevade kava sisaldaks peamiselt aktuaalseid ped.-metoodilisi küsimusi. Päevade juhatajaks on J. Käis. Täppis kava ja lektorite nimestik valmib maikuu lõpuks, mil see teatavaks tehakse ajakirjanduse kaudu õpetajaile.

Peale selle on E. Õ. Liit nõus abiks tulema maakondlikkudele liitudele ped. nädalate ja suvekursuste korraldamisel lektorite hankimisega.

Kutse eesti õpetajale soome kehakasvatuskursusest osavõtmiseks.

Eesti Õpetajate Liidule saabus neil päevil kiri Soome koolivalitsuselt, milles teatatakse, et eeloleval suvel 3.—15. augustini toimub Vierumäel Soome Kehakasvatuskoolis algkooli-õpetajate võimlemis-, spordi- ja mängukursus. Kursusest palutakse osa võtma 2 eesti õpetajat, kellele õpetus ja ülalpidamine kursusel on tasuta. Kursuste juhatajaks on tuntud soome koolide kehakasvatuseõunik Arvo Vartia.

Õpetajad, kes soovivad osa võtta kursusest, palutakse teatada E. Õ. Liitu, Pühavaimu 11, Tallinn.

Eesti Keskkooliõpetajate Kogu

korraldab 24. ja 25. augustil 1936 Tallinnas keskkooli ja gümnaasiumi matemaatika, füüsika ja kosmograafia õpetajate kongressi. Kongressi päevakorras on peamiselt keskkooli ja gümnaasiumi kavadege seotud küsimusi. Kongressi korraldavas toimekonda kuuluvad 2 EKESKO Tallinna oskonna esindajat, 1 Tartu keskkooliõpetajate Ühingu, 1 Mõk'i ja 1 FÖK'i esindaja.

Teateid kutsehariduse alalt.

I. Haridusministeeriumi Kutseoskuse osakond kavatseb korraldada 1936. aasta suvel ja 1936/37 kooliaasta kestel alamalloendatud kursused, nädalad ja päevad õpetajatele.

1. Kodumajanduslikkude ja aianduslikkude ainete õpetajate päevad Kehtna kõrgema kodumajanduskooli juures 1.—11. juulil 1936.

2. Naiskutse-, kodumajandus- ja täienduskoolide õpetajate kursused õmblemise, rahvarõivaste ja kangakudumise alal Tallinnas 10.—29. augustini 1936.

3. Tööstusõpilaste koolide õpetajate nädal Tartus 24.—29. augustil 1936.

4. Tööstuslikkude koolide instruktorete kursused Tallinnas 17.—29. augustil 1936.

5. Kaubanduslikkude ainete õpetajate nädal Tallinnas 2.—6. jaanuaril 1937.

II. Eesti Kodutööstuse Edendamise Keskseits avab 25-ndal mail k.a. muustritekogu, millest peab kujunema kodutööstuse muuseum. Muustritekogu on avatud pärast avamise päeva kuni 15-nda juunini 1936 esmaspäeval kell 12—15 ja reedel kell 17—19 Tallinnas, Pärnu maantee 41—2.

Mustritekogu sisaldab:

1) esemeid kodukäsitöö aladelt — tekstiilesemeid, rahvarõivaid, puust- ja metallist esemeid, mis on näitlikuks mustriks valmistajale;

2) vanu rahvuslikke esemeid nende laadi ja ornamendi kasutamiseks, mõnel juhul ka ainult kultuurajalooliseks tutvumiseks;

3) raamatuid kutsehariduse alalt;

4) muustritekogu hoidja rakendus kunstniku O. Tammeraidi isiklikke kogusid.

Mustrite kogu vaatamise eest käesoleva kooliaasta kestel tasu ei võeta.

Haridusministeeriumi pedagoogiline ajakiri „Eesti Kool“ ilmub 10 korda aastas, iga kuu üks vihik, välja arvatud juuni- ja juulikuu. Tellimishind on 3 kr. aastas, poolaastas 1 kr. 50 s., välismaale 4 kr. aastas. Tellimisraha võib maksta postil „Eesti Kooli“ jooksvale arvele nr. 433. Tellimisi võtab vastu iga postiasutus.

„Eesti Kooli“ üksikuid vihikuid hinnaga 40 senti eks. võib saada toimetusest, „Kooli-Kooperatiivi“, „Päevalehe“, „Rahvaülikooli“ ning „Töökooli“ raamatukauplustest Tallinnas ja „Akadeemilisest Kooperatiivist“ Tartus.

Kuulutuste hind on kaantel ja erilehtedel 30 krooni leheküljel.

Toimetus: vastutav toimetaja P. Mägraken, toimetuse liikmed: J. Aavik, A. Borkvell, J. Grüntal, A. Kurvits ning V. Päts ja tegev toimetaja G. Ollik.

Toimetuse asukoht on Haridusministeeriumis, tuba nr. 8, telef. 476-65 (Tallinn, Tõnismägi 11).

Vastutav toimetaja **P. Mägraken.**

Tegev toimetaja **G. Ollik.**

Riigi trükikoja trükk, Tallinn, Niine 11.

Uusi õpperaamatuid algkoolile

1936. a.

J. Adamson. **Ajaloo atlas algkoolidele.**

„ **Ajaloo lugemik.**

Ilmunud:

Nr. 1. Egiptuse templeis ja hauakambreis — L. Anvelt.
Hind 30 senti.

Nr. 2. Igapäevasest tööst Vanas Egiptuses — L. Anvelt.
Hind 25 senti.

Nr. 3. Olümpia pidustused Vanas Kreekas — J. Adamson.
Hind 25 senti.

Nr. 4. Kreeklaste sangarlik võitlus pärslastega — J. Adamson.
Hind 25 senti.

Nr. 5. Keskaegne külaelu Lääne-Euroopas — L. Anvelt.

Nr. 6. Julius Caesar — L. Freiberg.

Ilmuvad:

Kreeka koolis. — Kreeka filosoofid. — Kreeka kunst. — Aleksander Suur. — Tiberius ja Gaius Gracchus. — Roomlaste lõbustused. — Rooma naine. — Kristluse võit. — Elu keskaja linnas. — Elu keskaja lossis. — Valimik allikatkendide Eesti ajaloo 1208—27. — Valimik allikmaterjale Eesti ajaloo 1917—20 jne.

E. Hamburg—J. Käis. **Emakeele vihklugemik V.** Teine trükk. 20 vihku à 10 s.

E. Hamburg—J. Käis. **Emakeele vihklugemik VI.** Teine trükk. 20 vihku à 10 s.

R. Reiman. **Eesti kirjanikud I** ühes tööjuhatustega. Teine trükk.

„ **Esimesed vaod III.** Teine trükk. 14 vihku à 10 s.

„ **Esimesed vaod IV.** Teine trükk. 18 vihku à 10 s.

„ **Noor keelesõber.** Lühike emakeele käsiraamat 5. ja 6. õppeaastale.

R. Reiman. **Keelesõbra töövihk.** Töövihud 5. ja 6. õppeaastale, à 5 vihku.

J. Käis. **Omal jõul.** Vihutüübiline loodusloo õpperaamat algkoolile.

K/Ü. „LOODUS“

POSTI JOOKSEV ARVE 2055

UUSI ÕPPERAAMATUID KESKKOOLILE!

1936. A. SÜGISEL ILMUVAD JÄRGMISED ÕPPERAAMATUD :

Emakeeles:

- P. Hamburg, A. Kask, O. Loorits, J. Roos, J. V. Veski: **Valimik kirjandust keskkooli I klassile. Teine trükk.**
- P. Hamburg, A. Kask, J. Roos, A. Vaigla, J. V. Veski: **Valimik kirjandust keskkooli II klassile. Teine trükk.**
- P. Hamburg, A. Kask, J. Roos, A. Vaigla, J. V. Veski: **Valimik kirjandust keskkooli III klassile.**
- A. Kask, A. Vaigla, J. V. Veski: **Eesti keeleõpetus ja harjustik keskkooli III kl. Vormiõpetus.**
- L. Tohver: **Kalevipoeg.**
- E. Roos: **Odüsseia.**
- J. Roos: **Lühike eesti kirjanduse kronoloogiline ülevaade.**

Matemaatikas:

- A. Borkvell, A. Kasvand, F. Laarens, K. Maasik, O. Paas, A. Vihman: **Keskkooli matemaatika I, II, III, IV ja V õp.-a.**

Loodusteaduses:

- J. V. Simre: **Zoologia III.**
- P. Kogerman: **Keemia põhijooni keskkoolidele.**
- J. Port: **Taime anatoomia ja füsioloogia.**
- L. Mahlstein-Männik: **Inimese anatoomia ja füsioloogia koos tervishoiuga.**
- J. Lang — E. Kilksen: **Füüsika keskkoolile.**

Maateaduses:

- J. Lang — D. Rootsman: **Kosmograafia keskkoolile.**

Ajaloo:

- J. Adamson: **Uusaeg I, II ja III (üld- ja eesti ajalugu keskkooli III, IV ja V kl.).**
- J. Adamson: **Kodanikuõpetus keskkoolile.**

Usuõpetuses:

- M. Arike — J. Kimmel — J. O. Lauri: **Usuõpetus keskkoolis I, II, III, IV ja V kl.**

Saksa keeles:

- E. Kobold: **Saksa keele õpperaamat keskkooli III kl.**

Inglise keeles:

- Seeriast „Inglise kirjandust koolidele“ 10 numbrit.

K/Ü. „LOODUS“

SUURIMAS VALIKUS
MOODSAMAI

SUVERIIDEID

LEIATE ALATI

Herman Rõivas'e

KODUMAA VABRIKUTE
RIIDEKAUPLUSEST

TALLINN,
ESTONIA PST. 11. TELEFON 304-80.

MÜÜK SUUREL JA
VÄIKESEL ARVUL

Saabudes Londonist pärast aastapikkust praktikat soovitan
sivehooja kvaliteet kodu ja inglise ülikonna- ning pallitu-
riideid.
EUG. JOHANSON.

RATSEPMEISTRID
MAX JOHANSON & POEG

Rataskaevu 22, telef. 432-89. Tallinn

(Enne Lühikejalg 6)

* *
*
*Suitsetaja parim
seltsiline on
Laferme
pabeross*
Maret

* *
* *

Lendur päikesemaalt!

ETK naudingsuits

LENDUR

Kes suitsetab, see kiidab. 25 tk. 35 s.

ARHIIVINDUSE KÄSIRAAMAT II

Toimetanud **O. Liiv**. Koostanud **J. Elepson, P. Johansen, M. Kattai, R. Kenkmaa, O. Liiv, N. Loone, A. Perandi, A. Sildnik, A. Soom, R. Teder, E. Tender, J. Uluots, J. Vasar, R. Üvel**. 236 lk. Hind 3 kr. 80 senti.

See teos ei ole tähtis ainult tegelikele arhiivaaridele, ajaloolastele, sugukonnaaurijatele ja ülikoolis ajalugu õppijatele, vaid on käsiraamatuks ka perekonnaseisu-ametnikele, vallasekretäridele ja kõigile neile riigi- ja omavalitsusametnikele, kelle hooleks on asutuse kirjavahetuse ja registratuuri ning arhiivi korraldamine. Samuti on ta tähtis ka kirikuõpetajatele kirikuarhiivide ja seltside tegelastele seltside arhiivide korraldamisel. **Arhiivinduse Käsiraamat II** moodustab teraviku koos Käsiraamatu I osaga. Käsiraamatuga on antud teoreetilisi ja praktilisi juhiseid arhiivide ja kirjakogude korraldamiseks igal alal, kusjuures on aluseks uus arhiiviseadus.

Varem ilmunud:

ARHIIVINDUSE KÄSIRAAMAT I. 167 lk. Hind 2 kr. 90 s.
Koostanud **R. KENKMAN, O. LIIV, A. PERANDI, E. TENDER**.

Arhiivinduse Käsiraamat on heaks kiidetud ja soovitatud E. V. Arhiivinäukogu poolt. Ta on võetud avalikele raamatukogudele soovitatud raamatute nimestikku ja õpperaamatuna ülikooli eksamikavasse arhiivinduse alal.

Väljavõte arvustusest **Arhiivinduse Käsiraamatu I** kohta:

„Eesti . . . on selle käsiraamatuga teinud suure edusammu“.
Dr. R. Seeberg-Elverfeldt, Archivalische Zeitschrift 42/43 (München).

Pedagoogilisi uudisteoseid

Prof. J. Hollo. „Kasvatuse teooria“

Soome keelest tõlkinud mag. A. Elango

Prof. J. Hollo. „Kasvatuse maailm“

Soome keelest tõlkinud J. Käosaar
Ilmuvad juunis.

E. Kilkson. Füüsika. „Katsed ja õppevahendid algkoolis“

„Uusi teid algõpetuses“ IV osa 4. jagu

J. Parijõgi, T. Algma, M. Arike. „Ajalugu, kodaniku-
õpetus, usuõpetus“

„Uusi teid algõpetuses“ IV osa 3. jagu

K. Sõmer. Poeglaste käsitöö

„Uusi teid algõpetuses“ IV osa, 7. jagu
Ilmuvad juulis.

K. K. Ü. „T Ö Ö K O O L“

TALLINNAS, PÄRNU MNT. 17. TEL. 462-56

°/Ü. „MOOTORI“

AUTOBUSELIINIDE SÖIDUPLAANID

Tallinn—Suuropi—Kella Joa:	Väljasõit Tallinnast	äripäevadel kell	17.30	
	”	pühapäevadel	”	9.30 ja 22.45
	”	Kella Joalt äripäevadel	”	7.35
	”	”	”	7.35 ja 21.15
	”	pühapäevadel	”	7.35 ja 21.15
Tallinn—Rannamõisa:	Ühendus äripäevadel	5 korda päevas.		
	”	pühapäevadel	8	”
Tallinn—Haapsalu:	Väljasõit Tallinnast	alates 15. VI 36. igal äripäeval kell	17.00	
	”	Haapsalust	”	8.00
Tallinn—Virtsu—Kuressaare:	Väljasõit Tallinnast	igapäev kell	15.10	
	”	Kuressaarest	”	6.25
Tallinn—Märjamaa—Pärnu:	Väljasõit Tallinnast	igal äripäeval kell	17.00	
	”	”	pühapäeval	”
	”	Pärnust	iga päev	”
	”	”	”	7.00
Tallinn—Võsu:	Kuni 15. juunini väljasõit Tallinnast	igal laupäeval kell	17.00	
	”	Võsult igal esmaspäeval	”	6.30
	Alates 15. juunist ühendusepidamine	5 korda nädalas.		

Tallinn—Loksa—Viinistu:

Väljasõit Tallinnast kuni Loksani igapäev kell 8.00. Loksalt äripäevadel kell 16.30
Loksalt pühapäevadel kell 18.30. Tallinnast kuni Viinistuni äripäevadel kell 17.00
Tallinnast kuni Viinistuni pühapäevadel kell 21.00. Viinistult iga päev kell 5.45

KONTOR: KOPLI 38, TEL. 450-52. LIIKUMISEKORRALDAJA VENETURUL, T. 305-45